کتابیات پاکستان کے اخبارات و رسائل

۱۹۴۷ء تک

سلسلۂ مطبوعات :

مقتدرہ : ۱۱۹

دارالتصنیف : ۳۸

○

طبع اول	:	جنوری ، ۱۹۸۷ء
تعداد	:	ایک ہزار
قیمت	:	مجلد : ۵۳ روپے غیر مجلد : ۴۳ روپے
طابع	:	المعارف ، گنج بخش روڈ ، لاہور بوساطت ، اظہر سنز پرنٹرز ، لاہور
ناشر	:	ڈاکٹر وحید قریشی (صدر نشین) مقتدرہ قومی زبان شاہلہ اعوان پلازہ ، ۱۶ - ڈی (غربی) بلیو ایریا ، ایف - ۶/۱ ، اسلام آباد -

کتابیات پاکستان کے اخبارات و رسائل

۱۹۴۷ء تک

ڈاکٹر ابو سلمان شاہجہانپوری

مقتدرہ قومی زبان ○ اسلام آباد

۱۹۸۷ء

فہرست

ماخذ

اس کتابیات کی تیاری میں مندرجہ ذیل کتابوں ، مضامین اور ذخیروں سے استفادہ کیا گیا ہے اور ان کے لیے مصرحہ ذیل مخففات استعمال کیے گئے ہیں :

تاریخ صحافت اردو (جلد اول تا پنجم)	مولانا امداد صابری	دہلی-۱۹۵۳ء تا ۱۹۸۳ء	صابری ۱ تا ۵
صحافت صوبہ سرحد میں	اجمل ملک	الحمرا آرٹ پرنٹرز، لاہور ۱۹۸۰ء	اجمل
صحافت وادی بولان میں	کمال الدین احمد	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ۔ ۱۹۷۸ء	کمال
آل انڈیا پریس اینول (۱۹۳۸-۳۹ء)	جے - این گاندھی	پریس بیورو ، لاہور -	گاندھی
اخبار نویسوں کے حالات	محمد الدین فوق	رفاہ عام پریس، لاہور - ۱۹۱۲ء	فوق

اردو صحافت	ڈاکٹر عبدالسلام خورشید	نقوش، لاہور۔ لاہور نمبر۔ ۱۹۶۲ء	خورشید
آدھی صدی پہلے کے اخبارات	محمد عبدالرزاق راشد	سہ ماہی اردو، اورنگ آباد۔ ۱۹۳۵ء	راشد
اب سے آدھی صدی پہلے کے اخبار	پنڈت برج موہن دتاتریہ کیفی	سہ ماہی اردو، اورنگ آباد۔ ۱۹۳۵ء	کیفی
بہاولپور میں اردو	مسعود حسن شہاب	اردو اکیڈمی، بہاولپور۔ ۱۹۸۳ء	شہاب
بلوچستان میں اردو	ڈاکٹر انعام الحق کوثر	مقتدرہ قومی زبان، اسلام آباد۔ ۱۹۸۶ء	کوثر
پاکستان کے اردو اخبارات و رسائل (کتابیات) جلد اول	محمود الحسن	مقتدرہ قومی زبان اسلام آباد۔ ۱۹۸۵ء	کتابیات ۱
پاکستان کے اردو اخبارات و رسائل (کتابیات) جلد دوم	ڈاکٹر ابوسلمان شاہجہان پوری	مقتدرہ قومی زبان، اسلام آباد ۱۹۸۵ء	کتابیات ۲

صوبہ شمالی و مغربی کے اخبارات و مطبوعات	محمد عتیق صدیقی	انجمن ترقی اردو (ہند) علی گڑھ ۱۹۶۲ء	عتیق
کتب خانہ خاص ، انجمن ترقی اردو پاکستان ، کراچی			انجمن
غالب لائبریری ، ادارہ یادگارِ غالب ، کراچی			غالب
ہمدرد لائبریری ، ہمدرد فاؤنڈیشن پاکستان ، کراچی			ہمدرد
پنجاب یونیورسٹی لائبریری ، لاہور			پنجاب
لاہور میوزیم ، لاہور			لاہور
جناب خلیل الرحمان داؤدی کا ذاتی ذخیرۂ رسائل ، لاہور			داؤدی
جناب عاشق کیرانوی کا ذاتی ذخیرہ رسائل ، کراچی			عاشق
جائزہ زبان اردو (مسودہ) تدوین ۱۹۳۴ء مخزونہ مقتدرہ قومی زبان ، اسلام آباد ۔			ج ۔ ادارہ

بعض حوالے گلدستہ صحافت (مولانا امداد صابری) ، المعارف (لاہور) ، اردو نامہ (لاہور) وغیرہ کے ہیں ۔ انہیں مکمل درج کر دیا ہے ۔

ایک اہم ماخذ "اختر شہنشاہی" کا حوالہ آپ کو اس میں نظر آئے گا ۔ اس کے تمام حوالے تحقیق و تنقیح کے بعد مؤخر تحقیقات میں آ گئے ہیں جو زیادہ مستند اور قابل اعتماد ہیں ۔ اس کتابیات میں انہی سے استفادہ کیا گیا ہے ۔

ابو سلمان شاہجہان پوری

بسم اللہ الرحمن الرحیم

نحمدہ و نصلی علی رسولہ الکریم

پیش لفظ

کسی موضوع پر تحقیق کے لیے اس موضوع کی کتابیات چراغِ ہدایت کی حیثیت رکھتی ہے ۔ مقتدرہ قومی زبان نے مختلف علوم و فنون میں کتابیات کی تالیف و تدوین کے ذریعے جو رہنمائی کی ہے، اس میں اس تالیف کے ذریعے ایک اور اضافہ ہو رہا ہے اور امید ہے کہ یہ ایک مفید اضافہ ثابت ہوگا ۔ یہ قیام پاکستان سے قبل اس سر زمین میں شائع ہونے والے اخبارات و رسائل کی کتابیات ہے ۔

اس کتابیات کی تالیف میں جن مآخذ سے استفادہ کیا گیا ہے، ان کی فہرست مرتب کر دی ہے ۔ اس قسم کے بعض دوسرے کاموں کے مقابلے میں اس کی چند خصوصیات ہیں جن پر نظر رہنی چاہیے ۔

۱ ۔ ہر اخبار، رسالے کی تاریخ اشاعت یا سال اجرا کی صراحت کی گئی ہے ۔ اس تعین و صراحت کا انحصار مصنفین تواریخ صحافت کی تحقیق پر ہے ۔ جن رسائل کو بہ نظر خود دیکھنے کا اتفاق

ہوا اور ان کی کوئی درمیانی جلد دستیاب ہوئی ، ان میں تواریخ اجرا کا اندراج قیاسی ہے مثلاً : پیغام حق کی ایک جلد سامنے آتی ہے جو ۱۹۴۴ء کی ہے اور جنوری میں چھٹی جلد اور شمارے کا نمبر ایک ہے ۔ چونکہ ماہنامے کی جلد عام طور پر ایک سال کے بعد بدلتی ہے ، اس حساب سے اس کا سال اجرا ۱۹۳۹ء اور مہینہ جنوری قرار پاتا ہے ؛ یہی درج کر دیا گیا اور یقین ہے کہ یہ اندازہ صحیح ہوگا ۔ لیکن ہفت روزہ اور پندرہ روزہ میں اس قیاس یا اندازے سے بالکل کام نہیں لیا گیا ہے اس لیے کہ ان کی جلد عام طور پر چھ ماہ کے پرچوں کی جامع ہوتی ہے ۔

۲ - دیگر اندراجات میں جہاں تک معلوم ہو سکا ، مالک ، ایڈیٹر اور پرنٹر کی صراحت بھی کی گئی ہے ۔

۳ - اسی طرح اگر اس کی بندش کے ماہ و سال کا پتا چل سکا ہے تو اس کی صراحت بھی کر دی ہے اور اگر سبب انقطاع اشاعت بھی دریافت ہو گیا ہے تو اس کی صراحت بھی لازم سمجھی گئی ہے ۔

۴ - بعض اخبارات و رسائل کے اجرا یا ان کی بندش کی تاریخ یا سال کا پتا نہیں چل سکا لیکن ماخذ سے کسی خاص سنہ میں اس کے وجود کا پتا چل گیا تو وہاں خوانندگان کرام کو اس قسم کا جملہ ملے گا کہ فلاں سنہ میں وہ اخبار نکلتا تھا ۔

۵ - حوالوں میں ایک اور صراحت بھی کر دی گئی ہے ۔ جس حد تک بھی ماخذ سے رہنمائی ہوئی ، کہ وہ اخبار یا رسالہ آیا کسی

برادری ، انجمن یا جماعت کا ترجمان تھا یا کسی علمی ، ادبی ، سیاسی ، مذہبی ، اخلاقی ، اصلاحی تحریک کا مؤید تھا؟ اور وہ ادب ، تاریخ ، مذہب ، سیاست ، زراعت ، طب ، قانون ، تعلیم یا کسی اور علم و فن کی تحقیق و مسائل سے تعلق رکھتا تھا یا وہ عام تفریحی ، مزاحیہ مواد کا جامع تھا ۔

اس طرح خاص علوم و فنون یا برادریوں ، انجمنوں ، جماعتوں اور تحریکوں سے ذوق رکھنے والوں یا تحقیق کرنے والوں کو ان کی دلچسپی اور ان کے ذوق کے اخبارات و رسائل کی تلاش اور فہرست سازی میں آسانی ہو جائے گی ۔

٦ ۔ ایک اور خاص اہتمام جو اگرچہ اس قسم کے پہلے کام میں بھی کیا گیا تھا ، یہ ہے کہ اخبار یا رسالے کا نام درج کر دینا ہی کافی نہیں سمجھا گیا ، بلکہ ہر اندراج میں یہ صراحت بھی کر دی گئی ہے کہ وہ اخبار ، رسالہ یا اس سے متعلق معلومات کسی ایک یا ایک سے زائد کس مآخذ میں ہیں ۔ محققین اور شائقین کے لیے یہ صراحت بہت اہمیت رکھتی ہے ۔ انہیں صرف ان کے ذوق و دلچسپی کے اور مفید مطلب مواد ہی کا پتا نہیں چلتا بلکہ انہیں یہ معلوم ہو جاتا ہے کہ ان کے درِ مقصود کا تعلق کس خزینۂ علمی سے ہے ۔

اس اہتمام نے اس کتابیات کی تالیف کی افادیت کو بہت بڑھا دیا ہے ۔

مقتدرہ نے مختلف موضوعات پر جو کتابیات شائع کی ہیں ، وہ

نہ صرف اردو زبان کی تاریخ میں اولین کام ہیں بلکہ یہ اعتراف کرنا پڑے گا کہ پاک و ہند کی دوسری زبانوں میں بھی اس قسم کے کاموں کی مثالیں عام نہیں ۔ البتہ اب کام کا آغاز ہو چکا ہے اور کئی کام سامنے آ رہے ہیں ۔ حقیقت یہ ہے کہ عام طور پر ہمارا ذوقِ علم و تحقیق ابھی تک اس قسم کے کاموں سے نا آشنا رہا ہے ۔

اس کتابیات کے لیے کسی اخبار ، رسالے کے وجود کا پتا چلانے میں اگر اشاریہ نویس (ببلیو گرافر) کی نظر ناکام رہی ہو یا کسی حوالے میں اندراج کی کوئی غلطی راہ پا گئی ہو تو تعجب نہ کرنا چاہیے ۔

مواد کی صحت کی جانچ یوں بھی ایک اشاریہ نویس کے دائرۂ کار میں نہیں آتی ۔ اس کا کام دستیاب مواد کو مطالعہ و تحقیق کنندگان کے لیے ایک خاص ترتیب سے پیش کر دینا ہوتا ہے ۔ کسی حوالے کی اصل حقیقت کیا ہے اور تاریخ و تحقیق کے نقطہ نظر سے اس حوالے کا درجہ استناد کیا ہے ، یہ کام اشاریہ نویس کا نہیں مصنف محقق کی ذمہ داری ہے ۔ اگرچہ بعض مقامات پر اس کتابیات کے مؤلف نے ایک محقق کا فرض بھی انجام دیا ہے اور متعدد حوالوں کے اختلاف و معارضات میں محاکمہ کر کے اصل حقیقت کا پتا چلانے کی بھی کوشش کی ہے مجھے امید ہے کہ مطالعہ کنندگان اگر ایک اشاریہ نویس کے محدود دائرہ کار کو ملحوظ رکھتے ہوئے اس کام پر نظر ڈالیں گے تو اس میں متعدد خوبیاں نظر آئیں گی ۔

اس تالیف کے سلسلے میں یہ وضاحت بھی ضروری ہے کہ اس میں نہ صرف مغربی پنجاب کو جو پاکستان کا حصہ ہے ، بلکہ

پورے پنجاب کو شامل کر لیا گیا ہے ۔ پنجاب کے تعلق سے مشرق پنجاب کا علاقہ اردو خدمات کا بہت وسیع میدان تھا اور پنجاب کی اردو خدمات کا نقش اس کے بغیر اجاگر نہیں ہو سکتا تھا ۔

ابو سلمان شاہجہان پوری

۱۷ ستمبر ، ۱۹۸۶ء

(آ)

۱ - "آرمی نیوز" - لدھیانہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۵ جون ۱۹۰۳ء ، ایڈیٹر : منشی رام اچھپال شیدا
فوجی آفیسروں کی نگرانی میں سرکاری اخبار ہندوستان ،
برہما ، عدن اور بلوچستان میں موجود انگریزی فوجوں کے
متعلق خبروں کا شائع کنندہ (ذوق و صابری ۴)

۲ - "آروبند ہرالڈ" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۹ء ، مالک و ایڈیٹر : کوی راج ہریش چندر،
پرنٹر : آفتاب برقی پریس ، امرتسر (گاندھی)

۳ - "آریہ گزٹ" - فیروز پور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۵ جولائی ۱۸۸۵ء ، ایڈیٹر : منشی گوبند لال
سہارن پوری (صابری ۳)

۴ - "آریہ گزٹ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۶ء ، ایڈیٹر : پروفیسر دیوان چند شرما -
۱۹۳۴ء تک جاری تھا - (ادارہ) (گاندھی ، ج)

۵ - "آریہ متر" - —— ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۴ء ، ایڈیٹر : باوا نرائن سنگھ وکیل ، مہتمم : منشی کانشی رام ، پرنٹر : سرستی پریس بہ یاد گار ، سوامی دیانند (صابری ۳)

۶ - "آریہ مسافر" - جالندھر ، ماہنامہ

اجرا : اکتوبر ۱۸۹۹ء ، مالک ، ناشر : آریہ سبھا پنجاب، مہتمم : مہاشے وزیر چند ، پرنٹر ویدک دھرم پرچارک پریس ، جالندھر - بہ یاد گار پنڈت میکھ رام جی آریہ مسافر ، مذہبی ، تبلیغی ، اصلاحی رسالہ (صابری ۳)

۷ - "آریہ مسافر" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں جاری تھا - (ج)

۸ - "آریہ ویر" - لاہور ، ہفتہ وار

مالک : پنڈت ہرچند شرما

۱۹۳۴ء میں جاری تھا (گاندھی ، ج)

۹ - "آزاد" - پشاور ، روز نامہ

اجرا : ۱۹۳۵ء ، ایڈیٹر : غلام غوث صحرائی

یہ روز نامہ تقریباً دو سال جاری رہ کر بند ہوگیا (اجمل)

۱۰ - "آزاد" - لاہور ، ہفتہ وار/اردو نامہ

اجرا : ۱۹۴۷ء (قیام پاکستان سے قبل)

مجلس احرار اسلام کا ترجمان کچھ ہی عرصے جاری رہ کر بند ہو گیا

۱۱ - "آزاد" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۰۷ء ، ایڈیٹر : بشن سہائے آزاد ، پرنٹر : کشمیری پریس ، لاہور

انصاف و حق پسندی کے دستور العمل اور آزادی کے منشور کا حامل سیاسی رسالہ (صابری ۴)

۱۲ - "آزاد" - لاہور ، ماہنامہ

علمی ، اخلاق ، تاریخی مضامین شائع کرنے والا رسالہ (فوق)

۱۳ - "آزاد" - لاہور ، ماہنامہ

جلد اول ، — پرنٹر : خادم التعلیم ، اسٹیم پریس ، لاہور (پنجاب)

۱۴ - "آزاد پختون"

اجرا : ۱۹۳۳ء ، ایڈیٹر : خان میر ہلالی ، ادارۂ تحریر : میاں جعفر شاہ ، بیرسٹر احمد شاہ اور عبدالاکبر خاں (اجمل)

۱۵ - ''آزادی'' - پشاور ، روز نامہ

اجرا : ۱۹۳۸ء ، مالک : دوست محمد اثر اورک زئی ،
ایڈیٹر : سید ضیا جعفری (اجمل)

۱۶ - ''آزادی'' - کراچی ، روز نامہ

اجرا : ۱۹۲۷ء ، ایڈیٹر : جے بخاری ، پرنٹر : بخاری لیتھو
پرنٹنگ پریس ، کراچی (صابری ۵)

۱۷ - ''آستانہ'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۴ء سے قبل ، ایڈیٹر : صوفی عبدالرشید تبسم
۱۹۳۴ء میں خاص نمبر شائع کیا (پنجاب)

۱۸ - ''آفتاب'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — داتا گنج بخش ، لاہور (پنجاب)
۱۹۳۴ء میں جاری تھا - ایڈیٹر : مولوی عبدالرحمان
(ج - ادارہ)

۱۹ - ''آفتاب'' - لاہور ، روز نامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، ایڈیٹر : منشی وجاہت حسین
وجاہت (ج - ادارہ)

۲۰ - ''آفتاب اردو'' - لدھیانہ ، —

اجرا : ۱۹۱۱ء ، مالک و ایڈیٹر : مولانا احسان اللہ خان
تاجور نجیب آبادی (صابری ۵)

۲۱ - ''آفتاب پنجاب - لاہور ، ہفتہ وار''

اجرا : یکم جولائی ۱۸۷۳ء ، مالک ، دیوان بوٹا سنگھ ، ایڈیٹر : منشی فقیر محمد/مولوی نبی بخش ، پرنٹر : مطبع آفتاب پنجاب ، لاہور

(صابری ۲ و کینی) کچھ عرصہ مولوی فقیر محمد جہلمی بھی اس اخبار کے ایڈیٹر رہے (ادارہ)

۲۲ - ''آفتاب پنجاب اور خالصہ پرکاش'' - لاہور ، ہفتہ وار

سیاسی ، اخلاقی ، سوشل خبریں اور مضامین کا شائع کنندہ (فوق)

۲۳ - ''آفتابِ عالمتاب'' - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۶ مارچ ۱۸۸۵ء ، مالک : دیوان آیا سنگھ ، ایڈیٹر : منشی رام سنگھ ، پرنٹر : مطبع برانچ آفتاب پنجاب لاہور (صابری ۳)

۲۴ - ''آفتاب ہند'' - جالندھر ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۸۱ء ، مہتمم : منشی سلطان علی صولت ، پرنٹر : مطبع قیصری ، جالندھر

عام مضامین اور خبروں کا اخبار (صابری ۳ و فوق)

۲۵ - ''آمیزش'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۴۷ء (کتابیات ۱)

۲۶ - "آنند" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، مالک : پنڈت دین دیال ، ایڈیٹر : پنڈت آنند بہاری پشکارن (گاندھی)

۲۷ - "آواز" - ملانہ (ضلع انبالہ)

اجرا : ۱۹۲۸ء ، بانی و ایڈیٹر : عاطف ملانوی

معاشرتی ، اصلاحی ، تمدنی اور زراعتی ترقی و اصلاح کا ترجمان (صابری ۵)

۲۸ - "آئینہ" - کوئٹہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۴۷ء سے قبل ، ایڈیٹر : نثار احمد محشر

دو سال جاری رہا (کمال)

۲۹ - "آئینہ" - پشاور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۱ء ، ایڈیٹر : عبدالرشید کیانی

صرف تین پرچے شائع ہوئے (اجمل)

۳۰ - "آئینہ آئین ہند" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۷۹ء ، مرتب : مولوی فاخر حسین وکیل ، مہتمم : منشی برج لال ، پرنٹر : مطبع گیان (گوجرانوالہ) (صابری ۳)

۳۱ - "آئینہ اخلاق" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم دسمبر ۱۸۸۳ء ، مالک عبدالرحمان ، ایڈیٹر : عبدالعزیز ، پرنٹر : نیو امپیریل پریس ، لاہور (صابری ۳)

۳۲ - "آئینۂ سخن" - انبالہ ، ماہنامہ

اجرا : ۲۵ دسمبر ۱۸۸۵ء ، ایڈیٹر : عبدالحلیم نادم ،

پرنٹر : مطبع ٹمپل ، انبالہ چھاؤنی (صابری ۳)

۳۳ - "آئینۂ غیب نمائی ہند" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : اکتوبر ۱۸۷۱ء ، مالک : ٹی - بی - مالوری ،

پرنٹر : مطبع کوہِ طور ، لاہور (صابری ۳)

۳۴ - "آئینۂ ہند" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۳ء ، مالک : لالہ رلگی رام مختار ،

پرنٹر : آریہ پریس ، لاہور (صابری ۳)

(ا)

۳۵ - ا"تالیق" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ــــ ، مالک و ایڈیٹر : مستنصر بلا (گاندھی)

۳۶ - "اتالیق پنجاب" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم جنوری ۱۸۷۰ء ، زیر نگرانی : ہالرائڈ ،

ایڈیٹر : منشی پیارے لال آشوب

علمی ، تاریخی ، تعلیمی رسالہ مولانا امداد صابری کی تحقیق کے مطابق ۵ ، ۶ سال جاری رہا پھر بند ہوگیا (صابری ۲)

۳۷ - "اتالیقِ زمینداراں" - ہوشیار پور ، پندرہ روزہ

اجرا : یکم اپریل ۱۸۷۷ء ، مالک : لالہ نرائن داس وکیل ،

پرنٹر : مطبع اتالیق زمینداران ، ہوشیار پور (صابری ۳)

۳۸ - "اتالیق ہند" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم دسمبر ۱۸۷۴ء ، مہتمم : نادر علی شاہ سیفی ،

پرنٹر : مطبع اتالیق ہند ، لاہور

قومی اتحاد اور ملکی ترقی کا ترجمان (صابری ۲)

۳۹ - "اتحاد" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۶ء ، ایڈیٹر ، منشی مولا بخش کشتہ

علمی ، ادبی رسالہ (صابری ۵)

۴۰ - "اتحاد" - بھیرہ (ہزارہ ڈویژن) ، ہفتہ وار

اجرا : ۳۸-۱۹۳۷ء

سوشلسٹ نظریات کا ترجمان تھا - جلد ہی بند ہوگیا (اجمل)

۴۱ - "اتفاق" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، ایڈیٹر : حکیم مظفر حسین اظہر (ج - ادارہ)

۴۲ - "اتفاق" - ساڈھورا ، ہفتہ وار

عام خبروں اور واقعات کی اشاعت کا اخبار (فوق)

۴۳ - "اثناعشری" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا (ادارہ - ج)

۴۴ - "اجیت" - لاہور

اجرا : ـــــ ، ایڈیٹر : سادھو سنگھ ہمدرد (خورشید) -

۴۵ - "احسان" - لاہور ، ہفتہ وار/روزنامہ

اجرا : ۱۹۳۴ء ، ایڈیٹر : ملک نور الٰہی و مرتضٰی احمد خان میکش (کتابیات ۱ ، ۲ خورشید)

۴۶ - "احمدی خاتون" - قادیان ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۲ء ، ایڈیٹر : شیخ یعقوب علی تراب احمدی ،

پرنٹر : مطبع خادم الاسلام ، قادیان

احمدی عقائد کا رسالہ ، عورتوں میں تعلیمی ، مذہبی ذوق اور دین داری پیدا کرنے کا محرک (صابری ۵)

۴۷ - "اخبار الاخلاق" - پشاور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۳ء ، مالک و مدیر : سید عبداللہ شاہ

۱۹۰۵ء میں بند ہوگیا (اجمل و کتابیات ۲)

۴۸ - "اخبار انجمن پنجاب" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۷۰ء ، ایڈیٹر : قمر الدین (کیفی و راشد)

۴۹ - "اخبار انجمن پنجاب" - پنجاب یونیورسٹی لاہور ، —

اجرا : ۱۴ جولائی ۱۸۸۳ء ، طابع و ناشر : انجمن پنجاب ، لاہور (پنجاب)

۵۰ - "اخبار بلوچستان" - کوئٹہ

اجرا : قبل از قیام پاکستان ، ناشر : محکمہ اطلاعات بلوچستان ، کوئٹہ

سرکاری اخبار تھا - ۱۹۵۵ء میں بند ہوگیا (کمال و کوثر)

۵۱ - "اخبار بیڈھڑک" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، مدیر : قنبر لدھیانوی (ج - ادارہ)

۵۲ - "اخبار پنجاب" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا - ایڈیٹر و مالک : منشی لابھ سنگھ خادم تھے - (ج - ادارہ)

۵۳ - ''اخبار خیر خواہ ریاست ہائے ہند" - لاہور ، پندرہ روزہ
اجرا : ۱۹۰۱ء ، مالک و ایڈیٹر : حکیم غلام نبی
(صابری ۴)

۵۴ - ''اخبار ریفارمر" - لاہور ، مطبع شمس الہند
۱۸۸۵ء میں اس کے مالک و مدیر محمد شمس الدین شائق
مالک مطبع شمس الہند تھے - یہ اخبار ہر ہفتے بڑی تقطیع
کے دس صفحوں پر شائع ہوتا تھا (ادارہ)

۵۵ - ''اخبار سندھیں" - کراچی ، —
اجرا : ۱۸۵۷ء (صابری ۱)

۵۶ - ''اخبار شتر مرغ" - لاہور ، ہفتہ وار
۱۹۳۴ء میں موجود تھا (ج - ادارہ)

۵۷ - ''اخبار شریف" - لاہور ، ہفتہ وار
۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا اور اس کے ایڈیٹر و مالک
حکیم محمد شریف آئی ڈاکٹر و میر جالب دہلوی تھے
(ج - ادارہ)

۵۸ - ''اخبار شملہ آرگس" - لاہور ، ہفتہ وار
اجرا : ۱۸۸۵ء (کتابیات ۲)

۵۹ - "اخبار طبابت" - پشاور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۵۹ء/۱۸۶۱ء

علمی ، طبی ، فنی رسالہ ، اجمل ملک کی تحقیق کے مطابق ۱۸۵۹ء میں اور امداد صابری کی تحقیق کے مطابق ۱۸۶۱ء میں جاری ہوا (اجمل و صابری ۲)

۶۰ - "اخبار عام" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جنوری ۱۸۷۱ء ، مالک : پنڈت مکند رام ، ایڈیٹر : گوپی ناتھ ، پرنٹر : مطبع متر بلاس

پہلے یہ ہفتہ وار تھا ، پھر ہفتہ میں تین بار نکلنے لگا - ۱۹۰۳ء میں یہ روزنامہ ہو گیا - صابری صاحب کے مطابق اس زمانے میں اس کے ایڈیٹر پنڈت گوبند سہائے تھے - گاندھی کے مطابق گوپی ناتھ اس کے ایڈیٹر اور مالک بھی تھے (صابری ۲ ، فوق ، کیفی ، راشد اور گاندھی) ۱۹۳۴ء میں یہ روزنامہ اخبار کے طور پر جاری ہوا اور اس کے ایڈیٹر پنڈت گوندر سہائے اور پنڈت گوپی ناتھ تھے (ج - ادارہ)

۶۱ - "اخبار غم خوار ہند" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۸۵ء (کتابیات ۲)

۶۲ - "اخبار قیصری" - جالندھر ، ہفتہ وار

عام مضامین اور خبروں کا اخبار (فوق) مئی ۱۸۸۵ء میں اس اخبار کے ایڈیٹر مفتی احمد بخش تھے (ادارہ)

۶۳ - "اخبار مطبع مرتضائی" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا: ۱۶ اپریل ۱۸۵۴ء ، مالک و ایڈیٹر : حاجی علی کرم شیرازی ، پرنٹر : مطبع مرتضائی ، پشاور (المعارف، لاہور) (مارچ ۱۹۸۶ء)

۶۴ - "اخبار ملت" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں جاری تھا - مولوی محمد شجاع اللہ مالک و ایڈیٹر تھے (ج - ادارہ)

۶۵ - "اخباروں کا قبلہ گاہ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : جنوری ۱۸۷۶ء ، مالک : مولوی فیروز الدین گھائل ، ایڈیٹر : مولوی نہال الدین ، پرنٹر : مطبع قبلہ المطابع ، لاہور -

امداد صابری کی تحقیق کے مطابق یہ اخبار ۱۸۷۶ء میں نکل کر بند ہوگیا تھا - ۱۸۷۸ء میں دوبارہ نکلا - انگریزی میں اس کا نام "پنجاب پنچ" چھپا ہے - نیز صابری صاحب کے بقول اس کا ایک ضمیمہ "پنجاب پنچ" کے نام سے نکلتا تھا (صابری ۳) ۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر مولوی فتح الدین بسمل تھے (ج - ادارہ)

۶۶ - "اخبار ہنگر" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں جاری تھا - ایڈیٹر : منشی تاج الدین احمد تاج (ج)

۶۷ - "اخبار ہفتہ وار" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۰۰ء کے اواخر تک نکل کر بند ہو چکا تھا - تعلیمی تجارتی ترقی کا ترجمان تھا (ذوق)

۶۸ - "اخبار ہمدرد" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا - مالک و ایڈیٹر : پنڈت سرب دیال تھے (ج - ادارہ)

۶۹ - "اخلاص" (پشاور) ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۶ء ، مالک و ایڈیٹر : لالہ وزیر محمد صدیقی (اجمل)

۷۰ - "اخوت" - پشاور ، روزنامہ

اجرا : ۱۹۴۲ء ، مالک و ایڈیٹر : خاکی سرحدی خاکسار تحریک کا ترجمان (اجمل)

۷۱ - "اخوت" - لاہور ، —

اجرا : ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر : پادری احمد مسیح عیسائی تبلیغی رسالہ (صابری ۵)

۷۲ - "اداکار" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، مالک و ایڈیٹر : سید عطاء اللہ شاہ مسلم سنیما ریفارم سوسائٹی (قائم شدہ ۱۹۳۴ء) کا ترجمان (گاندھی)

۴۳ - ''ادب" - پٹیالہ ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۱۳ء ، ایڈیٹر : مولوی مصطفیٰ خاں (صابری ۵)

۴۴ - ''ادب لطیف" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۵ء ، مالک : چودھری نذیر احمد ، ایڈیٹر : افتخار احمد چودہری ، بعدہ احمد ندیم قاسمی و چودھری برکت علی ، میرزا ادیب

۱۹۴۴ء کا سالنامہ جلد ۱۸ ، شمارہ ۴-۵ پر مشتمل ہے (کتابیات ۱ و انجمن و گاندھی و خورشید)

۴۵ - ''ادب مشرق" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۴۱ء ، ایڈیٹر : غریب نواز (پنجاب)

۴۶ - ''ادبی دنیا" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۲ء ، ایڈیٹر : علامہ تاجور نجیب آبادی

۱۹۳۲ء میں منصور احمد نے یہ رسالہ خرید لیا ۔ گاندھی کے مطابق وہی اس کے مالک و ایڈیٹر ہیں ۔ بعدہ اس کی ملکیت اور ادارت مولانا صلاح الدین احمد کے حصے میں آئی (صابری ۵ و گاندھی و خورشید)

۷۷ - "ادیب" - پشاور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۰ء (جلد ۱ نمبر ۱) مالک : آغا جی اے گل، سرپرست : عبدالمجید سالک ، ایڈیٹر : نشتر جالندھری ، پرنٹر : مسلم پرنٹنگ پریس ، لاہور

ادبی رسالہ ترتیب ، کتابت ، طباعت لاہور میں ہوتی تھی اور اشاعت پشاور سے عمل میں آتی تھی - کچھ ہی عرصہ بعد رسالہ بند ہوگیا (اجمل و صابری ۵ و لاہور)

۷۸ - "ادیب" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۹ء (کتابیات ۲)

۷۹ - "ادیب" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : نومبر ۱۹۱۶ء ، ایڈیٹر : فخر الدین محمود ، پرنٹر: جارج اسٹیم پریس ، لاہور (صابری ۵)

۸۰ - "اردو" - جالندھر ، ماہنامہ

اجرا : دسمبر ۱۹۱۱ء ، مالک و ایڈیٹر : فتح محمد خاں جالندھری ، پرنٹر : روز بازار اسٹیم پریس ، امرتسر (صابری ۵)

۸۱ - "اردو" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : اکتوبر ۱۹۱۳ء ، مالک و ایڈیٹر : مولوی فتح محمد خاں جالندھری

ادبی رسالہ (صابری ۵)

۸۲ - ''اردو اخبار'' - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۴ء ، مالک : رام اگر وال ، ایڈیٹر : منشی محمد الدین فوق

عام ملکی خبریں اور مضامین کا اخبار - فوق صرف چار ماہ اس کے ایڈیٹر رہے تھے (صابری ۴ و فوق) ج : مالک : رام گوپال (ادارہ)

۸۳ - ''ارژنگ'' - بنوں ، ـــ

اجرا : ۱۹۳۳ء ، مدیر : مفتی راشد اور سلیم سرحدی (اجمل)

۸۴ - ''اروڑبنس پرکاش'' - لاہور ، ماہنامہ

معاشرتی سماجی اصلاح کا ترجمان (فوق)

۸۵ - ''اسپورٹس مین'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ـــ ، ایڈیٹر : محمد حسین (گاندھی)

۸۶ - استاد - موگہ (ضلع فیروز پور) ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۱۴ء ، مہتمم : محمد ابراہیم بٹ (صابری ۵)

۸۷ - ''استقلال'' - امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : ـــ ، مالک و ایڈیٹر : سعادت سلطان (گاندھی)

۸۸ - ''استقلال'' - کوئٹہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۸ء ، ایڈیٹر : ۱۹۳۸ء سے ۱۹۴۶ء یکے بعد دیگرے ، قدوس صہبائی ، عبدالصمد اچک زئی ، اللہ بخش سلیم ، شیر محمد خاں ، محمد یعقوب خلزی اور محمد حسن نظامی ۱۹۴۶ء سے ۱۹۵۰ء تک عبدالصمد درانی ، پرنٹر : عزیز پریس/استقلال پریس ، کوئٹہ ۔

انجمن وطن اور نیشنل پارٹی کا ترجمان اور کانگریس کا ہم نوا ، ۱۹۵۱ء میں بند ہوگیا (کوثر ، کتابیات ۱ ، کمال)

۸۹ - ''اسٹار'' - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۴ء ، مالک : بی نظام الدین ، ایڈیٹر : شفق رام پوری و زمان غوری ۔

۱۹۳۹ء میں ادارۂ تحریر قمر جلال آبادی ، شو دیال اور فیاض ایم اے پر مشتمل تھا (گاندھی و عاشق)

۹۰ - ''اسرار تصوف'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : ملک چنن الدین نقشبندی مجددی صوفیہ کے افکار و سیر اور تعلیمات تصوف کی اشاعت کے لیے (صابری ۵ و عاشق)

۹۱ - ''اسرار سرحد'' - ایبٹ آباد ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۶ء ، مالک و مدیر : خان فقیرا خان جدون ۱۹۴۱ء سے قبل بند ہوگیا تھا (اجمل و کتابیات ۲)

۹۲ - "اسلام" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۹ء ، ایڈیٹر : محمد میرالدین

مذہبی ، اخلاق ، اصلاحی رسالہ (صابری ۵)

۹۳ - "اسلام" - جالندھر ، ماہنامہ

اجرا : اگست ۱۹۰۵ء ، مہتمم : منشی عبدالقیوم جالندھری

دینی ، علمی و ادبی رسالہ (صابری ۴)

۹۴ - "اسلامیہ کالج میگزین" - پشاور

اجرا : ۱۹۲۴ء

اسلامیہ کالج پشاور کا علمی و تعلیمی ترجمان - پہلے اس کا
نام "خیبر اخبار" تھا پھر "خیبر" ہوگیا اور اس کے بعد
سے اسلامیہ کالج میگزین کے نام سے جاری ہوا (اجمل)

۹۵ - "اسوۂ حسنہ" - لاہور ، —

اجرا : دسمبر ۱۹۲۶ء ، ایڈیٹر : مولانا محمد دوست

مذہبی ، تبلیغی ، اصلاحی رسالہ (صابری ۵)

۹۶ - "اشاعت اسلام" - راولپنڈی ، ماہنامہ

اجرا : اگست ۱۸۸۵ء ، بانی محمد امین حنفی قادری

(صابری ۳)

۹۷ - "اشاعت الاسلام" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جولائی ۱۹۱۴ء ، ایڈیٹر : خواجہ کمال الدین و مولوی صدر الدین ، پرنٹر : یونین اسٹیم پریس ، لاہور

اسلامک ریویو (لندن) کا ترجمہ (صابری ۵)

۹۸ - "اشاعت الحکمت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : فروری ۱۹۱۲ء ، ایڈیٹر : مرزا عبدالحمید بیگ

علمی ، فنی ، طبی رسالہ (صابری ۵)

۹۹ - "اشاعتہ السنہ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۷۸ء یا اس سے کچھ قبل ، مالک و ایڈیٹر : مولوی ابوسعید محمد حسین

اہل حدیث مسلک کا ترجمان اصلاح عقائد و معاشرت کا داعی (صابری ۳)

۱۰۰ - "اصلاح" - بہاولپور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۳۹ء (ج ۱ ، ش ۱) مالک و مدیر : مخدوم غلام دستگیر -

تھوڑے عرصے ہی جاری رہا (شہاب و کتابیات ۲)

۱۰۱ - "اصلاح" - پشاور ، ماہنامہ

(کتابیات ۱)

۱۰۲ - "اصلاح" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : اکتوبر ۱۹۲۷ء ، ایڈیٹر : چودھری محمد حسین
مذہبی ، اصلاحی رسالہ (صابری ۵)

۱۰۳ - "اصلاح" - باغبانپورہ (لاہور) پندرہ روزہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : خلیفہ سراج الدین اصغر ، اسسٹنٹ ایڈیٹر : چودھری عبدالحمید صابر ، پرنٹر : کریمی پریس ، لاہور -
مذہبی ، دینی ، اصلاحی رسالہ ، ۱۵ ستمبر ۱۹۲۹ء کا شمارہ جلد ۴ نمبر ۳ ہے (لاہور)

۱۰۴ - "اصلاح المسلمین" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا ، ایڈیٹر و مالک : پیرزادہ ولی اللہ مخدومی تھے (ج - ادارہ)

۱۰۵ - "اصلاحِ سخن" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جون ۱۹۰۷ء ، ایڈیٹر : وجاہت حسین جھنجھانوی
گلدستہ بشمولِ مضامین نثر (صابری ۴)

۱۰۶ - "اصلاح سرحد" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : اکتوبر ۱۹۲۸ء ، مالک و ایڈیٹر : فضل کریم صدیقی ، بعدہ انعام اللہ خان ادارۂ تحریر : سید عنایت علی شاہ و خلیل الرحمان ، ڈاکٹر لعل بہا کے مطابق فروری ۱۹۳۳ء میں اور فارغ بخاری کے مطابق نعیم ملک کے بعد ۱۹۴۸ء میں بند ہوگیا - حکومت کا حامی اخبار تھا (صابری ۵ و اجمل و کتابیات ۱)

۱۰۷ - "اعجاز" - جالندھر، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۱ء، سرپرست : مولانا گرامی ، ایڈیٹر : حفیظ جالندھری (صابری ۵)

۱۰۸ - "اعجاز القران" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : مارچ ۱۹۱۹ء ، ایڈیٹر : مولوی اعجاز احمد
دینی و قرآنی تعلیم کا مبلغ (صابری ۵)

۱۰۹ - "اعوان" - منڈی بہاء الدین (ضلع گجرات)

اجرا : جون ۱۹۳۴ء مینجر و پبلشر : ملک محمد اکبر خاں اعوان ، پرنٹر : عالمگیر الیکٹرک پریس ، لاہور
اعوان قوم کی اصلاح و ترقی کی تحریک کا رسالہ (لاہور)

۱۱۰ - "افتخار" - جادرہ ، —

اجرا : مارچ ۱۹۱۱ء ، ایڈیٹر : بیدل (صابری ۵)

۱۱۱ - "افسانہ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : ملک محمد اسلم خان
۱۹۳۳ء میں نکل رہا تھا (عاشق) ۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر : حاجی کریم بخش وکیل اور حکیم فیروزالدین تھے (ج - ادارہ)

۱۱۲ - "افسانہ" - لاہور ، —

روز نامہ "ملاپ" لاہور کا ساہانہ ایڈیشن

۱۱۳ - "افسوں" - فتح گڑھ ، ماہنامہ

اجرا : یکم مئی ۱۸۸۶ء ، مالک : نصیرالزماں
(صابری ۳)

۱۱۴ - "افغان" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۹ ، مالک : سید مہدی علی شاہ بعدہ سید عبداللہ شاہ ، ایڈیٹر : سید عبداللہ شاہ ، پرنٹر : سرحد اسٹیم پریس ، پشاور
۱۹ ستمبر ۱۹۱۲ء کا شمارہ جلد ۴ کا نمبر ۳۴ ہے ۔
۱۹۱۲ء تک ضرور نکلتا رہا (اجمل)

۱۱۵ - "افغان" - مردان ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۵ء (بعد از مئی) مالک ، ایڈیٹر : حکیم آزاد گل
پہلا شمارہ اردو ، پشتو ، فارسی اور عربی چار زبانوں میں شائع ہوا تھا ، جولائی ۱۹۲۹ء میں بند ہو گیا ۔
(صابری ۵ و اجمل)

۱۱۶ - "افغان" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : جنوری ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر : خان میر ہلالی و عبدالحمید جالندھری ۔
مسلمانوں کے سیاسی ، اقتصادی ، معاشرتی حقوق کا محافظ
(صابری ۵)

۱۱۷ - "افغان" - ہوتی (مردان) ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۲۶ء ، ایڈیٹر : ابوالمعانی آزاد
قرآن کی تعلیمات کا مبلغ اور مسلمانوں کا اخلاق و معاشرتی مصلح (صابری ۵)

۱۱۸ - "افغان" - پشاور ، —

اجرا : — ، ایڈیٹر : شبیر احمد خاں (گاندھی)

۱۱۹ - "افغان" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : امام خان نوشہروی
دسمبر ۱۹۲۸ء میں نکل رہا تھا (پنجاب)

۱۲۰ - "اقبال" - سیالکوٹ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۹ء ، ایڈیٹر : غلام سرور نگار، پرنٹر : حجازی پریس ، لاہور
ستمبر ۱۹۳۹ء کا شمارہ جلد ۱ کا نمبر ۴ ہے (لاہور)

۱۲۱ - "اقبال" - گجرات ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں شائع ہو رہا تھا (ج - ادارہ)

۱۲۲ - "اقبال" - لدھیانہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۳ء ، ایڈیٹر : شہزادہ محمد صابر درانی
علمی ، ادبی ، اخلاقی ، تمدنی اور تاریخی رسالہ (صابری ۵)

۱۲۳ - "اقبال" - ملتان ، ہفتہ وار

اجرا : — ، ایڈیٹر : ایم - ایچ - اختر ، اعزازی ، ایڈیٹر : لالہ بال کشن بٹرا -

تاریخی ، علمی ، ادبی رسالہ (گاندھی)

۱۲۴ - "اقبال" - وزیر آباد ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : تبسم قریشی

علمی ، ادبی رسالہ - ۱۹۳۲ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۱۲۵ - "اقتصادی دنیا" - لاہور ، —

۱۹۳۵ء (کتابیات ۲)

۱۲۶ - "اقدام" - کوہاٹ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۷ء ، مالک و مدیر : خیر محمد جلالی

تھوڑے عرصے ہی جاری رہا (اجمل و کتابیات ۲)

۱۲۷ - "اگر وال ہتیشی" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، مالک و ایڈیٹر : لالہ رام لال گپتا (گاندھی)

۱۲۸ - "الابقا" - کراچی ، ماہنامہ

۱۹۳۰ء (کتابیات)

۱۲۹ - "الاسلام" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، ایڈیٹر : حافظ محمد عالم (ج - ادارہ)

۱۳۰ - "الاسلام" - کوئٹہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۹ء ، بانی و ناشر : قاضی محمد عیسیٰ خاں ، ایڈیٹر : مولانا عبدالکریم ۱۹۴۷ء تک ، فضل احمد غازی ۱۹۴۷ء کے بعد مسلم لیگ کی پالیسی کا ترجمان (کمال و کوثر)

۱۳۱ - "الاشرف" - لاہور ، —

اجرا : اکتوبر ۱۹۲۷ء ، ایڈیٹر : پیر محمد اشرف ، پرنٹر : لاہور پرنٹنگ پریس ، لاہور -

مذہبی ، اصلاحی ، تصوف کا رسالہ (صابری ۵)

۱۳۲ - "الاعوان" - لاہور ، ماہنامہ

جنوری ۱۹۴۰ء میں نکل رہا تھا (کتابیات ۲)

۱۳۳ - "الایمان" - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : ریاست حسین ، پرنٹر : نامی پریس پیسہ اخبار ، لاہور (کتابیات ۱)

۱۳۴ - "البدر" - قادیان ، ماہنامہ

اخلاق و تصوف کے مضامین کا احمدی عقائد کا رسالہ (فوق)

۱۳۵ - "البرٹ گزٹ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۴ جنوری ۱۸۷۶ء ، مالک : خواجہ احمد حسن ، پرنٹر : مطبع البرٹ گزٹ ، لاہور (صابری ۳)

۱۳۶ - "البرہان" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : دسمبر ۱۹۱۰ء (ج ۱ ش ۱) ، ایڈیٹر : مولوی
سید محمد سبطین ، پرنٹر : رفاہِ عام اسٹیم پریس ، لاہور -
علمی، تعلیمی اور مذہبی تبلیغی رسالہ (صابری ۲ و غالب)

۱۳۷ - "البشریٰ" - ایمن آباد (ضلع گوجرانوالہ)

اجرا : ۱۹۲۵ء ، ایڈیٹر : مولوی نور احمد قادری ، پرنٹر :
لاہور پرنٹنگ پریس ، لاہور -
علمی ، ادبی ، اخلاق رسالہ مارچ ۱۹۲۶ء کا جلد ۲ کا
شمارہ ۳ ہے (لاہور) -

۱۳۸ - "البلوچ" - کراچی ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۲ء، بانیان : مولوی محمد عثمان ، مولانا عبدالصمد
سر بازی اور میر غلام محمد نورالدین -
پہلا قومی ترجمان اخبار - بعد میں محمد حسین عنقا کے
زیر انتظام آ گیا تھا - ۱۹۳۳ء میں بند ہوگیا (کوثر)

۱۳۹ - "البیان" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : محمد حسین
جنوری ۱۹۴۰ء میں نکل رہا تھا (داؤدی)

۱۴۰ - الجماعت انٹرنیشنل - کراچی ، ماہنامہ
۱۹۳۵ء (کتابیات ۱)

۱۳۱ - "الجمال" - لونگو وال سانگلہ ہل (پنجاب)

اجرا : ۱۹۲۶ء ، ایڈیٹر : حکیم جمال الدین احمد ، پرنٹر : لاہور پرنٹنگ پریس ، لاہور (صابری ۵)

۱۳۲ - "الجمعیت سرحد" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۲ء ، مالک : سید سلطان شاہ گیلانی خادم کعبہ ، ایڈیٹر : سید محمد گیلانی ، پرنٹر : سرحد الیکٹرک پریس ، پشاور -

جمعیت علمائے ہند کے نظریات کا ترجمان - قیام پاکستان کے بعد تک جاری رہا (اجمل و کتابیات ۱)

۱۳۳ - "الاجہاد" - مانسہرہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۴۴ء ، مالک و ایڈیٹر : شمس الہدی

کافی عرصے نکلتا رہا (اجمل)

۱۳۴ - "الحافظ" - لاہور ، —

اجرا : جنوری ۱۹۲۵ء ، سرپرست : شمس الدین جاتری ، ایڈیٹر : ایم - ایم عبداللہ ، پرنٹر : پرکاش اسٹیم پریس، لاہور

اہل تشیع کا مذہبی ، تبلیغی رسالہ (صابری ۵)

۱۳۵ - "الحق" - حیدر آباد (سندھ) ، ماہنامہ

مذہبی ، اخلاقی ، اصلاحی رسالہ (فوق)

۱۴۶ - "الحق" - بستی ولہاری خاں (ضلع سبی) ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۴۰ء کا وسط ، مالک میر عطا محمد خاں مرغزائی،
ایڈیٹر : عطا اللہ بخاری ، اسسٹنٹ ایڈیٹر : میر خدا داد خان
جلد ہی بند ہو گیا (کمال و کوثر)

۱۴۷ - "الحکم" - قادیان ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۷ء ، ایڈیٹر : یعقوب علی تراب احمدی
احمدی خیالات کا ترجمان (صابری ۳ و فوق)

۱۴۸ - "الحکمت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : محمد ولی الدین
ج ۱ ش ۱ (داؤدی)

۱۴۹ - "الحکیم" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : نومبر ۱۹۱۵ء ، ایڈیٹر : حکیم فیروز الدین ، پرنٹر :
رفیق الاطباء پریس ، لاہور -
علمی ، طبی رسالہ اس کی ادارت سے محمد نواز ، حکیم
محمد شریف اور حکیم غلام محی الدین چغتائی بھی وابستہ رہے
(صابری ۵ کتابیات ۱ و داؤدی)

۱۵۰ - "الحنیف" - جیکب آباد ، —

اجرا : ۱۹۳۲ء
بلوچستان کے عوام کا بے لاگ ترجمان (کوثر)

۱۵۱ - "الزہرا" - جالندھر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۶ء، مالک و ایڈیٹر : ایس-اے شمیم جالندھری

پرنٹر : جنرل برقی پریس ، جالندھر (گاندھی)

۱۵۲ - "الشمس" - ملتان ، ہفتہ وار

اجرا : ۲۸ نومبر ۱۹۲۲ء ، ایڈیٹر : اسد ملتانی ، ۱۹۲۳ء

میں محمد اکرم خان شیرانی -

۱۹۳۴ء میں روز نامہ ہوگیا تھا - قیام پاکستان کے بعد

پھر ہفتہ وار ہو گیا (کتابیات ۱)

۱۵۳ - "الصباح" - لاہور ، روز نامہ

اجرا : اپریل ۱۹۱۷ء ، ایڈیٹر : مولانا عبداللہ عمادی ،

ناشر : احمد دین ، پرنٹر : سیوک اسٹیم پریس ، لاہور

(داؤدی)

۱۵۴ - "الصحت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : فروری ۱۸۹۴ء (ج ۱ ش ۱) ، ایڈیٹر : ڈاکٹر

حافظ فضل احمد ، پرنٹر : مطبع خادم التعلیم ، لاہور

طب و صحت کا علمی و فنی رسالہ (کتابیات ۲)

۱۵۵ - "الصدیق" - فیروز پور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم اکتوبر ۱۸۸۳ء ، مہتمم : مولوی ولی اللہ

پرنٹر : مطبع صدیقی ، (فیروز پور) (صابری ۳)

۱۵۶ - "الطبیب" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۴ء ، مالک و ایڈیٹر : حکیم محمد شریف ، پرنٹر : ایکسپرٹ لیتھو پریس ، لاہور

جنوری ، فروری ۱۹۳۶ء کا شمارہ جلد ۳ کا نمبر ۱ ، ۲ ہے (ہمدرد - گاندھی)

۱۵۷ - "العزیز" - بہاولپور ، ماہنامہ

اجرا : اپریل ۱۹۴۰ء (ج ، ش ۱) ڈائریکٹر : زبیرالملک محمد عزیزالرحمان عزیز ، ادارہ تحریر : حافظ سراج الدین محمود و سید قیوم گیلانی ، پرنٹر : مطبع عزیز المطابع ، بہاول پور

علمی ، ادبی ، مذہبی رسالہ (لاہور)

۱۵۸ - "العصر" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : سید ذکریا حسن زیدی واسطی

نومبر ۱۹۳۲ء میں نکل رہا تھا (داؤدی)

۱۵۹ - "العلاج" - روہڑی (سکھر سندھ) ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۴۰ء ، ایڈیٹر : حکیم عبداللہ

جون ۱۹۴۱ء کا شمارہ جلد ۲ کا نمبر ۶ ہے (ہمدرد)

۱۶۰ - "الف" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں نکلتا تھا ، ایڈیٹر : منشی تیرتھ رام فیروز پوری (ج - ادارہ)

۱۶۱ - "الفاروق" - کوئٹہ ، روز نامہ

اجرا : ۱۹۴۱ء ، ایڈیٹر : مولانا عبداللہ خاں (کوثر)

۱۶۲ - "الفرید" - چاچڑاں (ضلع رحیم یار خاں) ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۴۶ء

۱۹۴۷ء کے بعد تک نکلتا رہا پھر بند ہو گیا (شہاب)

۱۶۳ - "الفضل" - قادیان ، روز نامہ

اجرا : — ، مالک : صدر انجمن احمدیہ ، قادیان ، ایڈیٹر : غلام نبی (گاندھی)

۱۶۴ - "الفضل" - قادیان ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۱۴ء ، ایڈیٹر : مولوی نور الدین ، پرنٹر : مطبع ضیاء الاسلام ، قادیان (صابری ۵)

۱۶۵ - "الفضل" - قادیان ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں جاری تھا (ج - ادارہ)

۱۶۶ - "الفقیہ" - امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۱۸ء ، ایڈیٹر : حکیم ابو الریاض معراج الدین احمد، پرنٹر : الفقیہ پریس ، امرتسر (صابری ۵)

۱۶۷ - "الفلاح" - پشاور ، —

اجرا : ۱۹۳۸ء (اواخر) ، ایڈیٹر : صوفی عبداللہ خاکسار تحریک کا ترجمان چند پرچے نکلنے کے بعد بند ہو گیا (اجمل)

۱۶۸ - "الفلاح" - پشاور ، ہفت روزہ

اجرا : ۱۹۳۸ء ، ایڈیٹر : ایس محمد صدیق شاہ

۱۹۵۴ء تک ضرور جاری رہا - بعد میں سہ روزہ اور پھر روز نامہ ہو گیا تھا (کتابیات ۱)

۱۶۹ - "الفلاح" - لاہور ، —

۱۹۱۷ء (کتابیات ۲)

۱۷۰ - "الفیض" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : ابوالبیان محمد داؤد فاروق ، پرنٹر : آفتاب برقی پریس ، امرتسر

جمادی الثانی ۱۳۴۲ھ میں محمد سلیمان اس کے ایڈیٹر تھے (صابری ۵ و داؤدی)

۱۷۱ - "القریش" - امرتسر ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۹۱۵ء ، ایڈیٹر : شیخ محمد علی رواق (صابری ۵)

۱۷۲ - "القریش" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : محمد علی صدیقی

جولائی ۱۹۳۰ء میں جاری تھا (داؤدی)

۱۷۳ - ''القصاص'' - گجرات ، دہ روزہ

اجرا : ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر : مولانا حکیم عارف

تبلیغ و اشاعت اسلام ، اصلاح المسلمین اور امداد باہمی کی تحریک کا ترجمان (صابری ۵)

۱۷۴ - ''الکامل'' - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا - ایڈیٹر : حکیم عبدالعزیز کامل (ج - ادارہ)

۱۷۵ - ''الکمال'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : ریاض شروانی

۱۹۲۵ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۱۷۶ - ''الکیمیا'' - مالیر کوٹلہ ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۹۰۴ء ، ایڈیٹر : حکیم دوست محمد خاں شروانی

علمی ، طبی رسالہ (صابری ۴)

۱۷۷ - ''الکیمیا'' - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، ایڈیٹر : پنڈت منکامیشر (ج - ادارہ)

۱۷۸ - ''الگزینڈرا گزٹ'' - وزیر آباد ، ہفتہ وار

خبروں اور عام مضامین کا اخبار (فوق)

۱۷۹ - ''المائدہ'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۳۲ء ، مالک و ایڈیٹر : ایم - کے خاں ،
پرنٹر : گیلانی الیکٹرک پریس ، لاہور
مذہبی ، معاشرتی ، اصلاحی اور سیاسی رسالہ (لاہور ،
عاشق و گاندھی)

۱۸۰ - ''المجاہد'' - چمرقند ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۳ء ، ایڈیٹر : مولوی محمد بشیر
برٹش استعمار کا مخالف ، حریت پسند - سائیکلو اسٹائل نکلتا
تھا (صابری ۵ و اجمل)

۱۸۱ - ''المجدد'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۰۸ء ، ایڈیٹر : مولوی تاج الدین تاج
مجددی نقشبندی -
مذہبی ، تعلیمی ، تبلیغی ، اصلاحی رسالہ (صابری ۴)

۱۸۲ - ''المست'' - ہوتی (مردان) ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۴ء ، مالک : شیخ عبدالرحمان، ایڈیٹر : ڈاکٹر
شری رام مہتا (اجمل)

۱۸۳ - ''المسلم'' - راولپنڈی ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۰ جنوری ۱۸۹۴ء/۲ رجب ۱۳۱۱ھ ، ایڈیٹر :
منشی غلام نقش بند سندھی خاں صفی ، پرنٹر : چشمہ
فیض پریس ، راولپنڈی (صابری ۳)

۱۸۴ - "المسلم" - لدھیانہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۴ء ، ایڈیٹر : غازی محمود (دھرم پال)
(صابری ۵ و داؤدی)

۱۸۵ - "المشرق" - پشاور

اجرا : ۱۹۳۸ء ، ایڈیٹر : صوفی عبداللہ و فارغ بخاری
خاکسار تحریک کا ترجمان - صرف ۱۹۳۸ء کے آخر تک
جاری رہ سکا (اجمل)

۱۸۶ - "المعالج" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۸ء ، ایڈیٹر : حکیم علیم الدین
صحت و طب کا علمی و فنی رسالہ (صابری ۵)

۱۸۷ - "المعین" - امرتسر ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۰ فروری ۱۹۱۲ء ، ایڈیٹر : سردار محمد اسلم خاں
یکم جولائی ۱۹۱۲ء سے ہفتہ وار نکلنے لگا تھا (صابری ۵)

۱۸۸ - "المقالہ" - سرگودہا ، ماہنامہ

۱۹۳۲ء میں جاری تھا (عاشق)

۱۸۹ - "المنیر" - کیلانوالہ (ضلع گوجرانوالہ)

۱۹۰ - "الہادی" - سیالکوٹ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۴ء ، بانی و مالک : مولانا محمد ابراہیم میر
سیالکوٹی ، ایڈیٹر : منشی فیض علی -
دینی ، مذہبی ، اصلاحی رسالہ (صابری ۴)

۱۹۱ - "الہدیٰ" - لاہور - ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۵ء/۱۳۲۲ھ ، ایڈیٹر : اصغر علی روحی ،
پرنٹر : اسلامیہ اسٹیم پریس ، لاہور
مذہبی ، اصلاحی رسالہ (صابری ۴)

۱۹۲ - "امام" - لاہور ، روز نامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، ایڈیٹر : منشی تاج الدین احمد
تاج و پروفیسر علم الدین سالک -

۱۹۳ - "امامیہ گزٹ" - مبارک پور (ضلع انبالہ)

اجرا : مارچ ۱۹۲۵ء ، ایڈیٹر : سید مہدی اکبر زید
واسطی ، پرنٹر : پرکاش اسٹیم پریس ، لاہور
اہل تشیع کا مذہبی و تبلیغی رسالہ (صابری ۵)

۱۹۴ - "امپیریل پیپر" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۲۰ مارچ ۱۸۸٦ء ، مالک و ایڈیٹر : سید رجب علی
شاہ ، مہتمم : سید رحمت علی شاہ
۱۹۰۴ء میں آٹھ دس سے بند تھا (فوق ، کتابیات ۲ و
صابری ۳)

۱۹۵ - "امرت اخبار" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۰ء میں شائع ہوتا تھا ، ایڈیٹر : لالہ شام لال کپور
(ج - ادارہ)

۱۹۶ - "امرتسر گزٹ" - امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : ۵ جنوری ۱۸۸۸ء ، مالک : نیاز علی خان ، پرنٹر: مطبع ریاض ہند ، امرتسر (صابری ۴)

۱۹۷ - "امن" - لاہور ، ــــ

۱۹۱۶ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲) ۱۹۳۴ء میں بھی جاری تھا (ج - ادارہ)

۱۹۸ - "امیر الاخبار" - لوہارو (ضلع لاہور) پندرہ روزہ

اجرا : جنوری ۱۸۷۲ء ، مہتمم : مرزا عبدالقادر بیگ ، پرنٹر : مطبع فخر المطابع ، لاہور -

بہ ایمائے نواب علاء الدین خان والی ریاست لوہارو (صابری ۲)

۱۹۹ - "انبالہ گزٹ" - انبالہ ، ہفتہ وار

اجرا : یکم اگست ۱۸۸۷ء ، مالک : لالہ ہربنس رائے ، پرنٹر : مطبع پرکاش (انبالہ) (صابری ۳)

۲۰۰ - "انتخاب" - جادرہ ، ماہنامہ

اجرا : ستمبر ۱۹۱۹ء ، ایڈیٹر : سید محمد عبدالسلام و پیرزادہ حکیم سید عبداللہ شاہ -

ادبی ، تنقیدی ، تاریخی رسالہ (صابری ۵)

۲۰۱ - ''انتخاب'' - گوجرانوالہ ، دہ روزہ

اجرا : ۱۹۱۹ء ، ایڈیٹر : ولی محمد مخدومی (صابری ۵)

۲۰۲ - ''انتخاب'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : اکتوبر ۱۹۲۵ء ، ایڈیٹر : ابوالمعانی اختر شیرانی
اردو کا ڈائجسٹ ماہنامہ - صرف چھ مہینے نکلا (صابری ۵
و کتابیات ۲)

۲۰۳ - ''انتخاب الحکمت'' - گورداس پور ، ماہنامہ

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۷ء ، مالک و ایڈیٹر : گیا رام ،
جوائنٹ ایڈیٹر : مولوی نور الدین ، پرنٹر : عبدالرحمان
پریس ، گورداس پور -
طب و صحت کا علمی و فنی رسالہ (صابری ۳)

۲۰۴ - ''انتخاب جدید'' - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ـــ ، مالک و ایڈیٹر : عبدالمجید و عبدالرشید
(گاندھی)

۲۰۵ - ''انتخاب لاجواب'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۹۵ء ، مالک و ایڈیٹر : مولوی محبوب عالم ،
پرنٹر : مطبع خادم التعلیم ، لاہور (صابری ۳)

۲۰۶ - "انتخاب لاجواب" - لاہور ، ہفتہ وار

منتخب مضامین اور دلچسپ خبریں شائع کرنے والا اخبار یہ پیسہ اخبار روزنامے کا ہفتہ وار ایڈیشن تھا (فوق و خورشید)

۲۰۷ - "انٹی ریٹ" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : اکتوبر ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر : فضل الرحمان یوسفی ، ناشر : رحیم بخش غزنوی ، پرنٹر : امان برقی پریس ، پشاور (اجمل)

۲۰۸ - "انجمن اشاعت مطالب مفیدہ پنجاب" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۶۵ء ، ایڈیٹر : محمد حسین آزاد

کچھ عرصے بعد یہ رسالہ "اخبار انجمن پنجاب" کے نام سے نکلنے لگا تھا (داؤدی)

۲۰۹ - "انجمن پنجاب" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۷۰ء ، ایڈیٹر : پہلے منشی نظام الدین ، پھر مولوی محمد اشرف ، ان کے بعد پیر زادہ محمد حسین اور سید محمد لطیف ، پرنٹر : انڈین پبلک ادبی نین پریس - لاہور

۲۱۰ - "انجمن پنجاب" ، لاہور (قائم شدہ ۲۱ جنوری ۱۸۶۵ء) کا ترجمان (صابری ۲ و راشد)

۱۹۳۴ء میں اس نام سے ایک ماہنامہ لاہور سے شائع ہوتا تھا ، جس کے ایڈیٹر : منشی محمد عظیم دبیر تھے (ج - ادارہ)

۲۱۱ - "انجمن حمایت اسلام" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : مولوی محمد انشا اللہ خاں
جنوری ۱۹۲۲ء میں نکلتا تھا (داؤدی)

۲۱۲ - "انجمن رفاہ عام" - لدھیانہ ، ماہنامہ

اجرا : ۳۱ جنوری ۱۸۸۴ء ، مالک : انجمن کار خانہ
حرفت و صنعت دری و قالین ، ایڈیٹر : مرزا عبداللہ ،
پرنٹر : امریکن فش پریس ، لدھیانہ (صابری ۳)

۲۱۳ - "انجمن فیض عام" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : یکم جون ۱۸۶۶ء ، پرنٹر : گیان چند پریس ،
گوجرانوالہ (صابری ۴)

۲۱۴ - "انجمن مفید عام" - قصور ، ماہنامہ

اجرا : ۸ مارچ ۱۸۷۴ء ، مہتمم : مولوی مرزا فتح محمد
بیگ ، ناشر : انجمن مفید عام قصور (پنجاب)
(صابری ۲ و کتابیات ۲)

۲۱۵ - "انجمن نعمانیہ ہند" کا ماہوار رسالہ - لاہور

اجرا : — ، ناشر : انجمن نعمانیہ ، لاہور
دینی ، اصلاحی ، تعلیمی و تبلیغی رسالہ - ستمبر اکتوبر
۱۹۰۲ء کا شمارہ جلد ۴ کا شمارہ نمبر ۹ ، ۱۰ ہے
(داؤدی و غالب)

۲۱۶ - ''انجینیئرنگ'' - لاہور ، —

اجرا : ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر : گیان چند
انجینیئرنگ کی ترقی اور اس پیشے سے تعلق رکھنے والوں کی
فلاح و بہبود کے لیے (صابری ۵)

۲۱۷ - ''انجینیئرنگ گائیڈ'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۵ء ، مہتمم : مولوی کریم بخش
نقشہ نویس -
انجینیئرنگ کے پیشے میں رہنمائی اور مفید فنی معلومات
کی فراہمی کے لیے (صابری ۳)

۲۱۸ - ''اندر'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : غازی محمود دھرم پال
اکتوبر ۱۹۱۳ء میں نکلتا تھا (داؤدی)

۲۱۹ - ''انڈیا'' - گوجرانوالہ ، ہفتہ وار

اجرا : اپریل ۱۹۰۷ء ، ایڈیٹر : پہلے ، لالہ پنڈی داس ،
دوسرے ، صوفی انبا پرشاد ، پرنٹر : ہندوستان پریس ، لاہور
یکے بعد دیگرے دونوں ایڈیٹر گرفتار ہو گئے - دونوں پر
بغاوت کا مقدمہ چلا اور اخبار بند ہوگیا (صابری ۴)

۲۲۰ - "انڈین آرکیٹکٹ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۸۵ء ، ایڈیٹر و مہتمم : منشی محمد عبداللہ نقشہ نویس مطبع اسلامیہ ، یکی دروازہ لاہور -

دسمبر ۱۸۹۳ء تک شائع ہوتا تھا ، "انجینئری علوم و فنون میں علمی اور عملی معلومات و تجربات کا ماہواری رسالہ جس میں پبلک ورکس ڈیپارٹمنٹ کے کالجوں و سکولوں اور محکموں کے متعلق ہر قسم کے انجینئری مضامین اور نئی و پرانی عمارات انگریزی و دیسی کے نقشہ جات اردو زبان میں مفصل درج ہوتے ہیں" -

۲۲۱ - "السان" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : اپریل ۱۹۱۲ء ، ایڈیٹر : منشی غلام قادر فرخ

اخلاق ، علمی ، تعلیمی رسالہ (صابری ۵)

۲۲۲ - "انصاف" - بہاول پور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، ایڈیٹر : حیات ترین

مسلم لیگی نظریات کا ترجمان - قیام پاکستان کے بعد تک جاری رہا (شہاب)

۲۲۳ - "انصاب" - پشاور ، روزنامہ

(کتابیات ۲)

۲۲۴ - "انصاری" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : اگست ۱۹۳۱ء (ج ۱ ش ۱) ایڈیٹر : مولوی ثناء اللہ ، پرنٹر : مقبول عام پریس ، لاہور -
جمعیت الانصار پنجاب ، لاہور کا اصلاحی ، معاشرتی ، تعلیمی رسالہ (لاہور)

۲۲۵ - "انصاف" لائل پور ، روزنامہ

اجرا : ۱۹۴۷ء
۱۹۴۹ء میں بند ہوگیا (کتابیات ۱)

۲۲۶ - "انصاف" - نواں شہر (سرحد) ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۸ء ، ایڈیٹر : خوشحال خان جدون و سید علی اصغر شاہ -
تھوڑے عرصے ہی جاری رہا (اجمل)

۲۲۷ - "انصاف ہند" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۴ء ، بانی : لالہ تولا رام و بخشی تارا چند پرنٹر : سیوک پریس ، لاہور (صابری ۳)

۲۲۸ - "انعام" - ملتان ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۲ء ، ایڈیٹر : اسد ملتانی (داؤدی)

۲۲۹ - "انفارمیشن" - پشاور

اجرا : ۱۹۴۲ء ، مدیر : اللہ بخش یوسفی (اجمل)

۲۳۰ - ''انقلاب'' - لاہور ، روزنامہ

اجرا : ۴ اپریل ۱۹۲۷ء ، مالک و ایڈیٹر : عبدالمجید سالک و غلام رسول مہر ۔

۱۰ اپریل ۱۹۴۹ء کو بند ہو گیا (گاندھی و خورشید)

۲۳۱ - ''انقلاب'' - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۸ء ، پرنٹر : قومی پریس ، لاہور

سودیشی تحریک کا زبردست حامی ۔ ایک سال کے اندر اندر بند ہو گیا (صابری ۴)

۲۳۲ - ''انقلاب'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۶ء ، ایڈیٹر : فتح چند نسیم ، معاون ایڈیٹر : لالہ کنھیا لال ثاقب ، پرنٹر : ہندوستان پریس ، لاہور

پنجاب یونیورسٹی میں جلد ۱ ، شمارہ ۱ موجود ہے لیکن اس پر ماہ و سنہ نہیں (پنجاب و صابری ۵ و ج)

۲۳۳ - ''انکشاف'' ۔ پشاور

اجرا : ۱۹۴۱ء ، مالک و ایڈیٹر : خان فقیرا خان جدون

قیام پاکستان کے بعد تک جاری رہا (اجمل)

۲۳۴ - ''انکشاف'' - لاہور ، ہفتہ وار

اگست ۱۹۲۸ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲)

۲۳۵ - ''انگار'' ۔ پشاور ، روزنامہ

۱۹۳۰ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲)

۲۳٦ - "انگار" - پشاور ، ہفتہ وار
اجرا : ۱۹۳۰ء ، مدیر : سید ضیا جعفری (حصہ اردو)
سرخپوش تحریک کا حامی ، حکومت کا شدید ترین مخالف
(اجمل)

۲۳۷ - "انوارالاسلام" - سیالکوٹ ، پندرہ روزہ
اجرا : ۱۸۹۸ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی کریم بخش ،
پرنٹر : مفید عام پریس ، سیالکوٹ
اسلامی تبلیغی رسالہ (صابری ۳ فوق)

۲۳۸ - "انوار الشمس" - لاہور ، ہفتہ وار
اجرا : ۱۸٦۷ء ، مالک دیوان بوٹا سنگھ ، پرنٹر :
مطبع آفتاب پنجاب ، لاہور
خاص طور پر سرکاری قوانین و احکام کی اشاعت کرنے والا
اخبار (صابری ۲)

۲۳۹ - "انوار الصوفیہ" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : جنوری ۱۹۱۳ء ، ایڈیٹر : منشی حسام الدین ،
پرنٹر : یونین اسٹیم پریس ، لاہور
انجمن خدام المدینہ کا ترجمان (صابری ۵ و عاشق)

۲۴۰ - "انوار خیال" - لاہور ، ماہنامہ
۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا (ج - ادارہ)

۲۴۱ - "انیس نسواں" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ــــ ، ایڈیٹر : شیخ محمد اکرام و بیگم اکرام
۱۹۳۹ء میں نکلتا تھا (عاشق)

۲۴۲ - "اورئینٹل کالج میگزین" - لاہور ، سہ ماہی

اجرا : فروری ۱۹۲۵ء (ج ۱ ، ش ۱) ، چیف ایڈیٹر : پروفیسر مولوی محمد شفیع ، ایڈیٹر: پروفیسر ڈاکٹر محمد اقبال، پرنٹر : مطبع کریمی ، لاہور

اس وقت اس میں ہندی ، پنجابی ، انگریزی کے حصے بھی شامل ہوتے تھے - انگریزی اور اردو میں اب بھی نکلتا ہے (صابری ۵ و انجمن)

۲۴۳ - "اورئینٹل گزٹ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۸ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی معراج الدین علمی ، تعلیمی رسالہ (صابری ۴)

۲۴۴ - "ارم" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ــــ ، ایڈیٹر : لکھپت نندا
مئی ۱۹۲۷ء میں نکلتا تھا (داؤدی)

۲۴۵ - "اہل حدیث" - امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : نومبر ۱۹۰۳ء ، مالک و ایڈیٹر : مولانا ثنا اللہ امرتسری ، پرنٹر : مطبع اہل حدیث ، لاہور

اصلاحی ، دینی کتب و سنت کا داعی - ۱۹۴۷ء کے بعد پاکستان سے نکلنے لگا تھا (صابری ۴)

٢٤٦ - "اہل سنت و الجماعت" - امرتسر ، پندرہ روزہ

اجرا : ١٩١٦ء ، ایڈیٹر : مرزا حکیم ابوتراب محمد عبدالحق

مذہبی و دینی ، اخلاق و اصلاحی رسالہ (صابری ٥)

٢٤٧ - "اہل فقہ" - امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : ١٩٠٦ء ، ایڈیٹر : غلام احمد اخگر

حنفیوں کا رسالہ "اہل حدیث" کے جواب میں

٢٤٨ - "ایثار" - لاہور ، روزنامہ

اجرا : — ، مالک : ایس - ایم - حبیب ، ایڈیٹر

ایس - عنایت اللہ (گاندھی)

٢٤٩ - "ایجوکیشنل پریس" - لاہور

تعلیمی ، علمی رسالہ - ١٨٨٦ء میں نکلتا تھا (کتابیات ٢

٢٥٠ - "ایجوکیشنل گزٹ" - جالندھر ، ماہنامہ

١٩٣٤ء میں نکلتا تھا (ج - ادارہ)

٢٥١ - "ایچی سن گزٹ" - فرخ نگر ، گوڑ گانوہ ، پندرہ روزہ

اجرا : یکم فروری ١٨٨٥ء ، مالک : چودھری پنڈت

جیا لال سراوگی (صابری ٣)

٢٥٢ - "ایڈورڈ گزٹ" - ایبٹ آباد ، ہفتہ وار

اجرا : ٢٦ مئی ١٩١١ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی

محمد قلندر خان تنولی

آزاد خیال ، حریت پسند اخبار تھا - جلد ہی بند ہوگیا

(اجمل و صابری ٥)

۲۵۳ - "ایڈورڈ گزٹ" - قصور ، ہفتہ وار

عام مضامین اور خبروں کا اخبار (فوق)

۲۵۴ - "ایشیا" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ایڈیٹر : ایم فتح اللہ

ستمبر ۱۹۴۰ء میں نکلتا تھا (داؤدی و عاشق)

۲۵۵ - "ایمان" - پٹی ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں شائع ہو رہا تھا (ج)

۲۵۶ - "ایمان" - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : ایڈیٹر : عبدالمجید قرشی ، ناشر : سیرت کمیٹی ضلع لاہور

اکتوبر ۱۹۳۸ء میں نکلتا ہے (داؤدی)

۲۵۷ - "اینگلو ورنیکلر" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا ، ایڈیٹر : مولوی شمس الدین شائق اور منشی معراج خالد جرنلسٹ تھے (ج - ادارہ)

۲۵۸ - "اینگلو ورنیکلر اخبار" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۳ء ، مالک و ایڈیٹر : مولوی شجاع اللہ اردو اور انگریزی میں نکلنے والا اصلاحی ، تعلیمی ، ادبی رسالہ جلد ہی بند ہوگیا تھا (صابری م و فوق)

(ب)

۲۵۹ - "باغ و بہار" - ملتان ، ماہنامہ
اجرا : ایڈیٹر : کشفی ملتانی
۱۹۳۴ء میں نکلتا تھا (عاشق)

۲۶۰ - "باغبان" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : یکم دسمبر ۱۸۸۶ء ، مالک: منشی نور الدین فلک،
ایڈیٹر : بابو عزیز الدین ، پرنٹر : مطبع کوہ نور ، لاہور
(صابری ۳ و عاشق)

۲۶۱ - "باغِ نور" - امرتسر
اجرا : ۱۸۵۱ء
صرف پانچ مہینے جاری رہا (صابری ۱)

۲۶۲ - "بانگ درا" - امرتسر ، ماہنامہ
اجرا : ۱۹۳۰ء ، ایڈیٹر : سالک صہبانی (صابری ۵)

۲۶۳ - "بچوں کا اخبار" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : مئی ۱۹۰۲ء ، ایڈیٹر : منشی محبوب عالم ، پرنٹر :
منشی عبدالعزیز خادم التعلیم اسٹیم اریس ، لاہور
بچوں کی تعلیم و تربیت اور ان کی تفریح کے مضامین۔
۱۹۱۲ء تک جاری رہا (صابری ۴ و فوق)

۲٦۴ - "بحرِ حکمت" - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۸٦۲ء ، مالک : منشی ہرسکھ رائے ، ایڈیٹر : منشی گودی شنکر ، پرنٹر : مطبع کوہِ نور ، لاہور

طبی رسالہ (صابری ۲)

۲٦۵ - "بدر" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر : شیخ عنایت اللہ

جون ۱۹۲۸ء کا شمارہ رسالے کا دوسرا شمارہ ہے (غالب)

۲٦٦ - "برادرِ ہند" - لاہور ، —

اجرا : — ، ایڈیٹر : پنڈت شیو نرائن اگنی ہوتری

۱۸۸۰ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲) ۱۹۳۴ء میں اس کی اشاعت ماہانہ تھی اور اس کے ایڈیٹر ستیا نند اگنی ہوتری تھے (ج - ادارہ)

۲٦۷ - "برہم رشی" - راولپنڈی ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۳ء ، ایڈیٹر : ہربنس لال نسیم ، پرنٹر : مرکنٹال پریس ، راولپنڈی (گاندھی)

۲٦۸ - "بسنت" - راولپنڈی ، ہفتہ وار

۱۹۴۰ء میں جاری تھا (کتابیات ۱)

۲٦۹ - "بشیر النسواں" - راولپنڈی ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : مسز ایم - پیٹر

۱۹۱۱ء میں جاری تھا (کتابیات ۱)

۲۷۰ - "بصیرت" - لاہور ، —

اجرا : ۱۹۳۰ء ، ایڈیٹر: عبدالحق درپارتھی و محمد عصمت اللہ

علمی ، اخلاق ، مذہبی رسالہ (صابری ۵)

۲۷۱ - "بلاغ" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۵ مارچ ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر: ڈاکٹر چودھری

علم الدین، ادارۂ تحریر : شہباز کشمیری و اصغر بی اے ،

پرنٹر : ثنائی برق پریس ، امرتسر -

تعلیمات کتاب و سنت اور اتحاد بین المسلمین کا ترجمان

(صابری ۵)

۲۷۲ - "بلاغ" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : حکیم شہاب الدین ، پرنٹر :

آفتاب برق پریس ، امرتسر -

کتاب و سنت کی تعلیمات کا داعی (صابری ۵ و داؤدی)

۲۷۳ - "بلاغ القرآن" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : مولوی محمد فاضل

۱۹۲۶ء میں یہ رسالہ نکلتا تھا (کتابیات ۱)

۲۷۴ - "بلوچستان جدید" - کراچی ، —

اجرا : ۱۹۳۳ء، ایڈیٹر پیر بخش نسیم تلوی و محمد حسین عنقا

چند ماہ بعد ہی بند ہو گیا (کوثر)

۲۷۵ - "بلوچستان سماچار" - کوئٹہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۴۶ء ، مالک و ناشر : گورچرن داس

بہ ظاہر کانگریس کا ترجمان تھا لیکن مہاسبھائی پالیسی پر عمل پیرا تھا (کمال و کوثر)

۲۷۶ - "بائیکاٹ" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۲۴ء میں موجود تھا ، ایڈیٹر : منشی عمر دین (ج - ادارہ)

۲۷۷ - "بندے ماترم" - لاہور ، روز نامہ

اجرا : ۱۹۲۰ء ، بانی : لالہ لاجپت رائے ، ایڈیٹر : سردار مدھن سنگھ ثانی ، دوسرے دور میں لالہ میلا رام وفا (صابری ۵ و خورشید)

۲۷۸ - "بندے ماترم" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، مالک و ایڈیٹر : ایس - گوپال سنگھ کومی (گاندھی)

۲۷۹ - "بولان" - مچھ (قلات ڈویژن) ، ہفتہ وار

اجرا : قبل از ۱۹۴۷ء ، ایڈیٹر : محمد حسین عنقا

زیادہ دیر تک جاری نہ رہ سکا (کوثر)

۲۸۰ - "بہارستان" لاہور ، ماہنامہ

اجرا : مئی ۱۹۲۶ء ، ایڈیٹر : اختر شیرانی ، معاون ایڈیٹر : رفیعی اجمیری ، پرنٹر : مرکنٹائل پریس ، لاہور ادبی رسالہ (صابری ۵ ، غالب ۱ ، دلوُدی و انجمن)

۲۸۱ - "بہار کشمیر" - لاہور ، —

اجرا : ۱۹۲۴ء

کشمیری پنڈتوں کی علمی ، تعلیمی ، تجارتی ، تمدنی ترقی و اصلاح کا داعی (صابری ۵)

۲۸۲ - "بہبودی" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : منشی الہ یار جوگی (ج - ادارہ)

۲۸۳ - "بیداری" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، ایڈیٹر : ڈاکٹر ایشری پرشاد (ج - ادارہ)

۲۸۴ - بہاول گزٹ - لاہور - ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا ، میاں جان محمد قریشی ایڈیٹر: تھے (ج - ادارہ)

۲۸۵ - "بیربر" - سیالکوٹ ، ہفتہ وار

اجرا : یکم اپریل ۱۸۸٦ء ، مالک و ایڈیٹر : گیان چند ، پرنٹر : مطبع وکٹوریہ ، سیالکوٹ (صابری ۱ و ۳)

۲۸٦ - "بیسویں صدی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، مالک : اللہ رکھا ، ایڈیٹر : خوشتر گرامی

تقسیم ملک کے بعد دہلی سے نکل رہا ہے (فوق و گاندھی)

۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، ایڈیٹر : شیخ رحیم بخش سوداگر تھے (ج - ادارہ)

۲۸۵ - "بیو پار گزٹ - لائل پور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں جاری تھا (ج)

۲۸۸ - "بھارت سدھار" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۸۹ء

سیاسی و سماجی مضامین اور عام خبروں کا اخبار (فوق)

۲۸۹ - "بھارت ماتا" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں موجود تھا ، ایڈیٹر : سردار اجیت سنگھ

(ج - ادارہ)

۲۹۰ - "بھرتاری رسالہ" - ڈیرہ اسماعیل خاں ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۸۹ء ، ایڈیٹر : لیلا رام و ٹھاکر داس

بھرتاری سبھا کا ترجمان (اجمل)

(پ)

۲۹۱ - "پانے خاں" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ٦ جنوری ١٨٨٦ء ، مالک : منشی عبدالرحمان

طنز و مزاح اور عام دلچسپی اور تفریح کا اخبار (صابری ۳)

۲۹۲ - "پارس" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، مالک و ایڈیٹر : لالہ کرم چند

۲۹۳ - "پاسبان" - لاہور ، روز نامہ

اجرا : ١٩٣٧ء ، پرنٹر : نگینہ پریس ، لاہور

(گاندھی و خورشید)

۲۹۴ - "پاسبان" - کوئٹہ ، ہفتہ وار

اجرا : جون ١٩٣٩ء ، مالک و ایڈیٹر : مولوی محمد عبداللہ ، نائب ایڈیٹر : مولوی عبدالواحد

ادبی ، سیاسی ، سماجی رسالہ ١٩٣٧ء کے بعد تک جاری رہا

(کمال و کوثر)

۲۹۵ - "پاکستان" - ایبٹ آباد ، ہفتہ وار

اجرا : ١٩٣٥ء ، ایڈیٹر : غلام حسن کاظمی (اجمل)

۲۹۶ - "پبلک" - لاہور ، روز نامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا، ایڈیٹر : لالہ دینا ناتھ (ج - ادارہ)

۲۹۷ - "پبلک" - لدھیانہ ، ہفتہ وار

سیاسی ، اخلاقی مضامین کا عام اخبار (فوق)

۲۹۸ - "پبلک گزٹ" - امرتسر ، ہفتہ وار

سوشل ، ملکی اور تجارتی مضامین اور خبریں (فوق)

۲۹۹ - "پبلک نیوز" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۹ اپریل ۱۸۸۷ء ، پرنٹر : مطبع راوی بے نظیر ، لاہور

بہ طور ضمیمہ راوی ہفتہ وار شائع ہوتا تھا (صابری ۳)

۳۰۰ - "پختون" - پشاور ، پندرہ روزہ

۱۹۴۱ء میں نکل رہا تھا (اجمل)

۳۰۱ - "پر بھارت" - پشاور ، روز نامہ

اجرا : ۱۹۳۶ء ، مالک و ایڈیٹر : جگندر ناتھ نیر

کانگریس کا حامی اخبار تھا - قیام پاکستان کے بعد دہلی منتقل ہوگیا (اجمل)

۳۰۲ - "پربھارت" - لاہور ، روز نامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : لالہ نانک چند ناز

۱۹۴۲ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲ و خورشید)

۳۰۳ - "پرتاب" - لاہور ، روز نامہ

اجرا : ۳۰ جنوری ۱۹۱۹ء ، مالک و ایڈیٹر مہاشے کرشن
۱۸ اپریل ۱۹۱۹ء کو ایڈیٹر کی گرفتاری پر اخبار بند
ہو گیا - ۱۹۲۰ء میں دوبارہ جاری ہوا - دو ماہ کے بعد
پھر بند کر دیا گیا ، بعد میں پھر جاری ہوا - ۱۹۴۷ء
کے بعد سے دہلی اور حیدر آباد (دکن) سے نکلتا ہے
(صابری ۵ ، گاندھی و خورشید)

۳۰۴ - "پرکاش" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۶ء ، مالک و ایڈیٹر : مہاشے کرشن ایڈیٹر :
لالہ می - بتیشی کمبل پوری (گاندھی و صابری ۴)

۳۰۵ - "پرواز" - لائل پور ، ماہنامہ

زمانۂ اشاعت ۱۹۴۷ء تا ۱۹۵۰ء (کتابیات ۱)

۳۰۶ - "پریت لڑی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۳ء ، مالک و ایڈیٹر : سردار گور بخش سنگھ ،
پرنٹر : شیر دربار پریس ، لاہور
قومی و ملکی اتحاد کا داعی ، اردو اور گور مکھی میں
شائع ہوتا تھا - بعد میں امرتسر سے نکلنے لگا تھا
(گاندھی و داؤدی)

۳۰۷ - "پریم" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۹ جنوری ۱۹۲۶ء (ج ۱ ش ۱) ، ایڈیٹر : تاجور نجیب آبادی ، جوائنٹ ایڈیٹر : سیفی سیوہاروی ، پرنٹر : کپور آرٹ پرنٹنگ پریس ، لاہور -

بچوں کے لیے (پنجاب ، داؤدی و صابری ۵ - ج)

۳۰۸ - "پریم" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۵ء ، ایڈیٹر : رلیا رام شرما

سناتن دھرم پرچارک سبھا کا ترجمان اور شانتی ، محبت پھیلانے والا رسالہ (صابری ۵)

۳۰۹ - "پشاور ڈیلی نیوز" - پشاور ، روز نامہ

اجرا : ۱۹۱۴ء (بعد اگست)

اردو اور انگریزی میں نکلا تھا جنگ عظیم اول کے اختتام کے ساتھ ہی بند ہوگیا (اجمل)

۳۱۰ - "پنجاب" - امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۸۹ء ، مالک و ایڈیٹر : مولوی غلام محمد اختر کلانوالی ، پرنٹر : اختر ہند پریس ، امرتسر (صابری ۳)

۳۱۱ - "پنجاب" - لاہور ، روز نامہ

اجرا : دسمبر ۱۹۱۶ء ، مالک و پبلشر : مرزا محمد سعید بیگ ، ایڈیٹر : ابوالمعانی سید شبیر حسن قتیل ، پرنٹر : یونین اسٹیم پریس ، لاہور (صابری ۵)

۳۱۲ - "پنجاب آرگن" وزیر آباد - ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۵ء ، مالک : دیوان آتما ، پرنٹر : مطبع آتم پرکاش ، وزیر آباد (صابری ۳)

۳۱۳ - "پنجاب ایجوکیشن جرنل" - لاہور ، —

اجرا : — ، ادارہ تحریر : شیخ نور الٰہی ، ظفر اقبال اور گوپال داس -

۱۹۳۶ء میں نکلتا تھا (عاشق)

۳۱۴ - "پنجاب ایڈووکیٹ" میانوالی ، —

اجرا : ۱۹۱۱ء (اجمل)

۳۱۵ - "پنجاب ایڈووکیٹ" - جھنگ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۶ء ، مالک و ایڈیٹر : دیو گاندھی ، پرنٹر : نریندر الیکٹرک پریس ، لائل پور (گاندھی)

۳۱۶ - "پنجاب پنچ" - لاہور ، —

"اخباروں کا قبلہ گاہ" (صابری ۳) مئی ۱۸۸۵ء میں اس کے ایڈیٹر فیروز الدین تھے (ادارہ)

۳۱۷ - "پنجاب جرنل" - سیالکوٹ ، ماہنامہ

اجرا : مارچ ۱۹۰۷ء ، ایڈیٹر : غلام قادر فصیح

فرقہ وارانہ اتحاد کا حامی (صابری ۴)

۳۱۸ - "پنجاب ریکارڈ یا ریفرنس بک فار سول آفیسر" - لاہور ،
ماہنامہ

اردو ایڈیشن بھی نکلتا تھا - حکومت پنجاب کے ایکٹ ،
مقدموں کی رپورٹیں اور سرکاری احکام کی اشاعت کے لیے
(فوق)

۳۱۹ - "پنجاب ریویو" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۷ء ، ایڈیٹر : پادری رجب علی ،
پرنٹر : وکیل ہند پریس ، امرتسر (ج)

اصلاحِ اخلاق و معاشرت اور تبلیغ عیسائیت کے لیے -
مولانا امداد صابری (اردو تاریخ صحافت جلد سوم) نے
مذکورۃ الصدر تاریخ اجرا لکھی ہے ، لیکن لاہور میوزیم
کے مہر کلیکشن میں اپریل ۱۸۸۷ء کا جو پرچہ نظر سے
گزرا وہ جلد ۹ شمارہ ۴ ہے -

۳۲۰ - "پنجاب ریویو" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : اگست ۱۹۱۰ء ، ایڈیٹر : مولانا ظفر علی خاں

اردو لٹریچر کی ترقی اور مسلمانوں میں صحیح سیاسی مذاق
پیدا کرنے کے لیے (صابری ۴ و ج)

۳۲۱ - "پنجاب سماچار" - اونہ (ضلع ہوشیار پور) ، دس روزہ
اجرا : ۲۵ اکتوبر ۱۸۸۶ء ، مالک : سردار پرتاب سنگھ ،
پرنٹر : مطبع قیصری - جالندھر (صابری ۳)

۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر : لالہ ہیرا لال کپور تھے
(ج - ادارہ)

۳۲۲ - "پنجاب سماچار" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۱ء ، مالک : لالہ ہیرا لال کپور ، مہتمم : منشی ہولومل ، پرنٹر : مطبع کھتری سماچار ، لاہور (صابری ۳)

۳۲۳ - "پنجاب فوڈ جرنل" - لائل پور ، ماہنامہ

اردو اور انگریزی، دونوں زبانوں میں ۱۹۳۲ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۱)

۳۲۴ - "پنجاب گزٹ" - سیالکوٹ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۸۹ء ، ایڈیٹر : منشی غلام قادر ، پرنٹر : پنجاب پریس ، سیالکوٹ (صابری ۳)

۳۲۵ - "پنجاب لوکل سیلف گورنمنٹ" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا: ۱۵ نومبر ۱۸۸۴ء ، مالک و مہتمم: مرزا انور علی، پرنٹر : نیو امپریل پریس ، گوجرانوالہ -

پنجاب کے لوکل بورڈوں اور میونسپل کمیٹیوں کی کارروائی اور ان کے قواعد کے اجرا و تعارف کے لیے (صابری ۳)

۳۲۶ - "پنجابی اخبار" - لاہور ، —

اجرا : مارچ ۱۸۵۶ء ، مالک : منشی محمد عظیم ، ایڈیٹر : دیوان محمد اکبر میستانی خاور ، ان کے بعد محمد مردان علی خاں رعنا ، میر انوار حسین ہما ، قاضی نور حسین ، منشی

اللہ بخش (مختلف اوقات میں) پرنٹر : مطبع پنجابی ، لاہور
یہ اخبار ۱۸۶۱ء تا ۱۸۸۵ء بند رہا ، اس کے بعد پھر
اجرا عمل میں آیا (صابری ۱ ، کیفی و خورشید) سید
محمد لطیف اور حافظ عمر دراز بھی کچھ عرصہ اس اخبار
کے ایڈیٹر رہے (ادارہ)

۳۲۷ - "پنجابی کاشت کار" - لاہور ، ششماہی

زمانۂ اشاعت : ۱۹۴۵ء تا ۱۹۵۹ء ، ناشر : محکمۂ زراعت
پنجاب (کتابیات ۱)

۳۲۸ - "پنجۂ فولاد - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : نومبر ۱۹۰۱ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی محمد الدین
فوق ، پرنٹر : حافظ آبادی پریس/پنجۂ فولاد پریس ، لاہور
جنوری ۱۹۰۲ء سے ہفتہ وار نکلنے لگا تھا - ۱۹۰۴ء میں
اخبار نے اپنا پریس بھی قائم کر لیا اور اس میں چھپنے لگا -
ستمبر ۱۹۰۶ء میں بند ہو گیا (فوق و صابری ۴)

۳۲۹ - "پولیٹکل سپاہی" - لاہور ، ہفتہ وار

دیکھیے : "ملکی شہدا"

۳۳۰ - "پولیس ایڈووکیٹ" - لاہور ، ہفتہ وار

محکمہ پولیس کے ملازمین کی فلاح و بہبود کے لیے (فوق)

۳۳۱ - "پولیس گزٹ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۷۱ء ، مالک : لیفٹیننٹ کرنل جی ہچیسن انسپکٹر
جنرل پولیس پنجاب ، پرنٹر : مطبع سول سیکرٹریٹ ، لاہور
(صابری ۲)

۳۳۲ - "پیام ادب" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : نشتر جالندھری

۱۹۳۷ء میں نکلتا تھا (عاشق)

۳۳۳ - "پیام اسلام" - جالندھر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۹ء ، ایڈیٹر : عبدالحق عباس ، پرنٹر : ایجوکیشنل الیکٹرک پریس ، جالندھر

علمی ، ادبی ، تبلیغی رسالہ - اگست ۱۹۳۱ء میں اس کی جلد تین کا دوسرا شمارہ ہے - ۱۹۴۷ء تک نکل رہا تھا (لاہور و داؤدی)

۳۳۴ - "پیام ترقی" - مظفر گڑھ ، —

اجرا : — ، ایڈیٹر : غلام محمد ایڈووکیٹ

۱۹۳۴ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۳۳۵ - "پیام زندگی" سرگودہا ، ہفت روزہ

زمانہ اشاعت : ۱۹۴۷ء تا ۱۹۶۹ء (کتابیات ۱)

۳۳۶ - "پیام سرحد" - ہری پور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۸ء ، مالک و ایڈیٹر : قاضی عزیز الرحمان

قاضی صاحب کے انتقال کے بعد ان کے بوتے قاضی جمیل الرحمان نے اسے جاری رکھنے کی کوشش کی تھی ، مولانا غلام ربانی لودھی اس کی ادارت سے کچھ عرصہ وابستہ رہے تھے (صابری ۵)

۳۳۷ - "پیامِ یار" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۲ء ، ایڈیٹر : صوفی پرتھی سنگھ

ادبی اخلاق رسالہ (صابری ۵)

۳۳۸ - "پیسہ اخبار" - فیروز والا (ضلع گوجرانوالہ) ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۸۷ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی محبوب عالم ، پرنٹر : مطبع خادم التعلیم ، فیروز والا

اجرا کے چند سال بعد لاہور سے نکلنے لگا تھا اور روزنامہ ہوگیا تھا (صابری ۲ و خورشید)

۳۳۹ - "پیسہ اخبار" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، مالک و ایڈیٹر : عبدالمجید ، پرنٹر : محمدی اسٹیم پریس ، لاہور

اخلاق ، معاشرتی ، صنعتی مضامین (فوق و گاندھی)

۳۴۰ - "پیسہ اخبار" - لاہور ، روزنامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، ایڈیٹر : مولوی محبوب عالم (ج - ادارہ)

۳۴۱ - "پیشوا" - لاہور ، روزنامہ

۱۹۳۴ء میں موجود تھا ، ایڈیٹر : صوفی انبا پرشاد و سردار اجیت سنگھ (ج - ادارہ)

۳۴۲ - "پیغام" - پشاور، ہفتہ وار

اجرا: ۱۹۴۲ء، مالک و ایڈیٹر: رحمت اللہ شیروانی
حریت پسند، آزاد خیال، ۱۹۴۴ء میں بند ہوگیا (اجمل و کتابیات ۲)

۳۴۳ - "پیغام جنگ" - پشاور، —

اجرا: ۱۹۳۰ء، ایڈیٹر: سید میر عالم شاہ
صرف تین شمارے نکلے تھے - ایڈیٹر گرفتار اور اخبار بند ہوگیا (اجمل و صابری ۵)

۳۴۴ - "پیام حق" - پشاور، ماہنامہ

اجرا: ۱۸۸۸ء، ایڈیٹر: مولوی نصیر احمد
دینی تعلیمی رسالہ (اجمل)

۳۴۵ - "پیغام حق" - لاہور، ماہنامہ

اجرا: ۱۹۳۹ء، ایڈیٹر: سید محمد شاہ، پرنٹر: دین محمدی الیکٹرک پریس، لاہور -
اقبال اکیڈیمی، لاہور کا علمی ترجمان، جنوری ۱۹۴۴ء میں جلد ۶ کا پہلا شمارہ ہے (لاہور و انجمن)

۳۴۶ - "پیغام سرحد" - ہری پور، ہفتہ وار

اجرا: ۱۹۲۸ء، مالک و ایڈیٹر: قاضی عزیز الرحمان، ۱۹۳۰ء سے تاج محمد خاں طاہر خیلی -
حریت پرست، کانگریس کا حامی یہ کچھ عرصہ راولپنڈی سے بھی نکلتا رہا تھا (اجمل)

۳۴۷ - "پیغام سرحد" - ہری پور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۳ء ، ایڈیٹر : تاج محمد خان طاہر خیلی

پٹواریوں اور اساتذہ کا ترجمان (اجمل)

۳۴۸ - "پیغام صلح" - لاہور ، ہفتہ میں دو بار

اجرا : — ، ایڈیٹر : شیخ محمد انعام الحق ہوشیارپوری

(گاندھی)

۳۴۹ - "پیغام صلح" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۱۳ء ، ایڈیٹر : محمد اعظم علوی

اسلام اور اتحاد بین المسلمین کا داعی - احمدی خیالات کا ترجمان - مولانا امداد صابری نے اس کا سال اجرا ۱۹۲۴ء تحریر کیا ہے (کتابیات ۱ و صابری ۵)

۳۵۰ - "پیمانہ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : اگست ۱۹۲۶ء ، نگران : علامہ سیماب اکبرآبادی، ایڈیٹر : ساغر نظامی

ادبی رسالہ (صابری ۵)

۳۵۱ - "پیمانہ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۶ء ، مالک و ایڈیٹر : سیوک رام ، پرنٹر : جیلانی الیکٹرک پریس ، لاہور (گاندھی)

۳۵۲ - "پھول" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۹ء ، بانی و ایڈیٹر : مولوی سید ممتاز علی ، بعدہ ، سید امتیاز علی تاج نیز مالک ، حسرت ، غلام عباس، ہری چند اختر ، حفیظ ہوشیار پوری ، احمد ندیم قاسمی ، پرنٹر : امرت پرنٹنگ پریس ، لاہور

بچوں کا اخبار (صابری ہم ، گاندھی و خورشید)

(ت)

۳۵۳ - "تاج" - لاہور، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : شیخ عنایت اللہ

۱۹۳۵ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۳۵۴ - "تاج الاخبار" - راولپنڈی، ہفتہ وار

اجرا : یکم نومبر ۱۸۸۴ء ، مالک : بابو نرائن داس ، ایڈیٹر : منشی رام سہائے فلین

ملکی ، قومی ، اخلاقی مضامین اور خبریں (صابری ۳ فوق)

۳۵۵ - "تاجِ سخن" - لاہور

اجرا : — ، مرتب : نور حسن نور سہارن پوری ، مالک و ایڈیٹر : رسالہ گلشن ، ناشر : دفتر رسالہ گلشن ، لاہور

پرنٹر : خادم التعلیم اسٹیم پریس ، لاہور ۔

یہ ایک گلدستہ تھا (پنجاب)

۳۵۶ - "تاریخ اسلام" - سیالکوٹ ، پندرہ روزہ

اجرا : جولائی ۱۹۱۱ء ، ایڈیٹر : منشی غلام قادر فصیح (صابری ۵)

۳۵۷ - "تالیف و اشاعت" - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : یکم اگست ۱۹۰۲ء ، ایڈیٹر : مولوی سید ممتاز علی ، پرنٹر : رفاہ عام اسٹیم پریس ، لاہور -

پہلے اس رسالے کا نام "تالیف و تجارت" تھا چھ سات شماروں کے بعد نام "تالیف و اشاعت" کر دیا گیا (صابری ۴)

۳۵۸ - "تائید الاسلام" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۳ء ، پبلشر : پیر بخش سیکرٹری انجمن تائید الاسلام ، لاہور ، پرنٹر : گلزار ہند اسٹیم پریس ، لاہور -

انجمن تائید الاسلام ، لاہور کا علمی ، دینی تبلیغی رسالہ (انجمن)

۳۵۹ - "تبصرۃ الاطبا" - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : احمد دین

یونانی اور ہومیو پیتھک طریقہ علاج کا فنی اور علمی رسالہ ۱۹۳۳ء میں ڈاکٹر صابر ملتانی اس کے ایڈیٹر تھے (صابری ۵ و عاشق)

۳۶۰ - "تبلیغ" - انبالہ ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۹۲۷ء ، نگران : سید غلام علی بھیک نیرنگ ، ایڈیٹر : سید معظم علی خاں نجیب آبادی

جمعیت تبلیغ اسلام کا ترجمان (صابری ۵)

۳۶۱ - "تبلیغ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۳ء ، ایڈیٹر : غلام حیدر خاں

دینی ، تبلیغی رسالہ (صابری ۵ و داؤدی)

۳۶۲ - "تبلیغ اشاعت القران" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : فقیر ابوعیسٰی

قرآنی تعلیمات کا مبلغ (عاشق)

۳۶۳ - "تجارت" - ہفتہ وار ، لاہور

۱۹۳۴ء میں اس کے مالک و ایڈیٹر : مولوی فضل الدین تھے (ج - ادارہ)

۳۶۴ - "تجلی" - پشاور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۸ء

ایڈورڈز کالج پشاور کا ترجمان تھا - کچھ عرصہ نکلا (اجمل)

۳۶۵ - "تجلی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۰۶ء

عیسائی تبلیغی رسالہ - ریلیجس بک سوسائٹی ، لاہور کا ترجمان (صابری ۴)

۳۶۶ - "تحریک" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : مارچ ۱۹۲۱ء ، ایڈیٹر : حکیم مظفر حسین اظہر دہلوی (صابری ۵ و کتابیات ۲)

۳۶۷ - "تحفہ پنجاب" - امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۷۵ء ، مالک : ٹھاکر بیربر بلرام سنگھ ، مہتمم : دیوان بھگوان داس ، پرنٹر : آریہ پریس ، امرتسر
(صابری ۲)

۳۶۸ - "تحفہ سرحد" - بنوں ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۰ء ، مالک : ڈاکٹر ٹی ایل پینل ، ایڈیٹر : مرزا علی شاہ ناصر ۱۹۰۱ء ڈاکٹر ٹی ایل پینل ۱۹۰۳ء اور پیارے لال شاکر ۱۹۰۵ء ، پرنٹر : چرچ مشن پریس، بنوں

چرچ مشنری سوسائٹی کا ترجمان - مولانا امداد صابری نے اس کا سال اجرا ۱۸۹۷ء میں تحریر کیا ہے - ۱۹۰۷ء میں بند ہوگیا (اجمل و صابری ۳)

۳۶۹ - "تذکرہ القرآن" - نارنول (ضلع پٹیالہ) ، ماہنامہ

اجرا : دسمبر ۱۸۹۸ء ، مالک و ایڈیٹر : مولوی فتح محمد خان ، پرنٹر : مطبع حسینی ، آگرہ ، بعدہ مطبع عزیزی ، تراوڑی ضلع کرنال

تحریک رجوع الی القرآن کا ترجمان (صابری ۳)

۳۷۰ - "ترجمان" - سرائے صالح/راولپنڈی ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۹ء ، مالک و ایڈیٹر : غلام ربانی لودھی ، پرنٹر : --- راولپنڈی

حریت پسند ، کانگریس کا حامی - ۱۹۴۱ء میں حکومت کی جابرانہ پالیسی کے خلاف احتجاجاً بند کر دیا گیا تھا (اجمل)

۳۷۱ - "ترجمان" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۴ء ، ایڈیٹر : لالہ تیرتھ رام فیروز پوری

ادبی رسالہ (عاشق و صابری ۵)

۳۷۲ - "ترجمان افغان" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : جولائی ۱۹۴۲ء ، مالک و ایڈیٹر : عبدالحق احقر سرحدی -

قیام پاکستان کے بعد روزنامہ ہو گیا تھا (اجمل و کتابیات ۱)

۳۷۳ - "ترجمان حقیقت" - قصور (ضلع لائل پور) ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جولائی ۱۸۸۶ء ، ناشر : ولی اللہ سیکرٹری انجمن مفید عام ، قصور (صابری ۳)

۳۷۴ - "ترجمان سرحد" - راولپنڈی/پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : جنوری ۱۹۲۶ء ، مالک و ایڈیٹر : ملک امیر عالم اعوان -

۱۹۳۰ء میں راولپنڈی میں بند ہوگیا - ۱۹۳۳ء میں دوبارہ پشاور سے جاری کیا گیا - قیام پاکستان کے بعد تک نکلتا رہا (اجمل و کتابیات ۱)

۳۷۵ - "ترقی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۰۲ء ، ناشر : سکریٹری پنجاب ریلیجیس بک سوسائٹی ، لاہور ، پرنٹر : فیض بخش اسٹیم پریس/ مفید عام اسٹیم پریس ، لاہور

مسیحی تبلیغی رسالہ (صابری ۴ و پنجاب)

۳۷۶ - "تریاق"، لاہور

(خورشید)

۳۷۷ - "تصوف" - لاہور، —

اجرا: جنوری ۱۹۲۲ء، ایڈیٹر: محمد حفیظ اللہ قریشی نقش بندی، پرنٹر: کریمی اسٹیم پریس، لاہور

مذہبی و اخلاقی مصلح اور تصوف کا ترجمان (صابری ۵)

۳۷۸ - "تصویر" - لاہور، ماہنامہ

فلمی جریدہ، ۱۹۳۴ء میں شائع ہو رہا تھا (ج - ادارہ)

۳۷۹ - "تعلیم" - لاہور، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں شائع ہو رہا تھا (ج - ادارہ)

۳۸۰ - "تعلیم الصحت" - لاہور، —

۱۹۳۳ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲)

۳۸۱ - "تعلیم و تربیت" - لاہور، ماہنامہ

اجرا: ۱۹۱۷ء (صابری ۵)

۳۸۲ - "تعمیر نو" - پشاور، ہفتہ وار

اجرا: بعد از جنگ عظیم ثانی، ایڈیٹر: سید ضیا جعفری، معاون ایڈیٹر: جمیل راز بنگش -

محکمہ پوسٹ وار ری کنسٹرکشن (تعمیر نو بعد از جنگ) نے جاری کیا تھا (اجمل)

۳۸۳ - "تفسیر القرآن" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۹ء ، مالک و ایڈیٹر : مولوی انشا اللہ خان ، پرنٹر : حمیدیہ پریس ، لاہور -

تفسیر القرآن کے اجزا کی ماہانہ اشاعت کے لیے ، ۱۹۱۲ء میں بند ہو گیا (صابری ۴)

۳۸۴ - "تکمیل الحکمت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم اپریل ۱۸۸۰ء ، مالک : حکیم احمد علی ، ایڈیٹر : ڈاکٹر سید اکبر شاہ ، پرنٹر : مطبع قانون ہند ، لاہور -

طب و صحت کا علمی و فنی رسالہ (صابری ۳) مدیران : سید امیر شاہ ، ڈاکٹر غلام نبی ، حکیم احمد علی : بحوالہ سفیر ہند جون ۱۸۸۰ء ، ص ۲۰۴ (ادارہ)

۳۸۵ - "تکمیل الصحت" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا ، ایڈیٹر : حکیم احمد علی خاں (ج - ادارہ)

۳۸۶ - "تلاش دولت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : آر - کے - ورمن

صنعت و تجارت کی ترقی کی تحریک کا ترجمان - ۱۹۳۱ء میں نکلتا تھا (داؤدی)

۳۸۷ - "تلک" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : لالہ شیام داس

بہ یاد گر تلک سہا راج (صابری ۵)

۳۸۸ - "تندرستی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، سرپرست : ڈاکٹر کرم چند ہتیشی ، ایڈیٹر : ڈاکٹر شیو داس ۔

طب و صحت کا رسالہ (گاندھی)

۳۸۹ - "تندرستی" - نکودر (ضلع جالندھر) ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۶ء ، مالک و ایڈیٹر : علی شیر ، پرنٹر : شیر آرٹ پریس ، جالندھر ۔

طب و صحت کا علمی و فنی رسالہ (گاندھی)

۳۹۰ - "تندرستی" - — ، ماہنامہ

ناشر : مہنت چرن داس اینڈ سنز

صحت و طب کا ماہوار علمی و فنی رسالہ (فوق)

۳۹۱ - "تنظیم" - جاگن (ضلع شکار پور ، سندھ) ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : نواب خالق داد خان (صابری ۵)

۳۹۲ - "تنظیم" - امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : ڈاکٹر سیف الدین کچلو و قرشی

مسلمانوں کی تنظیم اور اسلام کی تبلیغ کے لیے (صابری ۵)

۳۹۳ - "تنظیم" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۷ء ، نگراں : ڈاکٹر سیف الدین کچلو ، ایڈیٹر : قرشی -

مسلمانوں کی تنظیم ، ان کے اتحاد اور اسلام کی تبلیغ و اشاعت کے لیے (صابری ۵)

۳۹۴ - "تنظیم" چونڈہ (ضلع سیالکوٹ) ہفتہ وار

اجرا : — ، ایڈیٹر : شیخ عبداللطیف

مسلمانوں میں نظم و اتحاد کی دعوت کا ترجمان (عاشق)

۳۹۵ - "تنظیم" - کوئٹہ ، ہفتہ وار

اجرا : قبل از ۱۹۴۷ء ، مالک : میر جعفر خاں جمالی ، ایڈیٹر : نسیم حجازی بعدہ ، رشید بھٹی - پھر مالک ایڈیٹر : محمد حسن نظامی (کوثر و کمال)

۳۹۶ - "تنویر" - انبالہ ، —

اجرا : اگست ۱۹۱۳ء ، ایڈیٹر : حکیم سید ذاکر حسین اختر ، پرنٹر : ہلالی اسٹیم پریس ، انبالہ

ادبی ، اخلاقی ، تمدنی رسالہ (صابری ۵)

۳۹۷ - "تنویر" - کراچی ، ماہنامہ

۱۹۳۲ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲)

۳۹۸ - "توحید" امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : یکم اپریل ۱۹۲۷ء ، ایڈیٹر : مولانا سید داؤد غزنوی -

سیاسی ، مذہبی ، اصلاحی ، تعلیمی اور دعوت توحید کا مبلغ اخبار (صابری ۵)

۳۹۹ - "توحید" - لائل پور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، ایڈیٹر : مولانا غلام محمد شیدا

انجمن ترقی اسلام ، لائل پور کا مذہبی و دینی ترجمان (گاندھی)

۴۰۰ - "تہذیب الاخلاق" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ستمبر ۱۹۲۰ء ، ایڈیٹر : مولانا عبداللہ عمادی

تہذیب و اخلاق کا داعی (صابری ۵)

۴۰۱ - "تہذیب نسواں" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جولائی ۱۸۹۸ء ، مالک و ایڈیٹر : شمس العلما مولوی سید ممتاز علی ، بعدہ ایڈیٹر : سید امتیاز علی تاج ، نیز مالک ، حسرت ، غلام عباس ، ہری چند اختر ، حفیظ ہوشیار پوری وغیرہم ، پرنٹر : مسلم پرنٹنگ پریس ، لاہور -

عورتوں کی بہبود اور ترقی و تعلیم کا داعی - ۱۹۴۹ء میں بند ہوگیا (صابری ۳ ، گاندھی ، فوق و خورشید)

۲۰۴ - "تیس مار خاں" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ٦ جنوری ۱۸۸٦ء ، مالک : سردار علی آختر ، پرنٹر : مطبع گلزار بخش ، لاہور -

عوامی تفریحی رسالہ (صابری ۳) ۱۹۳۴ء تک جاری تھا اور اس کے ایڈیٹر منشی اختر علی تھے (ج - ادارہ)

(ٹ)

۴۰۳ - "ٹریبون" - لاہور ، ہفتہ میں تین بار

ملکی ، قومی ، تعلیمی ترقی کا خواہاں (فرق) جنوری ۱۸۸۵ء میں اس کے ایڈیٹر : بابو جوگندر و چند راوس تھے (ادارہ)

۴۰۴ - "ٹمپرنس میگزین" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۴ء ، مالک و ایڈیٹر : ماسٹر منت سنگھ (صابری ۵ و گاندھی)

۴۰۵ - "ٹیپرس میگزین" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : — ، پرنٹر : وزیر ہند پریس ، امرتسر ۱۹۳۵ء میں اس رسالے کی جلد ۳۰ تھی (پنجاب)

(ث)

۴۰٦ - "ثریا" - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : جون ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر : رضیہ ہاجرہ

چھوٹی لڑکیوں کے لیے ادبی ، اصلاحی ، تعلیمی رسالہ

(صابری ۵)

(ج)

۴۰۷ - "جام جمشید" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۰ء ، ایڈیٹر : احسان الحق احسان کاندھلوی و اللہ نواز خان دہلوی ، معاون : مولانا علم الدین سالک ، پرنٹر : منظور عام الیکٹرک پریس ، لاہور (صابری ۵)

۴۰۸ - "جامِ صحت" - لاہور ، پندرہ روزہ

طب و صحت کی ترقی کا رسالہ (فوق)

۴۰۹ - "جامع مسائل و علم طب" - کپور تھلہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۸۳ء ، مالک : سردار بوڑا سنگھ ، ایڈیٹر : کلیم عاشق علی ، پرنٹر : مطبع دھرم پرکاش

طب اور صحت کی ترقی کا رسالہ (صابری ۳)

۴۱۰ - "جامعہ" - قادیان ، سہ ماہی

اجرا : مئی ۱۹۳۰ء ، ایڈیٹر : مرزا محمد صادق

اردو اور عربی کا ایک علمی تحقیقی مذہبی رسالہ (صابری ۵)

۴۱۱ - "جدوجہد" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : مبارک آغا خاں

۱۹۴۷ء میں نکل رہا تھا (کتابیات ۱)

۴۱۲ - "جدید مخزن" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : مارچ ۱۹۲۷ء ، ایڈیٹر : ابوالاثر حفیظ جالندھری ، جوائنٹ ایڈیٹر : پنڈت ہری چند اختر (صابری ۵)

۴۱۳ - "جذبات" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۶ء ، مالک و ایڈیٹر : احمد علی چشتی (گاندھی)

۴۱۴ - "جعفرزٹلی" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۴ مارچ ۱۸۸۷ء ، مالک : ملا محمد بخش ، مہتمم : مولوی محمد حسن -

طنزیہ و مزاحیہ اور عوامی تفریحی رسالہ (صابری ۳)

۴۱۵ - "جگرات" - لائل پور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، ایڈیٹر : گیان چند

سناتن دھرم پرچارنی سبھا کا ترجمان - یہی سبھا مالک و ناشر تھی (گاندھی)

۴۱۶ - "جلوہ طور" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، ایڈیٹر : ملک محمد دین صوفی (ج - ادارہ)

۴۱۷ - "جماعت" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : مئی ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : پیر عبدالعزیز مخدومی

پیر جماعت علی شاہ کے افکار و ملفوظات کی اشاعت کے مخصوص (صابری ۵)

۳۱۸ - "جمال یار" - لاہور، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، ایڈیٹر : پرتھوی سنگھ صوفی
(ج - ادارہ)

۳۱۹ - "جمہور" - پشاور، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۷ء ، مالک و ایڈیٹر : قاضی عبداللہ سیماب
ادبی جریدہ (اجمل)

۳۲۰ - "جمہور" - کوئٹہ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۴۵ء ، مالک و بانی : ملک محمد اعظم خاں ،
ایڈیٹر : محمد رفیق پراچہ ، نائب ایڈیٹر : سلیم جہانگیر ،
ادارہ تحریر : مسعود غزنوی اور ملک عبدالرؤف
مسلمان طلبا کی فیڈریشن کا ترجمان (کمال و کوثر)

۳۲۱ - "جمہور" - لاہور
(خورشید)

۳۲۲ - "جمہوریت" - پشاور، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۲ء ، ایڈیٹر : خان میر ہلال
قیام پاکستان کے بعد تک جاری رہا (اجمل و کتابیات ۱)

۳۲۳ - "جنم بھومی" - لاہور، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں موجود تھا ، ایڈیٹر : بھلا رام وفا
(ج - ادارہ)

۳۲۴ - "جوائیر ریڈ کراس جرنل" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۵ء ، ایڈیٹر : خورشید - اے - میر

انڈین ریڈ کراس سوسائٹی ، پنجاب - برانچ کا سرکاری

ترجمان (گاندھی)

۳۲۵ - "جہانگیر" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۱ء

علمی ، ادبی ، باتصویر رسالہ (غالب)

۳۲۶ - "جہانگیر عثمان" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۲۳ء میں نکلتا تھا (غالب)

۳۲۷ - "جہاں نما" - امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۵ء ، ایڈیٹر : نرائن سنگھ رہلوالیہ ، پرنٹر :

جگ جیت پریس ، امرتسر (صابری ۳)

۳۲۸ - "جین پرکاش ہندوستان" - فرخ نگر (ضلع گوڑ گانوہ)، ماہنامہ

اجرا : یکم مئی ۱۸۸۴ء ، مالک : پنڈت چودھری منشی

چنی جیا لال ، پرنٹر : مطبع فوق کاشی ، دہلی

جینیوں کا مذہبی و معاشرتی اصلاحی رسالہ ہندی کے ساتھ

اردو میں بھی نکلتا تھا (صابری ۳)

۳۲۹ - "جیون" - ملتان ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں جاری تھا (ج - ادارہ)

۴۳۰ - "جیون دھرم" - لاہور ، —

۱۸۸۳ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲)

۴۳۱ - "جھجر پنچ" - جھجر (ضلع رہتک) ، ہفتہ وار

اجرا : یکم دسمبر ۱۸۸۴ء ، مالک و ایڈیٹر : غلام احمد خاں ، پرنٹر : مطبع سلیمانی (صابری ۳)

۴۳۲ - "جھنگ سیال" - جھنگ ، پندرہ روزہ

اجرا : یکم دسمبر ۱۹۰۴ء ، مالک و ایڈیٹر : لالہ بالکا دیال ، پرنٹر : دیال پریس

جون ۱۹۱۳ء سے یہ اخبار لاہور سے نکلنے لگا تھا (صابری ۴)

(چ)

۴۳۳ - "چاند" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : فروری ۱۹۲۶ء ، ایڈیٹر : رام جی داس گاجریہ ،
پرنٹر : مرکنٹائل پریس ، لاہور -

ادبی تفریحی رسالہ (صابری ۵) "ج" میں ایڈیٹر کا نام
رام جی مل گاجریہ ہے (ادارہ)

۴۳۴ - "چترا" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : قبل از ۱۹۴۰ء ، مالک : وی - پی - پوری ،
ایڈیٹر : دین دیال بھاٹیا (گاندھی و عاشق)

۴۳۵ - "چشمہ" - کوئٹہ ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۹۳۹ء ، ایڈیٹر : سالک

بچوں کے لیے ادبی ، اصلاحی ، تعلیمی رسالہ - محکمہ تعلیم
نے جاری کیا تھا - ۱۹۴۳ء میں بند ہو گیا (کمال و کوثر)

۴۳۶ - "چشمۂ خورشید" - سیالکوٹ ، پندرہ روزہ

اجرا : اپریل ۱۸۵۶ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی دیوان چند ،
پرنٹر : مطبع چشمہ فیض ، سیالکوٹ (صابری ۱)

۴۳۷ - "چشمہ فیض" - سیالکوٹ ، ہفتہ وار

اجرا : جون یا جولائی ۱۸۵۳ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی دیوان چند ، پرنٹر : مطبع چشمہ فیض ، سیالکوٹ ۔

یہ رسالہ بند ہو جانے کے بعد منشی دیوان چند نے چشمہ خورشید جاری کیا تھا (صابری ۱)

۴۳۸ - "چشمہ فیض" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۶۶ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی گیان چند شوق ، پرنٹر : مطبع گیان چند ، گوجرانوالہ (صابری ۲)

۴۳۹ - "چمن" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : مارچ ۱۹۱۸ء (ج ۱ ش ۱) ، ایڈیٹر : چمن لال سیوک ، مدیر اعزازی : محمد افضل خاں ، پرنٹر : اشرف پریس ، لدھیانہ (پنجاب)

۴۴۰ - "چمنستان" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۹ء یا اس سے قبل ، ایڈیٹر : محمد افضل خان و سید ظفر ہاشمی (داؤدی و گاندھی)

۴۴۱ - "چندن" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۱ء ، مالک و ایڈیٹر : سدرشن (گاندھی و عاشق)

۴۴۲ - "چنگاری" - — ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۰ء ، ایڈیٹر : بخشی فقیر چندوید سرحدی
حریت پسند ، انقلابی - صرف چند ماہ جاری رہ سکا
(اجمل و صابری ۵)

۴۴۳ - "چودھویں صدی" - راولپنڈی ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۵ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی امیر علی ، پرنٹر :
چودھویں صدی پریس ، راولپنڈی -
ادبی ، اخلاق اور ملکی و قومی مضامین شائع کرنے والا
رسالہ (فوق و صابری ۳)

۴۴۴ - "چودھویں صدی" - راولپنڈی ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۰۱ء (ج ۱ ش ۱) ، ایڈیٹر : قاضی
سراج الدین بیرسٹرایٹ لا -
مسلمانوں کو صحیح سیاسی راستے پر ڈالنے اور سیاسی
شعور کی تربیت کے لیے - پہلے یہ رسالہ ہفتہ وار جاری
کیا گیا تھا بعد میں ماہنامہ کر دیا گیا (صابری ۴ و
کتابیات ۲)

(ح)

۴۴۵ - "حافظ صحت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم فروری ۱۸۷۸ء ، مالک و ایڈیٹر : زبدۃ الحکما حکیم غلام نبی ، پرنٹر : مطبع پنجابی ، لاہور -

طب و صحت کا علمی و فنی رسالہ ، ۱۹۲۸ء میں اس کے ایڈیٹر : شیخ نیاز احمد تھے (فوق، صابری ۳ و کتابیات ۱) ۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر حکیم ڈاکٹر غلام نبی خاں بیان کیے گئے ہیں (ج - ادارہ)

۴۴۶ - "حامی صحت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : نومبر ۱۹۲۱ء ، ایڈیٹر : حکیم امام الدین (ہمدرد)

۴۴۷ - "حرز جاں" - فتح گڑھ ، ماہنامہ

اجرا : یکم اکتوبر ۱۸۸۵ء ، مالک : کلیم اصغر حسین ، پرنٹر : مطبع حسنی ، فتح گڑھ (صابری ۳)

۴۴۸ - "حریت" - پشاور ،

اجرا : ۱۹۲۸ء (اجمل)

۴۴۹ - "حسین دنیا" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : پرمانند آہوجا آنند

۱۹۳۱ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۳۵۰ - "حق" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۱۸ء ، ایڈیٹر : عبدالعزیز

پبلسٹی بورڈ پنجاب ، لاہور کا ترجمان - جنگ کی خبریں
چھاپنے کے لیے (صابری ۵)

۳۵۱ - "حقائق عرفان" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۸۶۸ء ، ایڈیٹر : پادری عمادالدین ،
پرنٹر : مطبع آفتاب پنجاب ، لاہور -
عیسائیوں کا تبلیغی رسالہ (صابری ۴)

۳۵۲ - "حقیقت" - گجرات ، ہفتہ وار

اجرا : — ، ایڈیٹر : حکیم محمد سردار خاں

سیاسی ، سماجی ، اصلاحی رسالہ ۱۹۴۷ء میں نکل رہا تھا
(کتابیات ۲)

۳۵۳ - "حقیقت" - ملتان ، ہفتہ وار

اجرا : — ، مالک و ایڈیٹر : ڈی سکھانند (گاندھی)

۳۵۴ - "حقیقت اسلام" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۱ء ، ایڈیٹر : سید محمد شاہ و ماسٹر محمد احسان
مذہبی ، تاریخی ، ادبی رسالہ (انجمن و داؤدی)

۳۵۵ - "حکایت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : صوفی عبدالعزیز

۱۹۳۵ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۳۵۶ - "حکمت" - لاہور ، ماہنامہ/پندرہ روزہ

اجرا : ۱۹۰۷ء ، مالک و ایڈیٹر : حکیم محمد فیروز الدین

علمی ، طبی رسالہ ، ماہنامہ جاری ہوا تھا پھر پندرہ روزہ

کر دیا گیا (صابری ۴)

۳۵۷ - "حکمت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۹ء ، ایڈیٹر : زبدۃ الحکما سید نوازش علی

صحت و طب کا علمی و فنی رسالہ (صابری ۵)

۳۵۸ - "حکمت" - نوشہرہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۵ء ، ایڈیٹر : سید عبداللہ شاہ ، پرنٹر : حکمت

پریس ، نوشہرہ (اجمل)

۳۵۹ - "حکیم بہلول" - بہلوال (پنجاب) ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۴ء ، ایڈیٹر : بھگوان داس عارف

علمی و طبی رسالہ (صابری ۵)

۳۶۰ - "حکیم حاذق" - گجرات ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : حکیم عبدالرحیم جمیل

۱۹۳۷ء میں نکل رہا تھا (ہمدرد)

۳۶۱ - "حمایت الاسلام" - پشاور

اجرا : ۱۸۹۲ء ، پرنٹر : — ، لاہور

انجمن حمایت اسلام ، شاخ پشاور کا تعلیمی ، تبلیغی رسالہ

صرف ایک شمارہ شائع ہوا تھا (اجمل)

۳۶۲ - "حمایت الاسلام" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : مارچ ۱۹۲۶ء ، ایڈیٹر : مولوی احمد بابا مخدومی ، بعدہ عبدالحکیم خاں نشتر جالندھری -
انجمن حمایت اسلام ، لاہور تعلیمی و تبلیغی رسالہ (صابری ۵) -

۳۶۳ - "حنیف" - لودھانہ ، ماہنامہ

اجرا : اگست ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : غازی محمود دھرم پال ،
پرنٹر : حنیف پریس ، لودھانہ -
مذہبی اخلاق اصلاح کا داعی اور فرقہ وارانہ اتحاد کا علم بردار (صابری ۵)

۳۶۴ - "حور" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : امانت اللہ قریشی
۱۹۴۰ء میں یہ رسالہ نکل رہا تھا (کتابیات ۱)

۳۶۵ - "حیواۃ المیر" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، سید علی شاہ گیلانی
۱۹۱۶ء میں نکل رہا تھا (عاشق ، خ) ۱۹۳۴ء میں بھی اس نام کا ایک ماہنامہ سوامی رام تیرتھ کی ادارت میں لاہور سے شائع ہوتا تھا (ج - ادارہ)

(خ)

۴٦٦ - "خاتون سرحد" - پشاور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۸ء ، ایڈیٹر : شیریں تاج

شیریں تاج بنت حاجی غلام صمدانی ، غازی عبدالرحمان شہید یکے از ارکان ہندوستانی طبی مشن برائے جنگ بلقان کی چھوٹی بہن تھیں (اجمل و عاشق)

۴٦۷ - "خادم الحکمت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : دسمبر ۱۹۳۹ء ، ایڈیٹر : دوست محمد صابر علمی ، طبی رسالہ (ہمدرد)

۴٦۸ - "خادم الہند" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء تک جاری تھا اور اس کے ایڈیٹر منشی نور الدین خوش نویس تھے (ج - ادارہ)

۴٦۹ - "خادم کعبہ" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۷ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲)

۴۷۰ - "خادم نسواں" - نوشہرہ ، —

اجرا : — ، مالک و ایڈیٹر : مرزا عبدالحمید اصغر (اجمل)

۴۷۱ - "خالصہ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : اپریل ۱۹۱۳ء ، مالک : سردار ہر چند سنگھ ، پرنٹر : یونین اسٹیم پریس ، لاہور (صابری ۵)

۴۷۲ - "خالصہ بہادر" - لاہور ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر سردار جوگندر سنگھ تھے (ج - ادارہ)

۴۷۳ - "خالصہ پنجاب" - ملتان ، ہفتہ وار

اجرا : یکم اگست ۱۸۸۴ء ، مالک : منشی جگت نرائن ، ایڈیٹر: بھائی فتح سنگھ ، پرنٹر : مطبع قیصری (صابری ۳)

۴۷۴ - "خالصہ گزٹ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۶ جون ۱۸۸۶ء ، بانی : بھائی لندگوہال سیکرٹری خالصہ مینجنگ کمیٹی ، لاہور (صابری ۳)

۴۷۵ - "خالقیہ" - سرگودہا ، ماہنامہ

۱۹۴۵ء میں نکل رہا تھا (کتابیات ۱)

۴۷۶ - "خان بہادر" - ہوشیارپور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۴ء (صابری ۵)

۴۷۷ - "خدا" - بنگہ (ضلع جالندھر) ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۵ء ، ایڈیٹر : پنڈت دیال سوامی پریم گیان (صابری ۵)

۴۷۸ - "خدائی خدمت گار" - پشاور ، سہ روزہ/ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۶ء ، ایڈیٹر ان انچیف : مولانا غلام ربانی لودھی ، ایڈیٹر : خان میر ہلالی (اجمل وکتابیات ۲)

۴۷۹ - "خروش" - کوہاٹ ، —

اجرا : ۱۹۳۶ء ، مالک و ایڈیٹر: جمیل راز بنگش (اجمل)

۴۸۰ - "خزینۂ القوانین" - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۸۸۰ء ، مالک : سید نادر علی شاہ سیفی ، پرنٹر : مطبع سیفی ، لاہور (صابری ۳)

۴۸۱ - "خضر راہ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۷ء ، مالک : یوسف الحسین ، ایڈیٹر : حکیم یوسف حسین ، پرنٹر : عالمگیر پریس ، لاہور (گاندھی)

۴۸۲ - "خضر ہند" - سیالکوٹ ، ماہنامہ

اجرا : یکم جنوری ۱۸۷۹ء ، مالک : منشی دیوان چند ، مہتمم : لالہ ہزاری لال ، پرنٹر : مطبع رفاہ عام ، سیالکوٹ (صابری ۳)

۴۸۳ - "خلاصۂ نظائر اور فوجداری ماہوار" - فتح گڑھ ، ماہنامہ

قانونی نوٹس ، فوجداری قواعد اور مقدمات کے نظائر (فوقی)

۴۸۴ - "خمستان" - راولپنڈی ، ماہنامہ

۱۹۴۲ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲)

۳۸۵ - "خورشید" - کوئٹہ ، ہفتہ وار

اجرا : یکم ستمبر ۱۹۳۶ء ، ایڈیٹر : فضل احمد غازی ، معاون : سلیم جہانگیر -

اردو اور پشتو میں مسلمان طلبا کی فیڈریشن کا ترجمان - ۱۹۳۹ء تک نکلتا رہا (کمال و کوثر)

۳۸۶ - "خورشید پنجاب" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۸۵۶ء ، مالک : ہرسکھ رائے ، پرنٹر : مطبع کوہِ نور ، لاہور (صابری ۱ و خورشید)

۳۸۷ - "خورشید خاور" - کراچی ، ہفتہ وار

اجرا : جنوری ۱۹۲۷ء ، ایڈیٹر : محمد خان (صابری ۵)

۳۸۸ - "خورشید عالم" - سیالکوٹ ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جولائی ۱۸۵۲ء ، مالک و ایڈیٹر : دیوان چند ، پرنٹر : مطبع چشمۂ فیض ، سیالکوٹ (صابری ۱)

۳۸۹ - "خورشید عالم"- لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جون ۱۸۷۷ء ، مالک : منشی جگن ناتھ ، مہتمم : منشی جیال لال ، پرنٹر : مطبع خورشید عالم ، لاہور (صابری ۳)

۳۹۰ - "خوش بہار" - پشاور ، —

اجرا : نومبر ۱۸۵۳ء (صابری ۱ و اجمل)

۳۹۱ - "خیالستان" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : احمد منصور سایم ، صلاح الدین احمد

۱۹۲۰ء (کتابیات ۱ و عاشق)

دورِ ثانی :

اجرا : اپریل ۱۹۳۰ء ، ایڈیٹر : اختر شیرانی و صبا عایک ،

معاون : لطیفی بی اے

ادبی رسالہ (کتابیات ۲ و صابری ۵)

۳۹۲ - "خیام" لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، ایڈیٹر : شبلی بی کام

(اشتہار - گاندھی و خورشید)

۳۹۳ - "خیام" - لاہور ، ماہنامہ

۹۳۸ ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۳۹۴ - "خیبر" - پشاور

اجرا : ۱۹۳۱ء ، ایڈیٹر : خان میر ہلالی

ایڈیٹر کی گرفتاری کی وجہ سے جلد ہی بند ہوگیا (اجمل)

۳۹۵ - "خیبر اخبار" - پشاور

اجرا : ۱۹۱۷ء

اسلامیہ کالج پشاور کا علمی و تعلیمی ترجمان - بعد میں اس کا نام خیبر رہ گیا تھا - پھر اسلامیہ کالج میگزین ہوگیا (اجمل)

۴۹۶ - "خیبر میل" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۴۲ء ، مالک و ایڈیٹر ، شیخ ثناء اللہ

خیبر میل انگریزی کا ہفت روزہ تھا ، ۱۹۳۲ء میں جاری ہوا ، ۱۹۴۲ء میں کچھ حصہ اردو اور پشتو کے لیے وقف کر دیا گیا - قیام پاکستان کے بعد تک جاری رہا (اجمل)

۴۹۷ - "خیر اندیش" - انبالہ ، ہفتہ وار

اجرا : جنوری ۱۸۸۸ء ، مالک ، لالہ مرلی دھر وکیل ، ایڈیٹر ، پنڈت برج موہن دتاتریہ کیفی دہلوی ، پرنٹر ، ہوم پریس ، انبالہ (صابری ۳ و پنڈت کیفی از اختر علی قریشی)

۴۹۸ - "خیر خواہ پنجاب" - سیالکوٹ

اجرا : دسمبر ۱۸۶۵ء ، مالک و ایڈیٹر ، منشی دیوان چند (صابری ۱)

۴۹۹ - "خیر خواہ پنجاب" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۶۵ء ، مالک ، سید محمد عظیم ، ایڈیٹر ، حافظ عمر دراز فائض -

۱۸۸۸ء سے ہفتے میں دو بار نکلنے لگا تھا (صابری ۲)

۵۰۰ - "خیر خواہ پنجاب" - گوجرانوالہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۷ جون ۱۸۶۶ء ، مالک و ایڈیٹر ، منشی گیان چند شوق ، پرنٹر ، گیان چند پریس ، گوجرانوالہ (صابری ۲)

مئی ۱۸۸۵ء میں اس کے ایڈیٹر برج لال تھے (ادارہ)

۵۰۱ - "خیر خواہِ زمینداراں" - لوڑیہ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۱ء ، ایڈیٹر ، مولوی عبدالرحمان ، پرنٹر ، گلیڈ اسٹون پریس ، — (صابری ۳)

۵۰۲ - "خیر خواہ عام" - گجرات ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۸۵ء ، مالک ، منشی دلا رام ، پرنٹر ، مطبع خیر خواہ عام ، گجرات (صابری ۳)

۵۰۳ - "خیر خواہِ کشمیر" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم اکتوبر ۱۸۸۴ء ، مالک ، پنڈت مالک رام کول پرنٹر ، مطبع گلزار محمدی ، لاہور (صابری ۳)

(د)

۵۰۴ - "دوستان" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : سید بشیر ہندی

۱۹۴۰ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۵۰۵ - "دانشِ ہند" - ملتان ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۶ء ، مالک : پنڈت راج ناتھ و محمد دین ، پرنٹر : مطبع دانش ہند ، ملتان (صابری ۳)

۵۰۶ - "دبستان" - کوئٹہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۹ء ، ایڈیٹر : سید انور علی شاہ

۱۹۴۳ء تک اردو اور انگریزی میں نکلتا رہا (کمال)

۵۰۷ - "دبستان" - وزیر آباد ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : رحیم اللہ خاں شاد

۱۹۳۳ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۵۰۸ - "دربار" - سیالکوٹ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۹ ، مالک و ایڈیٹر : لالہ کرم چند منشی

۱۹۱۲ء تک یقیناً جاری رہا (صابری ۴)

۵۰۹ - "درپن" - لاہور ، —

اجرا : ۱۹۲۲ء ، ایڈیٹر : موہن لال بھٹنا گر
سیاسی ، اقتصادی تاریخی مضامین کا رسالہ (صابری ۵)

۵۱۰ - "درنجف" - سیالکوٹ ، ماہنامہ

اجرا : — ، مالک و ایڈیٹر : سید عنایت علی شاہ نقوی
البخاری فاضل ہندی (گاندھی)

۵۱۱ - "درویش" - بھیرہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۲ء ، ایڈیٹر : مولانا مخدوم محمد اعظم
مذہبی ، اخلاقی ، اصلاحی رسالہ (صابری ۵)

۵۱۲ - "دریائے نور" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : اواخر ۱۸۵۰ء ، ایڈیٹر : نجیب الدین حسین یا
محب الدین حسین ، بعدہ منشی سندر لال
۱۸۵۲ء میں بند ہوگیا (صابری ۱ و خورشید) ۱۸۵۱ء
کے اواخر میں اس کی اردو اخبار "دریائے نور" کی اشاعت
۱۰۷ تھی (عتیق - ادارہ)

۵۱۳ - "دعوتِ حق" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : ابوالثنا منشی نعمت اللہ اثنا عشری
سابقہ حنفی

۱۳۳۸ھ میں یہ رسالہ نکلتا تھا (داؤدی)

۵۱۴ - "دلپذیر" - لاہور ، ماہنامہ
۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر میر ناظر حسین عقیل تھے
(ج - ادارہ)

۵۱۵ - "دلچسپ" - امرتسر ، ماہنامہ
ادبی ، تفریحی رسالہ (فرق)

۵۱۶ - "دلچسپ" - ڈیرہ اسماعیل خاں ، ماہنامہ
اجرا : ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : بھوغا سنگھ
ادبی ، اخلاق ، صنعتی رسالہ ، دسمبر ۱۹۲۴ء میں بند ہوگیا (اجمل و صابری ۵)

۵۱۷ - "دلفگار" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : جنوری ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر خواجہ غلام نقشبندی نقاش (صابری ۵)

۵۱۸ - "دلکش" - لاہور ، ماہنامہ
۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر نذیر احمد یزدانی ، نازش رضوی ، سعادت منہاس اور سید عابد علی عابد تھے
(ج - ادارہ)

۵۱۹ - "دل گداز" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : — ، غازی شمیم ازہری
۱۹۳۸ء سے قبل سے جاری تھا (غالب)

۵۲۰ - "دل نواز" - ملتان

اجرا : ۱۹۱۹ء ، ایڈیٹر : دل نواز خاں (صابری ۵)

۵۲۱ - "دوآبہ" - ہوشیار پور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۶ء ، مالک و ایڈیٹر : پنڈت ہری لال شرما
تقریباً ایک سال جاری رہا (صابری ۳)

۵۲۲ - "درام" - پشاور ، ماہنامہ

اجرا : — ، مالک و مدیر : سید مظہر گیلانی

ادبی جریدہ ، تقریباً دو سال جاری رہا - ۱۹۳۶ء میں
نکلتا تھا (عاشق)

۵۲۳ - "دوربین" - — ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء تک شائع ہوتا تھا ، اس زمانے میں اس کے
ایڈیٹر کالے خاں تھے

۵۲۴ - "دور جدید" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، ایڈیٹر : ملک احمد حسن

۱۹۳۴ء میں موجود تھا (ج - ادارہ) (گاندھی)

۵۲۵ - "دوست ہند" - بھیرہ (ضلع شاہ پور) ، ہفتہ وار

اجرا : ۲۲ جون ۱۸۸۷ء ، مالک : بخشی رام لبھایا ،
مہتمم : حکیم دیوی دیال

ملکی مضامین اور عام خبروں کا اخبار (صابری ۳ و فوق)

۵۲۶ - "دوسرا سرحد" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۴۵ء ، پبلشر : پیر اکبر شاہ ، ایڈیٹر : میر عبدالصمد خان

فرنٹیر پیپلز پارٹی کا ترجمان تھا - قیام پاکستان کے بعد ۱۹۴۹ء تک جاری رہا (اجمل و کتابیات ۱)

۵۲۷ - "دولت" - کوئٹہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۴۶ء ، دولت رام

کانگریس پارٹی کا ترجمان تھا - جلد ہی بند ہو گیا (کمال و کوثر)

۵۲۸ - "دولتِ ہند" : ڈیرہ اسماعیل خاں ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۱ء ، ایڈیٹر : طاسل رام ، پرنٹر : جگدیشی پریس/گنگارام پریس ڈیرہ اسماعیل خاں

سیاست میں غیر جانب دار ، زمینداره ایسوسی ایشن کا ترجمان تھا ، ۱۹۰۳ء میں بند ہوگیا (اجمل)

۵۲۹ - "دولت ہند"- لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۷ء

علمی ، تعلیمی اور فری ریڈنگ رومز اور لائبریریوں کے قیام کی تحریک کا داعی رسالہ (صابری ۴)

۵۳۰ - "دہلی پنچ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جون ۱۸۸۰ء ، مالک : منشی اللہ دین ، ایڈیٹر : مولوی فضل الدین ، پرنٹر : مطبع دہلی پنچ ، لاہور

ادبی ، مزاحیہ، تفریحی اخبار (صابری ۳، کیفی و کتابیات ۲)

۵۳۱ - "دیپک" - لاہور ، —

اجرا : ۱۹۱۳ء ، مالک و ایڈیٹر لالہ دینا ناتھ

روز نامہ "ہندوستان" کا ہفتہ وار/ماہانہ ایڈیشن تھا - ۱۹۱۵ء میں بند ہو گیا (صابری ۵)

۵۳۲ - "دیش" - لاہور ، روز نامہ

اجرا : ۱۹۱۵ء ، ایڈیٹر : لالہ دینا ناتھ

۱۹۲۴ء میں بند ہو گیا (صابری ۵ و خورشید)

۵۳۳ - "دیش اپکارک" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۸۳ء ، مالک : رائے مالک رام ، مہتمم : پنڈت ہرگوپال ، پرنٹر : آریہ پریس ، لاہور

(صابری ۳) مئی ۱۸۸۵ء میں اس اخبار کے ایڈیٹر محمد شمس الدین شائق تھے اور یہ انہی کے پریس ، مطبع شمس الہند سے شائع ہوتا تھا ، بحوالہ رفیق ہند لاہور ، ٦ جون ۱۸۸۵ء (ادارہ)

۵۳۴ - "دیش بھگت" - ملتان ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۵ء ، مالک و ایڈیٹر : لالہ بہاری لال ، پرنٹر: نوبہار پریس ، ملتان (گاندھی)

۵۳۵ - "دیہاتی" - جھنگ ، ماہنامہ

اجرا : اپریل ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : مولوی محمد معظم علی قریشی

زمینداروں اور کاشتکاروں میں اتحاد اور ان کی اقتصادی اور تمدنی اصلاح کا داعی - ۱۹۲۸ء کے بعد تک جاری رہا - مولانا امداد صابری نے ۱۹۲۸ء میں اس کا اندراج الگ کیا ہے (صابری ۵)

۵۳۶ - "دیہاتی گزٹ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۲ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی عبدالغنی بے قرار (صابری ۴ و کتابیات ۲)

۵۳۷ - "دیہاتی" - ملتان ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۰ء ، ایڈیٹر : دین محمد عاصی نظامی

زراعتی رسالہ (صابری ۵)

۵۳۸ - "دھرم پرچارک" - فتح گڑھ ، پندرہ روزہ

اجرا : یکم اگست ۱۸۸۰ء ، مالک : انبا پرشاد ، مہتمم : منشی صدیق حسن منت ، پرنٹر : مطبع منشی چنی لال (صابری ۳)

۵۳۹ - "دھرم پرکاش" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۷۷ء ، مہتمم : منشی برج لال ، پرنٹر : مطبع گیان چند ، گوجرانوالہ (صابری ۳)

۵۴۰ - "دھرم جیون" - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۳ جنوری ۱۸۸۳ء ، مالک : پنڈت شیو نرائن اگن ہوتری ، ایڈیٹر : پربھ بادی ستیہ نندا گن ہوتری ، پرنٹر : مطبع براہمہ پرچار
قومی ستیاس دھرم کا ترجمان اور راجہ رام موہن رائے کی تحریک کا حامی (صابری ۳)

۵۴۱ - "دیپک" - لاہور ، روز نامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا ، ایڈیٹر : بھجدت - بی - اے (ج - ادارہ)

۵۴۲ - "دیش" - لاہور ، روز نامہ

۱۹۳۴ء میں موجود تھا ، ایڈیٹر : لالہ دینا ناتھ (ج - ادارہ)

(ڈ)

۵۴۳ - "ڈاکٹر" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، مالک و ایڈیٹر - ڈاکٹر نظام الدین ایم - بی (ہومیو) (گاندھی و کتابیات ۱)

۵۴۴ - "ڈیلی نیوز" - پشاور ، روز نامہ

اجرا : ۱۹۳۸ء ، محرک : الطاف پرواز

دو سال تک جاری رہا (اجمل)

(ذ)

۵۴۵ - "ذوالفقار" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : فروری ۱۹۱۷ء ، ایڈیٹر : سید احمد شاہ شمسی ،

پرنٹر : سیوک اسٹیم پریس ، لاہور

اہل تشیع کا مذہبی ، اصلاحی رسالہ (صابری ۵)

(ر)

۵۳۶ - "راجپوت گزٹ" - لاہور ، ہفتہ میں دو بار

اجرا : — ، مالک و ایڈیٹر : ٹی - ٹی - تیرتھ رام ، پرنٹر :
دیوان پرنٹنگ پریس ، لاہور (گاندھی)

۵۳۷ - "راجپوت گزٹ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۳ء ، مالک و ایڈیٹر : ٹھاکر سکھ رام داس ،
پرنٹر : راجپوت پرنٹنگ پریس ، لاہور
یہ رسالہ ایک ماہ بعد ہی ہفتہ وار ہوگیا تھا (صابری ۳)

۵۳۸ - "راست گفتار" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۱ء ، ایڈیٹر : محمد عبداللہ منہاس ، پرنٹر :
نذیر پرنٹنگ پریس ، امرتسر
جون ۱۹۳۳ء میں جلد ۳ کا شمارہ ۹ تھا (لاہور و داؤدی)

۵۳۹ - "راست گو" - کوئٹہ ، روز نامہ

اجرا : ۱۹۱۳ء
بلوچستان کا پہلا اردو سرکاری روز نامہ ، ٹائپ میں چھپتا
تھا - ۱۹۱۸ء میں بند ہوگیا (کمال و کوثر)

۵۵۰ - "راگ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۲ء ، ایڈیٹر : پروفیسر بھائی پرتاب سنگھ
موسیقی کا علمی و فنی رسالہ (صابری ۵)

۵۵۱ - "راوی" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۹ اپریل ۱۸۸۷ء ، مہتمم : ہرگوپال پی ایچ جی
دتاتری ، پرنٹر : مارننگ اسٹار پریس ، لاہور (صابری ۳)

۵۵۲ - "راوی" - لاہور ، سہ ماہی

اجرا : ۱۹۲۱ء ، ایڈیٹر : احمد شاہ بخاری ، ناشر :
گورنمنٹ کالج ، لاہور (کتابیات ۱)

۵۵۳ - "راوی" - لاہور ، سالانہ

اجرا : ۱۹۰۶ء ، ناشر : گورنمنٹ کالج ، لاہور
اردو ، پنجابی اور انگریزی میں (کتابیات ۱)

۵۵۴ - "راوی بے نظیر" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم فروری ۱۸۸۴ء ، مالک : رائے سالگ رام ،
ایڈیٹر : پنڈت شیو ناتھ ، پرنٹر : آریہ پریس ، لاہور
(صابری ۳) ۱۹۳۴ء تک شائع ہو رہا تھا (ج - ادارہ)

۵۵۵ - "رائفل مین" - پشاور ، —

اجرا : ۱۹۲۴ء
رائفل بریگیڈ کا فوجی فنی رسالہ (اجمل و صابری ۵)

۵۵۶ - "رائے عامہ" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۰ء ، ایڈیٹر : بخشی فقیر چند دید سرحدی
فارورڈ بلاک کا ترجمان تھا - قیام پاکستان تک جاری رہا
(اجمل و صابری ۵)

۵۵۷ - "رائیں گزٹ" - امرتسر ، —

اجرا : ۱۹۱۳ء (اغلباً)
ارائیں قوم کی اصلاح و ترقی کا داعی ، لاہور سے شائع
ہوتا تھا (صابری ۵)

۵۵۸ - "رسالہ انجمن پنجاب" - لاہور

اجرا : ۱۸۶۵ء ، ایڈیٹر : مولانا محمد حسین آزاد دہلوی ،
پرنٹر : مطبع انجمن پنجاب ، لاہور
انجمن اشاعت مطالب مفیدہ پنجاب کی علمی ، تعلیمی و
اصلاحی رسالہ ۱۸۷۰ء کے آغاز تک جاری رہا (صابری ۲
و خورشید)

۵۵۹ - "رسالہ انجمن پشاور" - پشاور

اجرا : — ، ایڈیٹر : منشی حسین بخش
انجمن پشاور کا ترجمان ۱۸۸۲ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲)

۵۶۰ - "رسالہ انجمن تائید الاسلام" - لاہور ، ماہنامہ
دیکھیے : "تائید الاسلام - لاہور"

۵۶۱ - "رسالہ انجمن حمایت الاسلام" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : رمضان ۱۳۰۲ھ/۱۸۸۴ء ، ناشر سیکرٹری انجمن حمایت الاسلام ، لاہور
انجمن حمایت اسلام کا علمی ، تعلیمی اور اصلاحی رسالہ (صابری ۳)

۵۶۲ - "رسالہ انجمن فیض عام" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ
اجرا : ۱۸۸۶ء ، ایڈیٹر : منشی دیوان سنگھ ، ناشر : انجمن فیض عام ، گوجرانوالہ
یہ رسالہ ۱۸۸۶ء میں نکلتا ضرور تھا - اس کا اجرا شاید اس سے قبل عمل میں آیا ہو (کتابیات ۲)

۵۶۳ - "رسالہ خلاصہ" نظائر - فتح گڑھ ، پندرہ روزہ
مقدمات کے نظائر شائع کرنے والا رسالہ (فوق)

۵۶۴ - "رسالہ شمس الاطبا جڑی بوٹی" - لاہور ، —
اجرا : ۱۹۳۴ء ، ایڈیٹر : محمد محمود انصاری
علمی ، طبی رسالہ - جون ۱۹۳۷ء کی جلد ۴ کا شمارہ ۲ ہے (انجمن)

۵۶۵ - "رسالہ مدرسہ علوم اسلامیہ" - لاہور ، —
اجرا : ۱۳۰۶ھ/۱۸۸۸ء ، ایڈیٹر : منشی تاج الدین ، پرنٹر : مصطفائی پریس ، لاہور
انجمن نعمانیہ ، لاہور کا علمی ، دینی ، تعلیمی رسالہ (صابری ۳)

۵۶۶ - "رضا کار" - پشاور
اجرا : ۱۹۲۹ء (اجمل)

۵۶۷ - "رنارس" - لاہور ، ہفتہ وار
اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۲ء ، مالک : منشی سالگ رام ، ایڈیٹر : پنڈت ہرگوپال ، پرنٹر : مطبع برادم ساج ۱۸۸۲ء مطبع مفید عام ۱۸۸۳ء ، اور آریہ پریس ۱۸۸۴ء ، لاہور (صابری ۳)

۵۶۸ - "رفاہِ عام" - جھجر ، پندرہ روزہ
اجرا : یکم نومبر ۱۸۸۳ء ، بانی : مولوی غلام محمد خاں، ایڈیٹر : پنڈت دین دیال ، پرنٹر : مطبع رفاہِ عام ، لاہور (صابری ۳)

۵۶۹ - "رفاہِ عام" - سیالکوٹ
اجرا : یکم اپریل ۱۸۷۳ء ، مالک : منشی دیوان چند ، ایڈیٹر : گیان چند ، پرنٹر : مطبع رفاہِ عام -
(صابری ۱ و ۲)

۵۷۰ - "رفیق الاطباء" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : نومبر ۱۹۰۹ء ، مالک و ایڈیٹر : حکیم فیروز الدین حکیم صاحب نے نومبر ۱۹۰۹ء میں دوبارہ الکیمیا جاری کیا تھا لیکن مارچ ۱۹۱۰ء میں اس کا نام بدل کر "رفیق الاطباء" کر دیا - یونانی اور ویدک طریق علاج کی ترقی اور ادویہ کی تیاری کے سلسلے میں رہنمائی کے لیے ۱۹۱۲ء میں اسے پندرہ روزہ کر دیا گیا (صابری ۴)

۵۷۱ - "رفیق الاطباء" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : --- ، ایڈیٹر : حکیم فیروز الدین

علمی ، طبی رسالہ ، یہ رفیق الاطباء کا دوسرا دور تھا جو بعد بہت بعد میں شروع ہوا - اسی دور میں جنوری ۱۹۵۱ء میں جلد ۱۵ کا شمارہ ۱ و ۲ ہے (ہمدرد)

۵۷۲ - "رفیق التعلیم" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۱۷ء ، ایڈیٹر : لالہ رگھو ناتھ سہائے ، پرنٹر : مفید عام پریس ، لاہور

سکولوں اور کالجوں کی سرگرمیوں کی خبریں اور تعلیمی مسائل پر مضامین (صابری ۵ و عاشق)

۵۷۳ - "رفیق الطلباء" - لاہور ، ماہنامہ

مدیر : ماسٹر محمد حسین (ج - ادارہ)

۵۷۴ - "رفیق نسواں" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : --- ، ایڈیٹر : حمیدہ خانم

خواتین کا تعلیمی ، اصلاحی رسالہ - ۱۹۳۹ء میں نکلتا تھا (عاشق)

۵۷۵ - "رفیق ہند" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۵ جنوری ۱۸۸۴ء ، مالک: مولوی محرم علی چشتی ، مہتمم : فتح محمد ، پرنٹر : مطبع رفیق ہند ، لاہور

ملکی ، اخلاقی ، علمی مضامین کا رسالہ (فوق ، کیمی و صابری ۳ و خورشید)

۵۷۶ - "روح ادب" - لاہور، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۰ء، ایڈیٹر : محمد نصیر حسین، مرزا نصیر و مرزا محمد تقی لکھنوی

ادبی ترقی کا خواہاں (صابری ۵)

۵۷۷ - "روح الحیات" - لاہور، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۸ء، ایڈیٹر : ڈاکٹر نازش نقوی

علمی، طبی رسالہ - نومبر ۱۹۲۲ء میں جلد ۵ کا نمبر ۱۱ ہے (انجمن)

۵۷۸ - "روحانی دنیا" - لاہور، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۲ء، مالک : ناظم الدین، ایڈیٹر : مولانا محمود علی شفق رام پوری/اکرام الدین، پرنٹر : جیلانی الیکٹرک پریس، لاہور (گاندھی، عاشق و انجمن)

۵۷۹ - "رود ستلج" - بہاولپور، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۸ء، مالک : بریگیڈیر سید نذیر علی شاہ، ایڈیٹر : علامہ ارشد، عبدالحق شوق اور علی احمد رفعت (وقتاً فوقتاً)

ادبی، سیاسی رسالہ بعد میں ہفتہ وار ہو گیا تھا - قیام پاکستان کے بعد تک جاری رہا (شہاب)

۵۸۰ - "روز گار" - جالندھر، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۶ء، ایڈیٹر : مہتہ بشن داس، پرنٹر : کشن اسٹیم پریس، جالندھر

تجارت و صنعت کی ترقی کے لیے (صابری ۵)

۵۸۱ - "روزنامچۂ پنجاب" - لاہور ، روزنامہ

اجرا : یکم جنوری ۱۸۷۵ء ، مالک : خواجہ احمد حسن ، پرنٹر : مطبع روزنامچۂ پنجاب ، لاہور (صابری ۲)

۵۸۲ - "روشن" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : پروفیسر بی - این - پنڈت و ایم - ایل - کپور

۱۹۴۳ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۵۸۳ - "روشنی" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۰ مارچ ۱۸۸۷ء ، مالک : شیر محمد (صابری ۳)

۵۸۴ - "روشنی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : نومبر ۱۹۱۸ء ، ایڈیٹر : لالہ کنور سین ، بعدہ ، پروفیسر مظفر الدین ، پرنٹر : پرکاش اسٹیم پریس ، لاہور سوسائٹی فار پروموٹنگ سائنٹیفک نالج کا علمی ترجمان (گاندھی و صابری ۵)

۵۸۵ - "روشنی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : پنڈت وتستہ پرشاد فدا ، بعدہ ، ڈاکٹر شانتی سروپ بھٹناگر

انجمن اشاعت علوم پنجاب ، لاہور کا ترجمان - مارچ ۱۹۲۲ء میں جلد ۹ کا شمارہ نمبر ۵ ہے (غالب)

۵۸۶ - "رومان" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ۱۹۳۴ء ، ایڈیٹر : اختر شیرانی

ادبی رسالہ - اپریل ۱۹۳۷ء میں جلد ۴ کا شمارہ ۶ ہے

(ڈائری و غالب)

۵۸۷ - "رہبر ہند" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم اپریل ۱۸۷۵ء ، مالک و ایڈیٹر : سید نادر علی شاہ سیفی

یکم دسمبر ۱۸۸۵ء سے اسے ہفتے میں دو بار کر دیا گیا تھا اور عبدالسلام خورشید کے بقول روزانہ بھی کر دیا گیا تھا - امداد صابری نے ۱۸۷۵ء اور ۱۸۸۵ء میں اس کا حوالہ دو بار دیا ہے (صابری ۲ و ۳ و خورشید)

۵۸۸ - "رہنما" - ڈوبانہ ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۹۰۸ء ، ایڈیٹر : حکیم بھگت رام ، پرنٹر : بلالی اسٹیم پریس ، ساڈھورا

علمی ، تعلیمی ، صنعتی ، تجارتی رسالہ (صابری ۴)

۵۸۹ - "رہنمائے پنجاب" - سیالکوٹ ، ہفتہ وار

اجرا : ۲۴ ستمبر ۱۸۶۶ء ، مالک : ستیہ آور ، ایڈیٹر : پنڈت پرن کشن ، پرنٹر : مہر سپہر پریس ، سیالکوٹ

(صابری ۲)

۵۹۰ - "رہنمائے تعلیم" - پنڈی گھیب (ضلع کیمبل پور - اٹک)
لاہور ، ماہنامہ

اجرا : فروری ۱۹۰۶ء ، مالک و ایڈیٹر: ماسٹر جگت سنگھ
پرنٹر : راولپنڈی پریس

تعلیمی ترقی کا علم بردار رسالہ - فروری ۱۹۰۷ء سے
لاہور سے نکلنا شروع ہوا - قیام پاکستان تک جاری رہا -
بعدہٗ دہلی سے جاری ہوا (صابری ۴)

۵۹۱ - "رہنمائے زمیندار" - سرگودہا ، ہفتہ وار
زمانہ اشاعت : ۱۹۳۸ء تا ۱۹۲۹ء (کتابیات ۱)

۵۹۲ - "رہنمائے زندگی" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : — ، ایڈیٹر : مہانند
۱۹۴۷ء میں نکل رہا تھا (داؤدی)

۵۹۳ - "رہنمائے مرغی خانہ" - سرگودہا ، ماہنامہ
اجرا : ۱۹۲۹ء ، ایڈیٹر : ہری سنگھ امر
اپریل ۱۹۴۰ء میں اس کی دوسری جلد کا چوتھا شمارہ ہے
(ہمدرد)

۵۹۴ - "ریاضِ نور" - ملتان ، ہفتہ وار
اجرا : ۱۸۵۱ء ، ایڈیٹر : منشی محمد مہدی حسن خاں
افسر ، پرنٹر : مطبع ریاض نور ، ملتان

(صابری ۱ و اردو نامہ ، لاہور - جون ۱۹۸۶ء) محمد عتیق صدیقی کے بقول ۱۸۶۸ء میں گورنمنٹ پریس ، الہ آباد نے صوبہ شمالی و مغربی کے اخبارات و مطابع کی جو رپورٹیں شائع کی تھیں ان کی رو سے ریاض نور کے ایڈیٹر کا نام منشی محمد مہدی حسین خان اور جاری ہونے کا سال ۱۸۵۲ء ہے (عتیق ، ص ۱۳۱ ، ادار۰)

۵۹۵ - "ریاض ہند" - امرتسر ، ہفتہ وار
اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۶ء ، مالک : محمد حسین
(صابری ۳)

۵۹۶ - "ریڈ کراس" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : — ، ایڈیٹر : ڈاکٹر عبدالقیوم
۱۹۳۹ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۵۹۷ - "ریفارمر" - لاہور ، —
اجرا : ۱۸۸۲ء ، ایڈیٹر : نتھو رام آنند (کیفی)

۵۹۸ - "ریفارمر" - لاہور ، ہفتہ وار
اجرا : — ، ایڈیٹر : وایارکھی
۱۹۴۰ء میں نکل رہا تھا (داؤدی)

۵۹۹ - "ریلائٹ" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : — ، ایڈیٹر : میلا رام کوہلی
۱۹۳۶ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۶۰۰ - "ریویو آف ریلیجنس" - قادیان ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۰۲ء ، ایڈیٹر : چودھری الہ داد ،
پرنٹر : میگزین پریس ، قادیان
انجمن احمدیہ ، قادیان کا علمی ، تبلیغی رسالہ (گاندھی و
صابری ہم و فوق)

(ز)

۶۰۱ - "زبان ہند" - کراچی ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : نیساں ناصری و لعل لگم دہلوی

۱۹۳۳ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۶۰۲ - "زبدۃ الاخبار" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : فروری ۱۸۹۵ء ، بانی و ایڈیٹر : ڈاکٹر غلام نبی ، پرنٹر : مطبع زبدۃ المطابع

عام دلچسپی کے مضامین اور خبروں کا اخبار (فوق و صابری ۳)

۶۰۳ - "زراعت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : دسمبر ۱۹۲۳ء ، ایڈیٹر و پبلشر : مرزا محمد سعید بیگ ، پرنٹر : کوآپریٹو اسٹیم پرنٹنگ پریس، لاہور (لاہور)

۶۰۴ - "زمانہ" - کوئٹہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۴۷ء ، ایڈیٹر : برکت علی آزاد ، بعدہٗ سید فصیح اقبال و محمود احمد

ہفت روزہ سے روزنامہ ہوا ، پھر سہ روزہ اور دوبارہ ہفت روزہ ہوا - اس کے بعد پھر روزنامہ ہوا - اب تک جاری ہے - اپنا پریس ہے (کمال ، کوثر و کتابیات ۱)

۶۰۵ - "زمزم" - لاہور ، ہفتہ میں دوبار

اجرا : — ، ایڈیٹر : نصر اللہ خان عزیز

قومی اتحاد اور آزادی کا داعی - قوم پرور اخبار - ۱۹۳۸ء سے قبل جاری تھا (گاندھی و کتابیات ۲)

۶۰۶ - "زمیندار" - لاہور ، روزنامہ

اجرا : — ، مالک : مولانا ظفر علی خاں ، ایڈیٹر : قاضی احسان اللہ بی - اے اور عبداللہ عادی ، غلام رسول مہر ، عبدالمجید سالک ، مرتضٰی احمد خاں میکش ، چراغ حسن حسرت ، وغیرہم بھی ایڈیٹر رہے

۱۹۰۹ء میں منشی سراج الدین کے انتقال کے بعد ان کے بیٹے ظفر علی خاں اسے دوبارہ لاہور لے آئے اور کچھ عرصے بعد اسے روزنامہ کر دیا - ۱۹۳۷ء تک نیشنلسٹ اور کانگریس کا ہم نوا رہا بعد میں مسلم لیگ کی ہم نوائی کرنے لگا (گاندھی و خورشید)

۶۰۷ - "زمیندار" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۳ء ، مالک و ایڈیٹر: منشی سراج الدین احمد، پرنٹر : زمیندار پریس ، لاہور

کچھ عرصے بعد بعض مشکلات کی بنا پر دفتر لاہور سے کرم آباد ضلع گوجرانوالہ منتقل کر دیا گیا (صابری م و فوق)

۶۰۸ - "زمیندار" - فیروز آباد (ضلع گوجرانوالہ) ، ماہنامہ

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۶ء ، ایڈیٹر و مہتمم : منشی محبوب عالم سیکرٹری انجمن ترقی زراعت ، ناشر : کارخانہ پیسہ اخبار ، پرنٹر : خادم التعلیم اسٹیم پریس ، لاہور

زراعت و باغبانی کی ترقی اور مویشیوں کے علاج معالجہ کا رسالہ - ۱۹۰۴ء میں بند ہو چکا تھا (فوق و صابری ۳)

۶۰۹ - "زندگی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۲ء ، مالک و ایڈیٹر : M. Siradari ، پرنٹر: آزاد پرنٹنگ پریس ، لاہور (گاندھی)

۶۱۰ - "زندگی" - امرتسر ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا (ج - ادارہ)

۶۱۱ - "زمیندار مددگار" - ملتان ، ہفتہ وار

اجرا : — ، ایڈیٹر : ایس - کے - اختر رشید

۱۹۳۱ء میں نکل رہا تھا - بعد میں سہ روزہ اور پھر روزنامہ ہوگیا تھا (کتابیات ۱)

(س)

۶۱۲ - "سادھو" - لاہور ، زمانہ

اجرا : ۱۹۰۶ء (اغلباً) ایڈیٹر : بابو شیو مرت لال ورمن

اخلاق و صلح کل کا پرچارک (صابری ۴)

۱۹۳۴ء تک جاری تھا (ج - ادارہ)

۶۱۳ - "ساربان" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : فروری ۱۹۳۷ء سے قبل ، ادارۂ تحریر : غلام

محمد خان و حمید نظامی (داؤدی و غالب)

۶۱۴ - "ساری دنیا" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۷ء ، مالک و ایڈیٹر : امرناتھ (گاندھی)

۶۱۵ - "ساغر" - پشاور ، —

اجرا : ۱۹۳۸ء ، ایڈیٹر : شاطر غزنوی

فلمی رسالہ تھا - تقریباً چھ ماہ نکلا (اجمل)

۶۱۶ - "ساقی" - ملتان ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر : قادر بخش

زرعی ترقی اور اصلاح کا ترجمان (داؤدی و صابری ۵)

۶۱۷ - "ساقی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جون ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر : ناطق جالندھری ، اعزازی ایڈیٹر : دیوان آتم آنند شرر ، پرنٹر : اقبال برق پریس ، لاہور (لاہور)

۶۱۸ - "سالک" - امرتسر ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا (ج - ادارہ)

۶۱۹ - "سامرت" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۰ء ، مالک و ایڈیٹر : ہر بھگوان داس (گاندھی)

۶۲۰ - "سائن نیوز - کراچی ، ماہنامہ

(گاندھی)

۶۲۱ - "سبھا" - کپورتھلہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۷۹ء ، ایڈیٹر : منشی برکت علی شوکت، پرنٹر: مطبع دھرم پرکاش ،

دھرم پردائنی سبھا کا ترجمان (صابری ۳)

۶۲۲ - "ستارہ صبح" - کرم آباد (ضلع گوجرانوالہ) ، ہفتہ وار

اجرا : ۸ اگست ۱۹۱۶ء ، ایڈیٹر : مولانا ظفر علی خان ، پرنٹر : زمیندار اسٹیم پریس ، لاہور

بعد میں یہ اخبار روزنامہ ہوگیا تھا (صابری ۵)

۱۹۳۴ء میں لاہور سے اس اخبار کا روزانہ ایڈیشن جاری تھا (ج ادارہ)

۶۲۳ - "ست دھرم پرچارک" - جالندھر ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۰ء ، مالک : لالہ منشی رام ہلڈر ، پرنٹر : ست دھرم پرچارک پریس ، جالندھر (صابری ۳)

۶۲۴ - "ست سانگ" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : ہری چند (گاندھی)

۶۲۵ - "ست سماچار" - فتح گڑھ ، پندرہ روزہ

اجرا : یکم جولائی ۱۸۸۳ء ، مہتمم : بابو شیو پرشاد ، پرنٹر : مطبع چنی لال (صابری ۳)

۶۲۶ - "ستلج" - بہاولپور ، ہفت روزہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : علی احمد رفعت

نیشنلسٹ اخبار تھا - قیام پاکستان کے بعد تک جاری رہا (شہاب)

۶۲۷ - "سٹوڈنٹس ٹیچر" - لاہور ، —

۱۸۸۴ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲)

۶۲۸ - "سٹوڈنٹس گائیڈ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم نومبر ۱۸۸۵ء ، مالک : ہر بھگت سنگھ (صابری ۳)

۶۲۹ - "سحر" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : مئی ۱۹۴۷ء (اندازاً) ، ایڈیٹر : فیض احمد فیض ، احمد ندیم قاسمی

ترقی پسند ادب کا نقیب - جولائی اگست ۱۹۵۰ء کا شمارہ جلد ۴ کا نمبر ۳ و ۴ ہے (غالب)

۶۳۰ - "سخن" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا - ایڈیٹر : میر ناظر حسین کاظم (ج - ادارہ)

۶۳۱ - "سدا بہار" - لاہور ، ہفتہ وار/ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۲ء ، مالک : ڈی - آر - ودھوان ، ایڈیٹر : لالہ شیو رام زخمی ، پرنٹر : جیلانی الیکٹرک پریس ، لاہور (گاندھی و عاشق)

۶۳۲ - "سراج الاخبار" - جہلم ، ہفتہ وار

اجرا : ۵ جنوری ۱۸۸۵ء ، مالک و ایڈیٹر : مولوی فقیر محمد خاں

عام واقعات اور خبروں کا اخبار (صابری ۳ و فوق)

۶۳۳ - "سرتاج" - ملتان ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۵ء ، ایڈیٹر : قمر جہاں بیگم

خواتین اور بچوں کی تعلیم و تربیت کے لیے (صابری ۵)

۶۳۴ - "سرتاج" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۸ء (دوبارہ) سرپرست : بیگم سر محمد شفیع ، ایڈیٹر : سیدہ امتیاز فاطمہ تاج بیگم

۱۹۲۵ء میں ملتان سے نکلا تھا - مشکلات کی بنا پر بند ہوگیا تھا - دوبارہ لاہور سے جاری ہوا - عورتوں کی تعلیم و اصلاح اور معاشرتی ترقی کا ترجمان (صابری ۵ ، عاشق ، کتابیات ۲)

۶۳۵ - "سرحد" - پشاور ، روزنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۱۵ء

چار ماہ کے بعد اپریل ۱۹۱۵ء میں بند ہو گیا (اجمل)

۶۳۶ - "سرحد" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۵ء ، ایڈیٹر : اللہ بخش یوسفی

مختلف ادوار میں روزنامہ ، ہفتہ وار اور ہفتہ میں دو بار بھی نکلتا رہا - ایک زمانے میں اردو اور پشتو میں ماہانہ ایڈیشن میں نکلتا رہا

دوسرا دور : ۱۹۳۸ء ، ایڈیٹر : رحیم بخش غزنوی (اجمل ، عاشق ، لاہور ، کتابیات ۲ و صابری ۵)

۶۳۷ - "سرحدی" - پشاور ، —

اجرا : ۱۹۲۵ء ، ایڈیٹر : مولوی عبدالرحمان

اردو اور پشتو دو زبانوں میں (صابری ۵)

۶۳۸ - "سرحدی اخبار" - پشاور ، —

اجرا : ۱۹۲۸ء (اجمل)

۶۳۹ - "سرحدی اخبار" - راولپنڈی ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۴ء ، ایڈیٹر : منشی غلام نقشبند سندھی خان صفی ، پرنٹر : مسلم پریس ، راولپنڈی (صابری ۳)

۶۴۰ - "سرحدی سماچار" - پشاور

اجرا : ۱۹۳۲ء ، مالک و مدیر : مہاشہ شوکار (اجمل)

۶۴۱ - "سرکاری اخبار" - لاہور، ہفتہ وار

اجرا : یکم مئی ۱۸۵۸ء، ایڈیٹر : پنڈت اجودھیا پرشاد
(خورشید)

۶۴۲ - "سرمور گزٹ" ناہن (ضلع انبالہ)، ہفتہ وار

اجرا : یکم مئی ۱۸۸۸ء، بانی : منشی سراج الدین
(صابری ۳)

۲ جنوری ۱۸۹۰ء تا ۳۰ جون ۱۸۹۰ء مسلسل فائل
مملوکہ ڈاکٹر گوہر نوشاہی، اسلام آباد (ادارہ)

۶۴۳ - "سروپ" - لاہور، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۶ء، مالک و ایڈیٹر : ایل - آر - خواوش
(گاندھی)

۶۴۴ - "سروش" - لاہور

اجرا : ۱۹۲۹ء، ایڈیٹر : محمد عنایت خاں حیرت،
معاون ایڈیٹر : صادق ایوبی، پرنٹر : ہیکو آرٹ پریس،
لاہور
۱۹۳۱ء میں قیسی رام پوری بھی شریک ادارت رہے تھے
(صابری ۵، لاہور، عاشق)

۶۴۵ - "سری گورمت پرکاشک" - راولپنڈی، ماہنامہ

اجرا : مئی ۱۸۸۶ء سرپرست، بابا کھیم سنگھ بیدی،
پرنٹر : جلوہ نور پریس، راولپنڈی
اردو اور گور مکھی میں گور سنگھ سبھا کا ترجمان
(صابری ۳)

۶۴۶ - "سفیر پنجاب" - بجواڑہ (ضلع ہوشیار پور) ، ہفتہ وار
اجرا : یکم جون ۱۸۸۴ء ، مالک و ایڈیٹر : سندھی خاں صفی ، پرنٹر : مطبع بجواڑہ

۶۴۷ - "سفیر سخن" - پشاور ، ماہنامہ
اجرا ، ۱۹۳۴ء ، مالک و مدیر : مولانا عبدالسلام کیفی ، ایڈیٹر : ابوالکیف کیفی سرچوی ، پرنٹر : فرنٹیر ایڈووکیٹ پریس ، پشاور
(گاندھی ، عاشق ، اجمل اور داؤدی)

۶۴۸ - "سفیر گورنمنٹ" - لاہور ، ہفتہ وار
دیکھیے "ناظم الہند"

۶۴۹ - "سفیر ہند" - امرتسر ، ہفتہ وار
اجرا : یکم جنوری ۱۸۷۸ء ، مالک : پادری رجب علی ، پرنٹر : مطبع سفیر ہند ، (امرتسر)
کیفی نے اس کی تاریخ اجرا ۱۸۸۰ء تحریر کی ہے (راشد ، کیفی و صابری ۳)

۶۵۰ - "سکول ماسٹر" - فیروز والا (ضلع گوجرانوالہ) ، ہفتہ وار
اجرا : یکم فروری ۱۸۸۷ء ، مالک : منشی محبوب عالم ، پرنٹر : مطبع خادم التعلیم اسٹیم پریس ، لاہور
تعلیم و تدریس کا رسالہ (صابری ۳ و کتابیات ۲)

۶۵۱ - "سکھدا یک سبھا" - راولپنڈی ، —

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۳ء ، ناشر : ہری چند ماہنی سیکریٹری بھروچیاں برادری ، مہتمم : بوٹا مل آنند ، پرنٹر : مطبع گلشن پنجاب ، راولپنڈی (صابری ۳)

۶۵۲ - "سلطان المشائخ" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : سید عبداللطیف شاہ لطیف بخاری

۱۹۳۶-۷۳ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۱)

۶۵۳ - "سماچار" - لاہور ، روز نامہ

۱۹۳۴ء میں موجود تھا ، ایڈیٹر : لالہ ہیرا لال کپور (ج - ادارہ)

۶۵۴ - "سناتن دھرم" - لاہور ، ماہنامہ

سناتن دھرمی مذہبی رسالہ (فوق) اس ماہنامے کا پورا نام سناتن دھرم گزٹ تھا اور ۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر : پنڈت گوپی ناتھ تھے (ج - ادارہ)

۶۵۵ - "سندھو" - ڈیرہ اسماعیل خاں ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۵ء ، مالک و ایڈیٹر : کندن لال کھنہ

اردو ، ہندی اور انگریزی میں نکلتا تھا (اجمل و صابری ۵)

۶۵۶ - "سوانح عمری" - لاہور، ماہنامہ

اجرا : یکم اپریل ۱۸۸۲ء ، پرنٹر : مطبع براہم

مذہبی ، معاشرتی ، سیاسی مصلحین کی سوانح عمریاں چھپتی تھیں (صابری ۳)

۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر : منشی نتھو رام نند تھے (ج - ادارہ)

۶۵۷ - "سورج پرکاش" - امرتسر ، پندرہ روزہ

ایک طبی رسالہ (فوق)

۶۵۸ - "سوشل سدھار" - گجرات ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا (ج ادارہ)

۶۵۹ - "سول اینڈ ملٹری گزٹ" - لدھیانہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۰ مئی ۱۸۹۳ء ، ایڈیٹر : ماسٹر غلام محی الدین، بعدہ مولوی مصباح الدین ، پرنٹر : سول اینڈ ملٹری نیوز پریس ، لدھیانہ (صابری ۳)

۶۶۰ - "سول اینڈ ملٹری نیوز - لدھیانہ ، ہفتہ وار

فوجی اور سوشل خبروں کا اخبار (فوق)

۶۶۱ - "سویرا" - لاہور، سہ ماہی

ایڈیٹر : مشتاق احمد چودھری

ترقی پسند تحریک کا ترجمان - ۱۹۴۶ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۱ و خورشید)

۶۶۲ - "سہاگ" - لاہور، ماہنامہ
ایڈیٹر: حکیم محبوب عالم خاں
۱۹۳۹ء میں نکلتا تھا (عاشق)

۶۶۳ - "سہیلی" - لاہور، ماہنامہ
اجرا: ۱۹۲۴ء، مالک و ایڈیٹر: زہرہ بتول، پرنٹر: دیوان پرنٹنگ پریس، لاہور
۱۹۳۹ء میں خدیجہ بیگم اس کی ایڈیٹر تھیں (گاندھی و عاشق)

۶۶۴ - "سیاست" - لاہور، ہفت روزہ/روز نامہ
اجرا: ۱۹۱۹ء، بانی و ایڈیٹر: مولانا سید حبیب
(صابری ۵ و خورشید)

۶۶۵ - "سیالکوٹ پیپر" - سیالکوٹ، ہفتہ وار
سوشل اور اخلاق مضامین کا اخبار (فوق)

۶۶۶ - "سیلاب" - پشاور، ہفتہ وار
اجرا: ۱۹۳۱ء، ایڈیٹر: صنوبر حسین مہمند
نوجوان بھارت سبھا کا ترجمان - صرف تین پرچے شائع ہوئے تھے (اجمل)

۶۶۷ - "سیف" - امرتسر، ہفتہ وار
اجرا: ۱۵ نومبر ۱۹۲۰ء، ایڈیٹر: محمد عبداللہ فوق
مختلف اقوام میں اتحاد کا داعی - کانگریس کا مخالف (صابری ۵)

۶۶۸ - "سیف گورنمنٹ" - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۵ جنوری ۱۸۸۵ء ، مالک : سید نادر علی شاہ سیفی ، مہتمم : منشی ہرسکھ رائے ، پرنٹر : مطبع سیفی ، لاہور (صابری ۳)

۶۶۹ - "سینا منسار" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۵ء ، مالک : سیٹھ رادھا کرشن ، ایڈیٹر : سورن سنگھ و سریندر موہن ، پرنٹر : سرائے پرنٹنگ پریس، امرتسر (گاندھی)

(ش)

۶۷۰ - "شام وصال" - لاہور ، روز نامہ

اجرا : یکم اکتوبر ۱۸۸۴ء ، مالک : منشی مہر بخش ، مہتمم : مولوی سیف الحق ادیب ، پرنٹر : مطبع وکٹوریہ

یہ اخبار "شفیق ہند" (ہفتہ وار) کا ضمیمہ تھا شام کے وقت شائع ہوتا تھا (صابری ۳ و خورشید)

۶۷۱ - "شانِ افغان" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : بیسویں صدی کا دوسرا عشرہ ، ایڈیٹر : قاضی سید احمد

مذہبی رسالہ تھا - جلد ہی بند ہوگیا (اجمل)

۶۷۲ - "شان سرحد" - کوہاٹ ، ہفتہ وار

اجرا : قبل از ۱۹۳۹ء ، مالک : لالہ ٹھاکر داس ، ایڈیٹر : غلام حیدر اختر

زیادہ دیر جاری نہ رہ سکا (اجمل)

۶۷۳ - "شان ہند" - پشاور ، —

اجرا : ۱۹۳۴ء ، ایڈیٹر : صاحبزادہ عبدالقیوم

تھوڑے ہی عرصے بعد اسے بمبئی منتقل کر دیا گیا (اجمل)

۶۷۴ - "شاہ پور سماچار" - لاہور، ماہنامہ

ایڈیٹر: وائی۔ ڈی آہوجا

شاہ پور سبھا، شاہ پور کا ترجمان (گاندھی)

۶۷۵ - "شاہکار" - لاہور، ماہنامہ

اجرا: ۱۹۳۳ء، ایڈیٹر: محمد آصف

دسمبر ۱۹۳۶ء کا شمارہ جلد ۴ کا نمبر ۳ ہے (گاندھی و غالب)

۶۷۶ - "شباب" - پشاور، ہفتہ وار

اجرا: ۱۹۳۸ء، ایڈیٹر: فارغ بخاری و رضا ہمدانی

ترقی پسند رسالہ تھا۔ بعد میں لاہور منتقل ہوگیا (اجمل و کتابیات ۲)

۶۷۷ - "شباب" - راولپنڈی، سہ روزہ

اجرا: ۱۹۲۷ء، مالک و ایڈیٹر: مولانا غلام ربانی لودھی

ادارہ تحریر: ملک محمد عالم اعوان، مولانا شہاب الدین جہلمی، قاضی عزیز الرحمان (اجمل)

۶۷۸ - "شباب اردو" - لاہور، ماہنامہ

اجرا: اپریل ۱۹۲۰ء (ج ۱ ش ۱)، مالک: زبیدہ خاتون، چیف ایڈیٹر: خان احمد حسین خاں، ایڈیٹر: خان عبدالعزیز و خواجہ دل محمد (گاندھی، داؤدی، غالب، صابری ۵ و خورشید)

۶۷۹ - "شبستان" - لاہور ، —

اجرا : ۱۹۲۹ء ، بانی و ایڈیٹر : شرر

ایک فلمی رسالہ (عاشق و صابری ۵)

۶۸۰ - "شجاعت" - لاہور ، ہفتہ وار

ایڈیٹر ، آر - این - بٹ (گاندھی)

۶۸۱ - "شرر" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۶ء ، مالک و ایڈیٹر : الطاف علی شاہ شرر ،

ادارہ تحریر : سید ضیاء جعفری اور نذیر مرزا برلاس

تقریباً چھ ماہ جاری رہا (اجمل)

۶۸۲ - "شرر" - کوہاٹ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۴۰ء ، مالک و ایڈیٹر : محمد شریف اخگر سرحدی

کانگریسی نظریات کا ترجمان - تقریباً ایک سال جاری رہا

(اجمل)

۶۸۳ - "شریر" - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : ۲۴ جون ۱۸۸۷ء ، مالک : اتم چند کپور

مزاحیہ اخبار جو اخبار "خادم ہند" کے ضمیمے کے طور پر

شائع ہوتا تھا (صابری ۳)

۶۸۴ - "شریف" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۸ اکتوبر ۱۹۰۳ء ، مالک : حکیم محمد شریف ،

ایڈیٹر : سید جالب دہلوی

معاشرتی ، اخلاقی مضامین اور خبریں (ذوق و صابری ۴)

۶۸۵ - "شریف بی بی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۹۳ ، مالک و ایڈیٹر : منشی محبوب عالم ، پرنٹر : خادم التعلیم اسٹیم پریس ، لاہور

جون ۱۹۰۹ء تک اس کا نام "شریف بیبیاں" تھا

صابری ۴ ، داؤدی و کتابیات ۲)

۶۸۶ - "شعاع اردو" - کراچی ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۴۱ء ، ایڈیٹر : جہاں بانو بیگم

علمی و ادبی رسالہ - ستمبر ۱۹۴۵ء میں اس کی جلد ۵ کا شمارہ نمبر ۳ ہے (غالب)

۶۸۷ - "شعاع الشمس" - ملتان ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۵۲ء ، ایڈیٹر : غلام نصرالدین ، پرنٹر و پبلشر: مولوی محمد فخرالدین ، مطبع شعاع الشمس ، ملتان

۲۱ فروری ۱۸۵۵ء کا شمارہ جلد ۳ کا نمبر ۸ ہے (صابری ۱ و اردو نامہ ، لاہور ، جون ۱۹۸۶ء)

شعاع شمس ، اجرا : ۱۸۵۳ء (عتیق ، ص ۱۳۳ - ادارہ)

۶۸۸ - "شفیق ہند" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۸۴ء ، مالک : منشی نبی بخش ، مہتمم : مولوی سیف الحق ادیب دہلوی ، پرنٹر : وکٹوریہ پریس ، لاہور

(صابری ۳ و خورشید) ۱۸۸۵ء میں اس کے ایڈیٹر : مہر بخش تھے ، بحوالہ رفیق ہند ۹ مئی ۱۸۸۵ء (ادارہ)

۶۸۹ - "شگوفہ" - پشاور ، —

اجرا : ۱۹۳۸ء ، مالک و ایڈیٹر : پرشوتم داس تاباں (اجمل)

۶۹۰ - "شمس" - ملتان ، روز نامہ

زمانہ اشاعت ، ۱۹۳۴ء تا ۱۹۵۴ء ، (کتابیات ۱)

۶۹۱ - "شمس الاسلام"- سرگودھا ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۱ء

۱۹۲۹ء سے بھیرہ سے نکلنے لگا - (کتابیات ۱)

۶۹۲ - "شمس الاطباء" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۳ء ، ایڈیٹر : اکبر علی صادق ، بعدہ، محمد محمود انصاری، پرنٹر : امرت الیکٹرک پریس ، لاہور - جولائی ۱۹۳۴ء میں جلد ۲ کا نمبر ۷ ہے - (انجمن و ہمدرد)

۶۹۳ - "شمس الحکمت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۲ء ، ایڈیٹر : اکبر علی صادق

دسمبر ۱۹۳۳ء میں جلد ۲ کا نمبر ۱ ہے - (ہمدرد)

۶۹۴ - "شمس المشائخ" - مدارس ِ ضلع امرتسر ، ماہنامہ

ایڈیٹر : مقبول انور داؤدی

۱۹۴۰ء میں یہ رسالہ نکل رہا تھا - (داؤدی)

٦٩٥ - "شمشیر سرحد" - پشاور ، —

اجرا : ١٩٣٨ء ، مالک و ایڈیٹر : سردار کرپال سنگھ

جلد ہی بند ہوگیا تھا - (اجمل)

٦٩٦ - "شمشیر قلم" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا: ١٩٠٢ء، مالک و ایڈیٹر : حافظ نور احمد خوش‌نویس

(صابری ۴ ، ذوق)

١٩٣۴ء میں اس اخبار کا روزانہ ایڈیشن بھی شائع ہوتا

تھا - (ج - ادارہ)

٦٩٧ - "شمع" - لاہور ، پندرہ روزہ

مالک : شیخ مظہر الدین ، چیف ایڈیٹر بدر ماہ ،

ایڈیٹر : اختر رضائی (گاندھی)

٦٩٨ - "شورش محشر" - لاہور ، ماہنامہ

١٩٣۴ء میں شائع ہوتا تھا - ایڈیٹر : احمد حسین خاں

بی - اے (ج - ادارہ)

٦٩٩ - "شوریٰ" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ١٩٣٢ء ، ایڈیٹر : مولانا عبدالودود

چار پانچ سال نکلا - (اجمل)

۷۰۰ - "شوق" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : اپریل ۱۹۱۴ء ، ایڈیٹر: منشی شوق محمد لاہوری، پرنٹر ، برہمن اسٹیم پریس ، لاہور

اردو علم و ادب کی تحریک فروغ کا ترجمان (صابری ۵)

۷۰۱ - "شہباز" - لاہور ، روزنامہ

اجرا : ۱۹۳۹ء ، ایڈیٹر : مرتضیٰ احمد خاں میکش ، چراغ حسن حسرت ، باری علیگ ، اشرف عطا - بعد میں اسے سید امجد علی شاہ نے خرید لیا تھا - میکش اور باری الگ ہوگئے اور ایڈیٹر وقار انبالوی ہوگئے تھے - ۱۹۳۹ء میں یہ اخبار نکل ضرور رہا تھا - شاید اس سے قبل جاری ہوا ہو (کتابیات ۲ و خورشید)

۷۰۲ - "شیخ چلی" - سیالکوٹ ، ہفتہ وار

اجرا : ٦ اکتوبر ۱۸۸۵ء ، مالک : دیال سنگھ اہلوالیہ (صابری ۳)

۷۰۳ - "شیرازہ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳٦ء ، مالک : محمود افضل بی - اے ، ایڈیٹر : سند باد جہازی و چراغ حسن حسرت (گاندھی ، کتابیات ۲ و خورشید)

۷۰۴ - "شیر پنجاب" - لاہور ، ہفتہ وار

مالک : سردار امر سنگھ ، ایڈیٹر : اقبال بہادر سنگھ
(گاندھی)

۱۹۳۴ء میں یہ اخبار بطور روزنامہ شائع ہوتا تھا -
(ج - ادارہ)

۷۰۵ - "شیر سرحد" - پشاور ، —

اجرا : ۱۹۳۸ء
(اجمل)

۷۰۶ - "شیطان" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : — ، مالک و ایڈیٹر : ایم - ڈی - ایم دتہ ، پرنٹر :
آزاد ہند پریس ، لاہور
(گاندھی)

۷۰۷ - "شیعہ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۳ء
(کتابیات ۱)

(ص)

۷۰۸ - "صادق" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۳ء ، ایڈیٹر : مفتی محمد صادق
(صابری ۵)

۷۰۹ - "صادق الاخبار" - بہاول پور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸٦۷ء ، ایڈیٹر : سید مہر شاہ ، بعدہٗ مولوی عطاء اللہ و حافظ عبدالقدوس قدسی ، پرنٹر : مطبع صادق الانوار ، بہاول پور - قیام پاکستان کے بعد تک جاری رہا ، راشد کے بقول مولوی محمد اشرف ہزمی بھی اس کے ایڈیٹر تھے - (شہاب ، راشد و صابری ۲)

۷۱۰ - "صبح" - لاہور ، روزنامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا - ایڈیٹر :
پنڈت ہری لال شرما - (ج - ادارہ)

۷۱۱ - "صبح امید" - ڈیرہ اسماعیل خاں ، —

اجرا : ۱۹۳۵ء ، ایڈیٹر : محمد ظفر
چند سال جاری رہ سکا (اجمل)

۲۱۲ - "صبح سعادت" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : حافظ سید احمد

ایک مذہبی اصلاحی اخلاق رسالہ - ۱۹۲۷ء میں نکل رہا تھا (عاشق)

۲۱۳ - "صحت و دولت" - ربوہ ، —

ایڈیٹر : حکیم ترلوک سنگھ

ایک علمی طبی رسالہ - ۱۹۳۰ء میں نکل رہا تھا (ہمدرد)

۲۱۴ - "صحیفہ وارث" - ربوہ

۱۹۲۰ء میں نکل رہا تھا - (کتابیات ۲)

۲۱۵ - "صداقت" - گجرات، ہفتہ وار

۱۹۳۰ء میں نکل رہا تھا - (کتابیات ۲)

۲۱٦ - "صداقت" - لاہور ، ہفتہ وار

مالک و ایڈیٹر : خان غلام نبی بٹ (کاندھی)

۲۱۷ - "صدائے بنگش" - کوہاٹ ، —

اجرا : ۱۹۳۸ء ، مالک و ایڈیٹر : پیر قائم شاہ المعروف بہ گڈ پیر

۱۹۳۰ء میں ایڈیٹر کی گرفتاری تک ضرور جاری رہا (اجمل)

۷۱۸ - "صدائے سرحد" - پشاور ، —
اجرا : ۱۹۲۸ء
(اجمل)

۷۱۹ - "صدائے ہند" - لاہور ، —
جولائی ۱۹۰۷ء میں اسے "میونسپل گزٹ" میں شامل کر دیا گیا (صابری ۴)

۷۲۰ - "صنعت" - لاہور ، ماہنامہ
ناشر : انجمن اہل صنعت - ۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا -
(ج - ادارہ)

۷۲۱ - "صنعت و تجارت" - لاہور ، —
اجرا : جنوری ۱۹۲۵ء ، ایڈیٹر : سید محبوب علی شاہ
صنعتی ، تجارتی اور فنی رسالہ (صابری ۵)

۷۲۲ - "صنعت و حرفت" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : ۱۹۳۷ء ، مالک و ایڈیٹر : جسونت سنگھ
(گاندھی و عاشق)

۷۲۳ - "صنفِ نازک" - لاہور ، ماہنامہ
ایڈیٹر : عنایت احمدی بیگم
عورتوں کا تعلیمی ، اصلاحی ، تفریحی رسالہ - ۱۹۳۵ء میں نکل رہا تھا - (عاشق)

۷۲۴ - "صورِ اسرافیل" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : ب احمد الملقب بہلا رام -

۱۹۳۸ء میں نکلتا تھا - (عاشق)

۷۲۵ - "صوفی" - منڈی بہاؤ الدین (ضلع گجرات) ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۰۹ء ، مالک و ایڈیٹر : ملک محمد الدین آوارہ چشتی نظامی ، پرنٹر : جلالی اسٹیم پریس ، ساڈھورا و اسلامیہ اسٹیم پریس ، لاہور - بہ یادگار اعلٰی حضرت سرتاج صوفیاے کرام سید حیدر شاہ جلال پوری - قیام پاکستان کے بعد بند ہوگیا - (انجمن ، غالب و صابری م)

(ض)

۷۲۶ - "ضرورت" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۱۹ء

علمی ، طبی ، تجارتی اور کاروباری رسالہ (صابری ۵)

۷۲۷ - "ضیاء الاسلام" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا: ۱۹۰۵ء ، ایڈیٹر : منشی مولا بخش کشتہ امرتسری ، اتحاد بین المسلمین کا ترجمان - مذہبی ، اصلاحی رسالہ (صابری ۴ و فوق)

۷۲۸ - "ضیاء القریش" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر : قاضی عنایت علی صدیقی، پرنٹر : آفتاب برق پریس ، امرتسر

انجمن قریشیانِ ہند کا ترجمان (صابری ۵ و داؤدی)

(ط)

۷۲۹ - "طارق" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں شائع ہو رہا تھا - (ج - ادارہ)

۷۳۰ - "طبِ حیوانات" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم جولائی ۱۸۸۴ء ، ایڈیٹر : ڈاکٹر محمد دین ،
پرنٹر : مطبع گلزار محمدی
جانوروں کی بیماریوں کے علاج اور صحت کے متعلق رسالہ
(صابری ۳)

۷۳۱ - "طبیب" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۳۰ جنوری ۱۸۸۵ء ، مالک و ایڈیٹر : حکیم حافظ
فخر الدین ، پرنٹر : مطبع وکٹوریہ ، لاہور
علم طب کا رسالہ (صابری ۳)

۷۳۲ - "طبیب روحانی" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : مرزا محمود علی شفق رام پوری

۱۹۳۱ء میں نکلتا تھا - (عاشق)

۷۳۳ - "طرح نو" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : سراج الدین ظفر

۱۹۳۸ء میں یہ رسالہ نکلتا تھا - (عاشق

۷۳۴ - "طریقت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۴ء ، ایڈیٹر ، منشی محمد الدین فوق
(صابری ۵ و عاشق)

۷۳۵ - "طغرائے اعجاز" — ، پندرہ روزہ

اجرا : یکم جولائی ۱۸۸۵ء ، ایڈیٹر : مولوی عبدالجلیل
نعمانی ، پرنٹر : مطبع احمدی (صابری ۳)

۷۳٦ - "طور" - ڈیرہ اسماعیل خاں ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۵ء ، ایڈیٹر : موسیٰ خان کلیم
ایک سال جاری رہا (اجمل و کتابیات ۲)

۷۳۷ - "طور" - لاہور ، ماہنامہ

ادارہ تحریر : جلال الدین اکبر و نذیر احمد ۱۹۲۸ء میں
جاری تھا - (عاشق)

۷۳۸ - "طوفان" - سیالکوٹ ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸٦ء ، مالک : مان سنگھ اہلوالیہ
اخبار "شیخ چلی" (ہفتہ وار) کا ضمیمہ - (صابری ۳)

(ظ)

۴۳۹ - "ظریف" - لاہور ، —

اجرا : ۱۹۱۳ء ، ایڈیٹر : پیرزادہ عبدالرشید

مزاحیہ و ظریفانہ تفریحی رسالہ (صابری ۵)

(ع)

۷۴۰ - "عالم گیر" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جون ۱۹۲۴ء (ج ا ش ا) ، ایڈیٹر : حافظ محمد عالم ،

پرنٹر : گیلانی الیکٹرک پریس ، لاہور

(گاندھی ، انجمن ، غالب و خورشید)

۷۴۱ - "عروج" - جھنگ ، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں شائع ہو رہا تھا (ج - ادارہ)

۷۴۲ - "عزیز الملک" - ایبٹ آباد ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۸ء ، مالک و ایڈیٹر : مولوی عبدالعزیز ،

پرنٹر : عزیز الملک پریس ، ایبٹ آباد

(اجمل)

۷۴۳ - "عطارد" - لاہور

ایک طبی رسالہ ۱۸۸۶ء میں نکل رہا تھا - (کتابیات ۲)

۷۴۴ - "علم و عمل" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : کوی راج برنام داس

۱۹۳۳ء میں نکلتا تھا (عاشق)

٣٥٧ - "علومِ مشرق" - لاہور، ماہنامہ

ایڈیٹر: ظفر ہندی و رفیق ملک

٣٧ - ١٩٣٦ء میں نکل رہا تھا (داؤدی و عاشق)

(غ)

۴۳۶ - "غالب" - منٹگمری (ساہیوال) ، ماہنامہ
اجرا : ایڈیٹر : مولانا سعید احمد خاں و سید عبدالرشید
۳۴ - ۱۹۳۳ء میں نکل رہا تھا - (کتابیات ۲)

۴۳۷ - "غم خوار ہند" - ہفتہ وار
اجرا : ۷ جنوری ۱۸۸۵ء ، مالک و ایڈیٹر: پنڈت مہاراج کشن غم خوار جاگیردار ڈیرہ اسماعیل خاں ، پرنٹر : علیم الدین پریس، لاہور (صابری ۳)
رفیق ہند لاہور کی ۲۹ نومبر ۱۸۸۴ء کی اشاعت میں اس اخبار کا اشتہار شائع ہوا جس میں لکھا گیا کہ یہ اخبار یکم جنوری ۱۸۸۵ء کو شائع ہوگا - (ادارہ)

۴۳۸ - "غنچہ" - لاہور ، ماہنامہ
ایڈیٹر : حاجی شیخ اللہ رکھا و تلوک چند محروم
۱۹۳۰ء میں نکلتا تھا - (عاشق)

(ف)

۷۴۹ - "فانوس" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۲ء میں نکل رہا تھا - (کتابیات ۲)

۷۵۰ - "فانوسِ خیال - پٹھان کوٹ ، ماہنامہ

اجرا : جون ۱۹۱۴ء ، ایڈیٹر : عبدالمجید سالک بٹالوی ،

پرنٹر : مجددی پریس ، امرتسر

ادبی رسالہ — صرف دس ماہ جاری رہا - (صابری ۵)

۷۵۱ - "فتح" - گورداس پور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۱۹ء ، ایڈیٹر : سردار گنڈا سنگھ

سرکاری پالیسی کا حامی اور ڈسٹرکٹ بار ایسوسی ایشن

گورداس پور کا ترجمان (صابری ۵)

۷۵۲ - "فرانٹیئر ایڈوکیٹ" - راولپنڈی : ہفتہ وار -

۱۹۳۵ء میں جاری تھا (ج - ادارہ)

۷۵۳ - "فرانٹیئر ایڈوکیٹ" - پشاور، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۵ء ، مالک و ایڈیٹر : امیر چند بسوال ،

اردو اور پشتو کا آزاد خیال ، انقلابی اور تحریک آزادی

کا علم بردار رسالہ - (اجمل و صابری ۴)

۷۵۴ - "فرانٹیئر ایڈوکیٹ" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : اگست ۱۹۲۸ء ، مالک و ایڈیٹر : پنڈت امیر چند بسوال ، ہنس راج ایڈووکیٹ ، پرنٹر : اقبال اسٹیم پریس ، پشاور

اردو اور پشتو میں عوام کی ہمہ قسم کی ترقی کا ترجمان ، کانگریس کی پالیسی کا حامی (اجمل ، صابری ۵ و گاندھی)

۷۵۵ - "فرانٹیئر ایڈوکیٹ" - ڈیرہ اسماعیل خان ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۵ء ، ایڈیٹر : کرم چند

حریت پسند ، فرقہ پرست ہفت روزہ بعدہٗ روزانہ ہو گیا تھا - ۱۹۱۰ء میں بند ہو گیا - (اجمل)

۷۵۶ - "فرانٹیئر گزٹ" - پشاور ، روزنامہ

اجرا : ۱۹۳۴ء ، مالک و ایڈیٹر : ایس - ایس - تلواڑ

کچھ عرصہ جاری رہا - (اجمل)

۷۵۷ - "فرانٹیئر گزٹ" - ڈیرہ اسماعیل خان ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۳ء ، پرنٹر و پبلشر ، ویھوڑا برج لال کوتری

۱۹۰۳ء میں بند ہو گیا - (اجمل)

۷۵۸ - "فرانٹیئر میل" - پشاور ، ہفتہ وار

۱۹۴۳ء میں نکل رہا تھا - (اجمل)

۷۵۹ - "فردوس" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : شیخ غلام مصطفیٰ حیرت

۱۹۲۵ء میں نکل رہا تھا (داؤدی)

۷۶۰ - "فردوس" - لاہور

۱۹۳۷ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲)

۷۶۱ - "فسانہ" - لاہور، ماہنامہ

ایڈیٹر: رحیم بخش، مولوی عبدالحق

۱۹۱۲ء - ۱۹۱۳ء میں نکل رہا تھا - (عاشق و داؤدی)

۷۶۲ - "فصیح الملک" - لاہور، —

۱۹۰۵ء میں نکلتا تھا - علمی، ادبی رسالہ (کتابیات ۲)

۷۶۳ - "فطرت" -

اجرا: ۱۹۳۸ء، (اجمل)

۷۶۴ - "فلم اسٹیج" - لاہور، پندرہ روزہ

اجرا: —، مالک: نانک چند سوری و چیت رام کپور،
ایڈیٹر: راز سہانی
(گاندھی)

۷۶۵ - "فلم کی دنیا" - لاہور، ہفتہ وار -

اجرا: ۱۹۳۲ء، مالک و ایڈیٹر: کے- کے- سہگل و میاں
ناصر عباس زیدی

(گاندھی)

۷۶۶ - "فلم لاش" - پشاور، —

اجرا: ۱۹۲۸ء، ایڈیٹر: اللہ بخش یوسفی

فلموں اور سینماؤں پر تبصروں کا اخبار - (اجمل)

۷٦۷ - "فلم لائٹ" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۸ء میں جاری تھا - (کتابیات ۱)

۷٦۸ - "فلم نیوز" - لائل پور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۷ء - مالک : محمد حسین دہلوی ، ایڈیٹر :
غلام محمد شیدا ، پرنٹر : آزاد ہند پریس ، لاہور
اردو اور انگریزی میں نکلتا تھا - (گاندھی)

۷٦۹ - "فلمستان" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۱ء ، ایڈیٹر : بشیر ہندی ، پرنٹر :
نورانی پریس ، لاہور
(گاندھی و عاشق)

۷۷۰ - "فن کار" - لاہور ، ماہنامہ
(گاندھی)

۷۷۱ - "فوجی اخبار" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۸ء ، مالک و مہتمم : گلاب سنگھ اینڈ سنز ،
لاہور ، پرنٹر : مفید عام پریس ، لاہور
(صابری ۲)

۷۷۲ - "فولیو" - لاہور ، دو ماہی

ایڈیٹر : سید شمیم قادری ، ناشر : کرسچین کالج (فار مین) ،
لاہور
۳۰ - ۱۹۲۹ء میں نکلتا تھا - (داؤدی)

۷۷۳ - "فیروز پنچ" - فیروز پور ، ہفتہ وار

اجرا : ۲۴ اکتوبر ۱۸۸۶ء ، مالک فیروز الدین ، پرنٹر :

صدیقی پریس ، فیروز پور

(صابری ۳)

۷۷۴ - "فیض عام" - امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : یکم مارچ ۱۸۸۷ء ، مالک : منشی گنڈا رام ،

پرنٹر : مطبع انجمن پرکاش (صابری ۳)

۷۷۵ - "فیض عالم"- لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : خان زادہ غلام محمد خان

۱۹۳۶ء میں نکلتا تھا - (عاشق)

(ق)

۷۷٦ - "قادری نوشاہی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۲ء ، سرپرست ، محمد فتح علی قلندر نوری قادری نوشاہی ، ایڈیٹر : چودھری سلطان علی و خواجہ غلام محمد لون - مذہب و تصوف کا رسالہ (صابری ٥ - ج)

۷۷۷ - "قانون" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : حاجی رحیم بخش

۱۹۳۴ء میں نکل رہا تھا - (عاشق)

۷۷۸ - "قانونِ حکمت" - لاہور ، —

۱۸۸۲ء میں نکلتا تھا - (کتابیات ۲)

۷۷۹ - "قتیل ناز" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں شائع ہو رہا تھا ، ایڈیٹر : منشی تاج الدین احمد تاج - (ج - ادارہ)

۷۸۰ - "قصہ گو" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا - ایڈیٹر : منشی محبوب عالم (ج - ادارہ)

۷۸۱ - "قندیل خیال" - لورالائی ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۸ء ، مرتب : سردار محمد یوسف ، پرنٹر : دلی پرنٹنگ ورکس ، دہلی

یہ ایک گلدستہ تھا جو ۱۹۱۵ء میں لورالائی سے شائع ہوتا تھا۔ (غالب) کمال الدین احمد کی تحقیق "صحافت وادی بولان میں" کے مطابق یہ ایک رسالہ تھا جس میں علمی ، ادبی ، ثقافتی سرگرمیوں کی خبریں شائع ہوتی تھیں اور اردو زبان کا فروغ اس کا مقصد تھا (ص ۷۷)

۷۸۲ - "قوس و قزح" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۵ء ، مالک و ایڈیٹر : محمد وحید کیلانی ، علمی ، ادبی رسالہ - (صابری ۵ ، عاشق و داؤدی)

۷۸۳ - "مقوم" - لاہور ، ماہنامہ (گاندھی)

۷۸۴ - "قوم سدھار سبھا" - لاہور

اجرا : ۱۹۰۴ء

نائیوں کا رسالہ - (صابری ۴)

۷۸۵ - "قومی دلیر" - امرتسر ، ہفتہ وار (گاندھی)

۷۸۶ - "قیصر الاخبار" - کرنال ، ہفتہ وار

سیاسی ، ساجی مضامین شائع ہوتے تھے - (فوق)

(ک)

۷۸۷ - "کارنامہ ہند" - گوڑ گانوں، ہفتہ وار

اجرا : جنوری ۱۸۶۳ء، مالک : لالہ بیج ناتھ

(صابری ۲)

۷۸۸ - "کاروان" - لاہور، سالنامہ

اجرا : ۱۹۳۳ء نمبر ۱، ایڈیٹر: پروفیسر تاثیر، (۱۹۳۴ء شمارہ نمبر ۲) مجید ملک، پرنٹر : مسلم پرنٹنگ پریس، لاہور مشرق و مغرب کے علوم و فنون کا معیاری رسالہ -

(پنجاب و عاشق)

۷۸۹ - "کاروبار" - لاہور، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا، (ج - ادارہ)

۷۹۰ - "کاشتکار" - لائل پور، ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں جاری تھا - (ج - ادارہ)

۷۹۱ - "کاشتکار جدید" - لاہور، ماہنامہ

۱۹۳۹ء میں نکلتا تھا - (کتابیات ۱)

۷۹۲ - "کاشتکاران ہند" ۔ کوٹ مرزا غلام محی الدین بیگ ، خانقاہ ڈوگراں (ضلع شیخوپورہ) ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۳ء ، ایڈیٹر : مرزا سلطان احمد بیگ

زراعت کے مسائل و فن کا رسالہ ۔ عاشق کیرانوی نے اس کا نام "کاشتکارِ ہند" لکھا ہے ۔ (صابری ۵ و عاشق) ۔

۷۹۳ - "کاشف الحقیقت ۔ کپورتھلہ ، ماہنامہ

اجرا : اگست ۱۸۸۵ء ، بانی : بابو ہری چند ، ایڈیٹر : رگھوبیر داس

(صابری ۳)

۷۹۴ - "کامریڈ" ۔ پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۷ء ، ایڈیٹر : اے ۔ ڈی ۔ چغتائی

(اجمل)

۷۹۵ - "کامل" ۔ لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۴ء ، مالک و ایڈیٹر : عبدالعزیز کامل لاہوری

یہ رسالہ ۱۹۰۷ء تک جاری رہا تھا ۔ (صابری ۴)

۷۹۶ - "کانگڑا ویلی" ۔ لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۷ء ، مالک : جی ۔ ایس ۔ گوتم ، ایڈیٹر : پنڈت یشن داس گلشا

(گاندھی)

۷۹۷ - "کائنات" - بہاول پور ، ہفتہ وار

ایڈیٹر : ولی اللہ اوحد

نیشنلسٹ اخبار - قیام پاکستان کے بعد تک جاری رہا

(شہاب)

۷۹۸ - "کائنات" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۱ء ، ایڈیٹر : سید سراج احمد

جنوری ۱۹۳۲ء کا شمارہ جلد ۲ کا نمبر ۱ ہے -

(داؤدی و غالب)

۷۹۹ - "کایستھ متر" - لاہور ، ماہنامہ

کایستھ قوم کا اصلاحی سماجی رسالہ ، ۱۸۹۱ء میں شائع ہوتا تھا - (کتابیات ۲)

۸۰۰ - "کپاس و تجارت" - لاہور ، ماہنامہ

صنعت و حرفت اور تجارت پر مضامین شائع ہوتے تھے -

(نوق)

۸۰۱ - "کپورتھلہ اخبار" - کپورتھلہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۲ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی حامد حسین ،

پرنٹر : نول کشور پریس ، کپورتھلہ

(صابری ۳)

۸۰۲ - "کتاب" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۴۲ء (نمبر ۱) ایڈیٹر : محمد سرور ، مدیر مسئول : ایم ظہیرالدین (بعد میں مدیر : قیوم نظر - ادارہ)

(داؤدی و عاشق)

۸۰۳ - "کرانتی" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۷ء (غالباً) ایڈیٹر : سنت رام بی - اے ، سب ایڈیٹر : سہانند

علمی ، فنی ، طبی رسالہ - جنوری ۱۹۳۴ء میں جلد ۸ کا نمبر ۱ ہے - (گاندھی و ہمدرد)

۸۰۴ - "کرانیکل" - پشاور ، سہ ماہی

اجرا : ۱۹۲۴ء ، ناشر : ایڈورڈ کالج ، پشاور

کرانیکل نام تبدیل ہوکر پہلے "پوسٹ" ہوا پھر "ایڈورڈین" ہوا - ایڈورڈ کالج کا علمی و تعلیمی رسالہ (اجمل)

۸۰۵ - "کرم ویر" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۴ء ، مالک و ایڈیٹر : ارجن داس ، پرنٹر : نگینہ پریس / سنڈے پریس ، لاہور

(گاندھی)

۸۰۶ - "کسان" - لاہور ، روزنامہ

اجرا : ۱۹۱۵ء (غالباً) ، ایڈیٹر : ابو المعانی قتیل لکھنوی (صابری ۵)

۱۹۳۳ء میں اس کے ایڈیٹر مولانا عبداللہ العادی تھے - (ج - ادارہ)

۸۰۷ - "کسان" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : سردار احمد

۱۹۱۲ء میں نکلتا تھا - (عاشق) ۱۹۳۳ء میں بھی جاری تھا - (ج - ادارہ)

۸۰۸ - "کشّاف" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۳ء - مالک و ایڈیٹر : محمد غریب الدین غریب ، اعزازی ایڈیٹر : غلام حسین بشر ، پرنٹر : آفتاب برق پریس ، امرتسر

مارچ ۱۹۲۵ء میں جلد ۲ کا شمارہ نمبر ۱ ہے - (پنجاب و صابری ۵)

۸۰۹ - "کشتربا" - لاہور ، ہفتہ وار

مینجر : لالہ رگھوپت رائے نندا (گاندھی)

۸۱۰ - "کشمیر پرکاش" - لاہور، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا ، ایڈیٹر : پنڈت مہنگا میشر - (ج - ادارہ)

۸۱۱ - "کشمیری گزٹ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۱ء ، ایڈیٹر : جان محمد گنے (ج : گنتائی) محمد الدین فوق

بعد میں اسی کا نام تبدیل کر کے "کشمیری میگزین" کر دیا گیا تھا - (کتابیات ۲)

۸۱۲ - "کشمیری میگزین" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۰۶ء ، مالک و ایڈیٹر : محمد الدین فوق، پرنٹر : اسٹیم پریس ، لاہور / جمعدار پریس ، لاہور

کشمیری برادری کی تعلیم و ترقی و اصلاح اور بیداری کی تحریک کا علم بردار (صابری ۴ ، لاہور)

۸۱۳ - "ککڑوں کوں" - لاہور ، ہفتہ وار

ایک ظریفانہ و مزاحیہ رسالہ جو ۱۹۲۶ء میں نکل رہا تھا۔ (صابری ۵)

۸۱۴ - "ککے زئی" - گوجرانوالہ ، سہ ماہی

اجرا : ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : امام خان نوشہروی

ککے زئی قبیلے کی تاریخ ، مشاہیر قوم کے تعارف اور قبیلے کی مذہبی ، اخلاقی اور معاشرتی اصلاح کے لیے

(صابری ۵ و کتابیات ۲)

۸۱۵ - "ککے زئی سوشل ریفارمر" یعنی مصلح ککے زیاں (ماہواری)

اجرا : اگست ۱۸۹۹ء ایڈیٹر : فضل الدین تاجر کتب لاہور ، مطبع مصطفائی باہتمام حافظ محمد الدین - (ادارہ)

۸۱۶ - "کلمۃ الحق" ، کوئٹہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۳۵ - ۱۹۳۴ء ، مالک و ایڈیٹر : مولانا عبیداللہ خان

۱۹۴۰ء یا اس سے کچھ قبل حکومت نے اسے بند کر دیا تھا - (کوثر)

۸۱۷ - "کلید امتحان مڈل سکول و انٹرنس" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۷۷ء ، مہتمم : منشی محبوب عالم : پرنٹر : مطبع خادم التعلیم ، لاہور

(صابری ۳)

۸۱۸ - "کلید جنت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۵ اکتوبر ۱۸۸۵ء ، مالک : سردار علی اختر ، پرنٹر : مطبع گلزار محمدی ، لاہور (صابری ۳)

۸۱۹ - "کلید قوانین" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۳ء ، بانی : لالہ زکی رام

ایک قانونی رسالہ جس میں عدالت کے فیصلے وغیرہ شائع ہوتے تھے (صابری ۳)

۸۲۰ - "کوآپریشن" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : محمد بخش مسلم

۱۹۳۲ء میں یہ رسالہ شائع ہوتا تھا (عاشق)

۸۲۱ - "کوہِ طور" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : یکم دسمبر ۱۸۶۶ء ، مالک : منشی دیوان چند ، پرنٹر : گیان چند پریس ، گوجرانوالہ

علمی ، ادبی ، اصلاحی رسالہ (صابری ۲)

۸۲۲ - "کوہِ طور" - لاہور ، ہفتہ وار/پندرہ روزہ

اجرا : یکم اپریل ۱۸۷۲ء ، مہتمم : مرزا لتھو بیگ ، پرنٹر : مطبع کوہ طور ، لاہور (صابری ۲)

۸۲۳ - "کوہِ نور" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۴ جنوری ۱۸۵۰ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی ہرسکھ رائے ، پرنٹر : مطبع کوہِ نور ، لاہور

ادبی ، علمی ، سیاسی اور تاریخی رسالہ - سرکاری پالیسی کا ترجمان - ۱۸۵۱ء میں ہفتے میں دو بار نکلنے لگا - پھر تین بار ہوا - ۱۸۸۳ء میں روزانہ ہوگیا بعد میں پھر ہفتہ وار نکلنے لگا (فوق ، کیفی و صابری ۱) یہ اخبار ۱۹۰۱ء تا ۱۹۰۲ء میں بند ہوا ہے - اس کے ایڈیٹران حسب ذیل رہے ہیں : منشی ہرسکھ رائے ، مولانا شوکت میرٹھی ، مرزا عبداللہ حسرتی لکھنوی ، مولوی سیف الحق

ادیب ، نادر شاہ سیفی ، منشی الہ دین ، منشی گل محمد ،
منشی شرف الدین ، سید جواد علی شاہ ، منشی لدھو رام ،
منشی بالکمند گپتا شاد ، میر ناظم حسین ناظم ، مولوی
محرم علی چشتی ، بابو جیکو پال ، منشی نبی بخش ،
میر انخاب موہانی ، آخری ایڈیٹر محمد الدین فوق ،
(ج : رپورٹ مرتبہ بدر الدین بدر ۔ ادارہ)

۸۲۴ - " کوہستان" ۔ کوئٹہ ، ہفتہ وار
اجرا : ۱۹۴۰ء کے اواخر میں ، ایڈیٹر : محی الدین قائد ،
خان آف قلات نواب امیر احمد یار خان نے جاری کیا
تھا ۔ قلات اسٹیٹ کا سرکاری ترجمان تھا ۔ چند پرچوں
کے بعد ہی بند ہوگیا (کمال و کوثر)

۸۲۵ - " کہکشاں" ۔ لاہور ، ماہنامہ
اجرا : ستمبر ۱۹۱۸ء ، ایڈیٹر : سید امتیاز علی تاج ،
معاون : عبدالمجید سالک ، پرنٹر : یونیورسل پریس ،
لاہور (صابری ۵ و خورشید)

۸۲۶ - " کیسر کیاری" ۔
مالک : سردار مان سنگھ
تقسیم برصغیر تک جاری رہا (اجمل)

۸۲۷ - "کیسری"
اجرا : ۱۹۲۹ء (اجمل)

۸۲۸ - "کیسری" - لاہور ، روزنامہ

اجرا : ۱۹۲۱ء ، ایڈیٹر : لالہ شام لال کپور

۱۹۲۴ء میں سہ روزہ کر دیا گیا ، پھر بند ہو گیا

(صابری ۵ ، کتابیات ۲ و خورشید)

۸۲۹ - "کیلاش" - جوگانوان (ضلع فیروز پور) ،

اجرا : ۱۹۱۳ء ، ایڈیٹر : نادان فیروز پوری

علمی ، ادبی ، اخلاقی ، تفریحی رسالہ (صابری ۵)

۸۳۰ - "کیلاش" - لاہور ، ہفتہ وار

(گاندھی)

۸۳۱ - "کیمیکل نیوز" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : شمبھو ناتھ اینڈ سنز ، امرتسر ، ایڈیٹر : سوراج کپور

اردو اور انگریزی میں نکلتا تھا (گاندھی)

۸۳۲ - "کھتری سماچار" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۰ء ، بانی و ایڈیٹر : لالہ ہیرا لال کپور ، پرنٹر : کھتری سماچار پریس ، لاہور

کھتری برادری کی اصلاح و ترقی کی تحریک کا رسالہ

(صابری ۳)

(گ)

۸۳۳ - "گارڈین آف ہیلتھ" - لاہور ، پندرہ روزہ
حفظان صحت کی تحریک کا ترجمان (فوق)

۸۳۴ - "گجرات پنچ" - گجرات ، —
اجرا : یکم اکتوبر ۱۸۸۶ء (صابری ۳)

۸۳۵ - "گروگھنٹال" - لاہور ، ہفتہ وار
ایڈیٹر : لالہ سیوک رام بشر (گاندھی)

۸۳۶ - "گروگھنٹال" - لاہور ، ماہنامہ
۱۹۳۴ء میں نکلتا تھا (داؤدی - ج)

۸۳۷ - "گرہستی" - لاہور ، ماہنامہ
مالک و ایڈیٹر : منی لال کپور (گوبردھن) عورتوں کی اصلاح و ترقی اور تعلیم و تربیت کا رسالہ ۱۹۲۱ء میں نکلتا تھا (گاندھی و کتابیات ۲)

۸۳۸ - "گرہستی" - لاہور ، ماہنامہ
ایڈیٹر : بیگم ڈاکٹر محمد عالم
عورتوں کا رسالہ - ۱۹۳۲ء میں نکلتا تھا (عاشق)

۸۳۹ - "گلشن کشمیر" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں موجود تھا ، ایڈیٹر : منشی تاج الدین احمد تاج (ج - ادارہ)

۸۴۰ - "گلِ صحرا" - بہاول پور ، ہفتہ وار

مالک و ایڈیٹر : اختر علی منیر

بعد میں اس کا نام "سخنور" ہوگیا تھا - قیام پاکستان تک جاری رہا (شہاب)

۸۴۱ - "گلدستہ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۲۳ اپریل ۱۹۲۳ء ، مالک و ایڈیٹر : آر - ایس - رگھو ناتھ سہائے

بچوں کا اصلاحی ، تعلیمی اور تفریحی رسالہ (صابری ۵ و گاندھی)

۸۴۲ - "گلدستۂ انجمن" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم نومبر ۱۸۸۳ء ، ایڈیٹر : مولوی سیف الحق ادیب ، پرنٹر : مطبع رفاہ عام ، لاہور

(گلدستۂ صحافت و تاریخ صحافت از امداد صابری ۳)

۸۴۳ - "گلدستۂ حکمت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم جولائی ۱۸۸۵ء ، مالک : حکیم احمد الدین ، پرنٹر : ملا دو پیازہ پریس ، لاہور (صابری ۳)

۸۴۴ - "گلدستہ سخن" - لاہور

اجرا : دسمبر ۱۸۸۹ء ، بانی : ڈاکٹر جی - ڈبلیو - لائٹنر،
مالک : مشاعرۂ انجمن پنجاب ، لاہور ، پرنٹر : مطبع انجمن
پنجاب ، لاہور
نیچرل شاعری کی ترقی و تعارف کے لیے (گلدستہ صحافت
از امداد صابری)

۸۴۵ - "گلدستہ سخن" - لدھیانہ ، ماہنامہ

اجرا : مئی ۱۸۹۵ء ، مالک : اللہ بخش مولا بخش تاجران
کتب ، لدھیانہ - مرتب و مہتمم : خلیفہ بخت بہادر بخت ،
پرنٹر : حقانی پریس ، لدھیانہ (صابری ۳)

۸۴۶ - "گلدستۂ مداح النبی" - جھجر (ضلع رہتک) ، ماہنامہ
اجرا : ۱۸۹۵ء ، مہتمم : مولوی غلام احمد خاں بریاں ،
پرنٹر : مسلم پریس ، جھجر (صابری ۳)

۸۴۷ - "گلزار پنجاب" - گوجرانوالہ ، ہفتہ وار
مہتمم : منشی گنڈا مل (صابری ۱)

۸۴۸ - "گلزار حکمت" - لاہور ، —
ایک طبی رسالہ جو ۱۸۸۳ء میں نکلتا تھا (کتابیات ۲)

۸۴۹ - "گلزار ہند" - لاہور ، ہفتہ وار
ایڈیٹر : شیخ گلزار محمد (ج - ادارہ)

۸۵۰ - ''گلشن'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۱۷ء ، ایڈیٹر : نور حسن نور سہارنپوری

ادبی و ظریفانہ کلام اور مضامین کا رسالہ (صابری ۵ ، داؤدی و عاشق)

۸۵۱ - ''گنجِ شائیگاں'' - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۵ فروری ۱۸۵۹ء ، مالک : منشی ہرسکھ رائے ، ایڈیٹر : پنڈت سورج بھان

قانون کا رسالہ اس میں حکومت کے احکام و قوانین اور سرکلر چھپتے تھے - امداد صابری نے اس کا سال اجرا ۱۸۶۰ء تحریر کیا ہے (کتابیات ۲ و صابری ۲)

۸۵۲ - ''گنجینہ' حکمت'' ، —

اجرا : ۱۹۲۹ء (اجمل)

۸۵۳ - ''گنجینہ' قانون'' - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم جولائی ۱۸۷۵ء ، مہتمم : باوا سنگھ وکیل ، پرنٹر : مطبعِ نور ، لاہور قانون کا رسالہ (صابری ۲)

۸۵۴ - ''گنجینہ' نظائر'' - لاہور ، —

اجرا : یکم جنوری ۱۸۷۶ء ، مالک : منشی ہرسکھ رائے ، مہتمم : چرنجی لال : پرنٹر : مطبع کوہِ نور ، لاہور

انڈین لاء کا ترجمہ چھپتا تھا - مترجم : خواجہ احمد حسن (صابری ۳)

۸۵۵ - ''گنگا'' - جالندھر ، ماہنامہ

اجرا : اکتوبر ۱۹۰۸ء ، مالک : لالہ کرم چند ہتیشی ،
ایڈیٹر : اس سنگھ
ادبی ، سیاسی رسالہ (صابری ۴)

۸۵۶ - ''گوجرانوالہ گزٹ'' - گوجرانوالہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۶ء ، مالک و ایڈیٹر : جہانگیر مل کلاٹھی
(گاندھی)

۸۵۷ - ''گورنمنٹ گزٹ پنجاب'' - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۷۳ء ، مہتمم : کیوریٹر سنٹرل بک ڈپو سررشتہ
تعلیم اور پیارے لال کیوریٹر گورنمنٹ بک ڈپو پنجاب ،
لاہور ، پرنٹر : مطبع سول سکرٹیریٹ، ابتداء مطبع سرکاری
میں چھپتا تھا (صابری ۲)

۸۵۸ - ''گوڑ گانوں اخبار'' - گوڑ گانوں

اجرا : ۱۸۶۳ء ، مالک : منشی ہرجیون لال
(صابری ۲)

۸۵۹ - ''گہوارہ'' - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : کنہیا لال بھل
۱۹۳۲ء میں نکلتا تھا (عاشق)

۸۶۰ - "گئو رکھشا" - بجواره (ضلع ہوشیار پور) ، ہفتہ وار
اجرا : ۴ جنوری ۱۸۸۴ء ، مالک : منشی مندھی خان
صفی ، مہتمم : باوا ارجن سنگھ ، پرنٹر : مفید پنجاب
پریس ، ہوشیار پور (صابری ۳)

۸۶۱ - "گئوماتا" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : اکتوبر ۱۹۰۹ء ، ایڈیٹر : بابو الہ یار جوگی گائے کی
حفاظت و حمایت اور اس کی بقا و افادیت کی تحریک کا رسالہ
(صابری ۴)

۱۹۳۴ء میں بھی اس کے ایڈیٹر منشی الہ یار جوگی تھے
(ج - اداره)

۸۶۲ - "گیاونی پترکا" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : یکم جون ۱۸۶۵ء ، پنڈت مکند رام کشمیری
اردو اور ہندی میں چھپتا تھا (صابری ۲)

(ل)

۸۶۳ - "لاحول" - گجرات ، ہفتہ وار
۱۹۳۵ء میں جاری تھا (ج)

۸۶۴ - "لالہ صحرا" - منجر پور ، سہ ماہی
اجرا : ۱۹۳۳ء ، مالک و ایڈیٹر : سید مبارک شاہ جیلانی
صرف ایک پرچہ شائع ہوا (شہاب)

۸۶۵ - "لاہور پنچ" - لاہور ، ہفتہ وار
مزاحیہ اخبار تھا (فوق)

۸۶۶ - "لاہور گزٹ" - لاہور ، ہفتہ وار
اجرا : ۱۸۵۵ء ، مالک : منشی دیدار بخش ، پرنٹر : مطبع قبلتہ المطابع ، لاہور

امداد صابری نے تاریخ صحافت جلد اول میں سال اجرائے گزٹ ۱۸۵۵ء درج کیا ہے لیکن تاریخ صحافت کی جلد سوم میں تاریخ اجرا ۶ مارچ ۱۸۸۵ء درج کی ہے - دیگر معلومات یکساں ہیں (نیز دیکھیے مقالہ خورشید)

محمد عتیق صدیقی نے لاہور گزٹ کے اجرا کا سال ۱۸۵۳ء یا اس سے پہلے گمان کیا ہے - ان کا بیان ہے کہ ۱۸۵۴ء کے گوشوارے میں مطبع اور اخبار دونوں کا نام ملتا ہے (عتیق : ص ۱۳۰ - ادارہ)

۸۶۷ - ''لائل خالصہ گزٹ" - سیالکوٹ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۱ء ، مالک و ایڈیٹر : بابو راج اندر سنگھ ،
پرنٹر : مطبع گورو گوبند ،
اردو اور گور مکھی میں شائع ہوتا تھا (صابری ۳)

۸۶۸ - ''لائل گزٹ" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : اس سنگھ

۱۹۱۶ء میں نکلتا تھا (عاشق)

۸۶۹ - "لقمان" - نظام آباد (گوجرانوالہ) ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۷ء (شاید) - مختلف وقفوں سے ۱۹۶۴ء تک
یقیناً جاری رہا - علمی طبی رسالہ تھا (کتابیات ۱)

۸۷۰ - "لمعات" - لاہور ، روزنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۱۶ء ، بانیاں : مولانا اختر علی خاں ،
چودھری غلام حیدر خاں اور مولانا عبداللہ عمادی
کچھ ہی عرصے بعد بند ہوگیا تھا (صابری ۵ - ج)

۸۷۱ - ''لمعات انوار محمدیہ" - لاہور ، ---

۱۹۱۷ء میں نکل رہا تھا (کتابیات ۲)

۸۷۲ - ''لیلی" - لاہور ، عورتوں کا ماہنامہ

۱۹۳۳ء میں شائع ہو رہا تھا (ج - ادارہ)

(م)

۸۷۳ - "ماسٹر ٹیلر" - لاہور ، ماہنامہ

مالک و ایڈیٹر : آر - ڈی - آنند (گاندھی)

۸۷۴ - "مائی نروا" امرتسر ، ماہنامہ

علمی ، اخلاقی ، مجلسی ، تجارتی ، زراعتی اور تاریخی رسالہ (فوق)

۸۷۵ - "مباہلہ" - قادیان ، —

اجرا : ۱۹۲۹ء

احمدی جماعت کی مجلس داعیان مباہلہ کا ترجمان (صابری ۵)

۸۷۶ - "مجاہد" - ڈیرہ اسماعیل خاں ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۲ء ، مدیر : شہزادہ فضل داد خاں و ایف - ڈی - سیدوزئی (مختلف اوقات میں)

حریت پسند ، قوم پرست - قیام پاکستان کے بعد تک جاری رہا - (گاندھی و اجمل)

۸۷۷ - "مجاہد" - راولپنڈی

یڈیٹر : محمد عبدالسلام

یکم اگست ۱۹۲۹ء کا شمارہ جلد ۲ کا نمبر ۱۴ ہے (اجمل)

۸۷۸ - "مجدد اعظم" - سرہند ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر : حاجی سید ولایت علی شاہ ، معاون : حکیم سعید احمد حلمی ، پرنٹر : انقلاب اسٹیم پریس ، لاہور

تبلیغ اسلام ، ردّ بدعات ، اشاعت کتاب و سنت اور حضرت مجدد الف ثانی کی سیرت و تعلیمات کا ترجمان (صابری ۵ و لاہور)

۸۷۹ - "مجدد" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر منشی تاج الدین احمد تاج تھے - (ج - ادارہ)

۸۸۰ - "مجربات" - لاہور ، دہ روزہ

اجرا : ۱۹۱۹ء ، ایڈیٹر : حکیم سید رضا علی شاہ ناجی ، عامی ، طبی ، صنعتی رسالہ (صابری ۵)

۸۸۱ - "مجلس اخلاقیہ" - امرتسر ، دہ روزہ

اجرا : یکم جنوری ۱۸۷۸ء ، جاری کردہ : بشن دت رام سیکرٹری مجلس اخلاقیہ ، مہتمم : مولوی شاہ ولایت ، پرنٹر : مطبع چشمۂ نور

اخلاقی ، اصلاحی اور صلح کل کے مسلک کا رسالہ (صابری ۲)

٨٨٢ - "مجمع العلوم و الفنون" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم اپریل ١٨٨٦ء ، ایڈیٹر : مولوی عبداللہ خان (صابری ٣)

٨٨٣ - "مجمع العلوم" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : دسمبر ١٨٦٦ء ، مالک : منشی گیان چند ، پرنٹر : گیان پریس ، گوجرانوالہ

علوم و فنون پر مضامین شائع ہوتے تھے - امداد صابری صاحب نے "مجمع الفنون" کے ذیل میں لکھا ہے کہ مجمع العلوم بھی اسی تاریخ و سنہ میں اسی مالک نے اسی پریس سے ماہانہ جاری کیا تھا (صابری ٢)

٨٨٤ - "مجمع الفنون" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : یکم دسمبر ١٨٦٦ء ، مالک : گیان چند ، پرنٹر : گیان پریس ، گوجرانوالہ

علوم و فنون پر مضامین شائع ہوتے تھے (صابری ٢)

٨٨٥ - "محب کسان" - گجرات ، ہفتہ وار

١٩٣٦ء میں نکلتا تھا (کتابیات ١)

١٩٣٥ء میں جاری تھا (ج - ادارہ)

٨٨٦ - "محبوب عالم" - لاہور ، ہفتہ وار

ناشر : کارخانہ پیسہ اخبار ، لاہور

علمی ، ادبی اور نادر و دلچسپ مضامین اور خبریں (فوق)

۸۸۷ - "محقق" - بہاولپور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۶ء ، مالک و ایڈیٹر : ڈاکٹر ایف - ایم شجاع ناموس ، ایڈیٹر : رازی عرفانی
تقریباً ڈیڑھ سال جاری رہا (شہاب ، گاندھی و عاشق)

۸۸۸ - "محمڈن نیشنل میگزین" - سیالکوٹ ، ماہنامہ

اجرا : یکم اگست ۱۸۹۳ء
اصلاح اخلاق و معاشرت کی تحریک کا رسالہ (صابری ۳)

۸۸۹ - "مختار عام" - قصور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۰۵ء
صلح کل کی پالیسی کا اخبار (صابری ۳)

۸۹۰ - "مخزن" - لاہور ، ماہنامہ

ناشر : منشی گلاب سنگھ
ایک ادبی رسالہ ۱۸۹۰ء میں نکلتا تھا - (فوق و داؤدی)

۸۹۱ - "مخزن" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : اپریل ۱۹۰۱ء ، مالک و ایڈیٹر : شیخ عبدالقادر ۱۹۰۷ء میں دہلی سے اور ۱۹۱۰ء میں دوبارہ لاہور سے نکلنے لگا - ۱۹۱۰ء میں اس کی ملکیت مولوی غلام رسول کے نام اور ۱۹۱۷ء میں ان کے انتقال کے بعد ان کے بھائی مولوی ظہور الدین کے نام منتقل ہو گئی -

انتقال ملکیت کے باوجود اعزازی ایڈیٹر کی حیثیت سے شیخ عبدالقادر موصوف ہی کا نام چھپتا رہا ۔ دیگر حضرات جنھوں نے ادارتی کاموں میں معاونت فرمائی یا حصہ لیا ، یہ ہیں ۔ شیخ محمد اکرام ، مولانا راشد الخیری ، دہلی سے اجرا کے زمانے میں (صابری ۴)

۸۹۲ - "مخزن حکمت" ۔ لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۱ء ، ایڈیٹر : حکیم یوسف حسن خاں

علمی ، طبی رسالہ اکتوبر ، نومبر ۱۹۳۲ء میں جلد ۲ کا نمبر ۶ ، ۷ ہے (ہمدرد)

۸۹۳ - "مراۃ الطبابت ۔ امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : یکم ستمبر ۱۸۷۵ء ، مالک : ڈاکٹر چیتن شاہ رائے بہادر ۔ مہتمم : ڈاکٹر دتا مل ، پرنٹر : مطبع (سفیر ہند) پریس ، امرتسر

فن طبابت اور طب کا رسالہ (صابری ۲)

۸۹۴ - "مراسلہ کشمیر" ۔ لاہور

۱۸۷۲ء میں نکلتا تھا ۔ (کتابیات ۲)

۸۹۵ - "مرتضائی" ۔ پشاور ، ماہنامہ/ہفتہ وار

۱۸۵۴ء میں نکلتا تھا ۔ (اجمل و کتابیات ۲

۸۹۶ - "مرچنٹ" - انبالہ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۶ دسمبر ۱۸۸۶ء ، مالک : سوداگران انبالہ صدر بازار ، انبالہ ، پرنٹر : مطبع فوق کاشی ، دہلی

تجارت کی ترقی اور تاجروں کی فلاح و بہبود کا رسالہ

(صابری ۳)

۸۹۷ - "مرقع ادب" - انبالہ ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۲۷ء ، ایڈیٹر : محمد اسماعیل ، معاون : مراد انبالوی

ادبی رسالہ (صابری ۵)

۸۹۸ - "مرقع قادیان" - امرتسر ، —

اجرا : یکم جون ۱۹۰۷ء ، ایڈیٹر: مولانا ثناءاللہ امرتسری

پرنٹر : مطبع اہل حدیث ، لاہور

قادیانیت کی ردّ میں (صابری ۴)

۸۹۹ - "مساوات" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۲ء، ایڈیٹر : سردار ملاپ سنگھ

(گاندھی و اجمل)

۹۰۰ - "مست قلندر" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۹ء ، مالک و ایڈیٹر : پرتھی سنگھ ، پرنٹر امرت الیکٹرک پریس ، لاہور

(گاندھی)

۹۰۱ - "مستانہ جوگی" - لاہور ، ماہنامہ

مالک و ایڈیٹر : صوفی لچھمن پرشاد

(گاندھی)

۹۰۲ - "مسلم راجپوت" - امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۲۶ء ، ایڈیٹر : مولوی عبداللہ منہاس

راجپوت برادری کی اصلاح و ترقی کا نقیب (صابری ۵)

۹۰۳ - "مسلم ہائی سکول میگزین ، امرتسر - —

اجرا :— ، ایڈیٹر : مالک صہبائی

۱۹۲۱ء میں نکلتا تھا (داؤدی)

۹۰۴ - "مسلمان" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : مئی ۱۹۰۸ء ، ایڈیٹر : مولانا ثناء اللہ امرتسری ،

پرنٹر : مطبع اہل حدیث ، امرتسر

اسلام کی تبلیغ و اشاعت اور مخالفین اسلام کا ردّ (صابری ۴)

۹۰۵ - "مسلمان" - سوہدرہ (ضلع گوجرانوالہ) ، ماہنامہ

ایڈیٹر : مولوی عبدالمجید خادم سوہدروی

مولانا امداد صابری نے اس کا سال اجرا ۱۹۲۱ء اور

۱۹۲۳ء اور صاحب کتابیات جلد اول نے سال اجرا ۱۹۲۴ء

لکھا ہے - مذہبی و دینی رسالہ تھا -

(صابری ۵ ، و کتابیات ۱)

اجرا : جون ۱۹۴۷ء ، ایڈیٹر : عبدالمجید خادم سوہدروی
جولائی ۱۹۴۸ء سے سوہدرہ سے ہفت روزہ نکلنے لگا تھا ۔
مارچ ۱۹۵۰ء سے پھر ماہنامہ ہوگیا تھا ۔ ۱۹۵۸ء تک
ضرور نکلتا رہا ۔ (کتابیات ۱)

۹۰۶ ۔ "مسلمان" ۔ لاہور ، ہفتہ وار
اسلامی ، علمی ، ادبی رسالہ ۔ ۱۹۲۷ء میں شائع ہوتا تھا

۹۰۷ ۔ "مسلمہ" ۔ جالندھر ، ماہنامہ
ایڈیٹر : حمیرا
۱۹۳۶ء میں نکلتا تھا ۔ (داؤدی)

۹۰۸ ۔ "مشاعرہ" ۔ لاہور ، ماہنامہ
اجرا : ۱۹۰۹ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی محمد دین
یہ گلدستہ تھا ۔ ۱۹۱۱ء میں بند ہوگیا ۔ (صابری ۴)

۹۰۹ ۔ "مشرق دنیا" ۔ لاہور ، ماہنامہ
اجرا : ستمبر ۱۹۴۰ء ، ایڈیٹر : الطاف پرواز / تاجور
نجیب آبادی ، پرنٹر : مرکنٹائل پریس ، لاہور
علمی ، ادبی ، تعلیمی ۔ (لاہور و کتابیات ۲)

۹۱۰ ۔ "مشعل" ۔ پشاور ، —
اجرا : ۱۹۳۱ء
گورنمنٹ ٹریننگ سکول پشاور کا علمی، تعلیمی رسالہ تھا ۔
بہت کم عمر پائی ۔ (اجمل)

۹۱۱ - "مشعل" - پشاور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : مفتی عزیز الرحمان خان

۳۸ - ۱۹۳۷ء میں نکلتا تھا - (داؤدی و عاشق)

۹۱۲ - "مشیر الاطباء" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : نومبر ۱۹۲۲ء ، ایڈیٹر : شفاء الملک حکیم

محمد حسن قرشی

علمی و فنی طبی رسالہ - امداد صابری نے سال اجرا

۱۹۲۳ء لکھا ہے (صابری ۵ و کتابیات ۱)

۹۱۳ - "مشیر باغبانی" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : پروفیسر جی ایم ملک

۱۹۳۹ء میں یہ رسالہ شائع ہوتا تھا (عاشق)

۹۱۴ - "مشیر صحت" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۲۷ء ، ایڈیٹر : ڈاکٹر امان اللہ

طبی رسالہ تھا (صابری ۵)

۹۱۵ - "مشیر مادر" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۵ء (جلد اول) ناشر : داراشاعت پنجاب ،

لاہور ، (داؤدی)

۹۱۶ - "مشیر ہند" - لدھیانہ ، ہفتہ وار

اجرا : جولائی ۱۸۸۷ء ، مالک : شرف الدین

(صابری ۳)

۹۱۷ - "مصباح"۔ قادیان ، پندرہ روزہ

مالک : انجمن احمدیہ ، قادیان ، ایڈیٹر :
قاضی محمد ظہور الدین اکمل ، پرنٹر : ضیاء الاسلام
اسٹیم پریس ، قادیان
عورتوں کا تعلیمی ، اصلاحی ، اخلاق رسالہ (لاہور و
گاندھی)

۹۱۸ - "مصور" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۶ء ، مالک : موہن لال چوہڑا ، ایڈیٹر :
شیو رام زخمی (گاندھی)

۹۱۹ - "مطلع الانوار" - گجرات ، ہفتہ وار
اجرا : ۱۸۵۴ء
(صابری ۱)

۹۲۰ - "مطلع فلک" - ہوشیار پور ، ہفتہ وار
اجرا : ۱۹۰۸ء
نکلنے کے کچھ ہی عرصے بعد بند ہوگیا تھا ۔
(صابری ۴)

۹۲۱ - "مطلع خورشید" - کراچی

اجرا : ۱۸۵۶ء ، مالک و مہتمم : مرزا محمد جعفر ، پرنٹر :
مطبع فرح القلوب ، کراچی ، (صابری ۱)

۹۲۲ - "مظلوم" - راولپنڈی ، —

اجرا : ۱۹۳۰ء ، بانی و ایڈیٹر : ضرغام اللہ خان
ریاست امب کے نظم و نسق کی اصلاح کے مقصد سے جاری ہوا تھا - کچھ ہی عرصے کے بعد بند ہوگیا - (اجمل و صابری ۵)

۹۲۳ - "مظلوم دنیا" - پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۸ء ، ایڈیٹر : عبدالرحمان
۱۹۴۰ء میں بند ہوگیا - (اجمل) ایک دوسری جگہ لکھا ہے کہ قیام پاکستان کے بعد تک جاری رہا ،
(اجمل و کتابیات ۱)

۹۲۴ - "معاون" - گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۹ء ، ایڈیٹر : مولوی محمد ابراہیم ، معاون : چودھری غلام مصطفیٰ
علمی ، ادبی ، اخلاقی ، تعلیمی ، اصلاحی رسالہ
(صابری ۵)

۹۲۵ - "معاون مجمع محمدی" - کراچی ، ہفتہ وار

اجرا : ۵ جنوری ۱۸۸۶ء ، ناشر : مولوی محمد بخش سکریٹری مجمع محمدی ، ایڈیٹر : شیخ ریاض الدین احمد بریلوی ، پرنٹر : مطبع فیض عثمانی ، کراچی
(صابری ۳)

۹۲۶ - "معائنہ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۶ء ، ایڈیٹر : سید جواد علی ،
پرنٹر : مطبع جعفری ، لاہور
(صابری ۳)

۹۲۷ - "معدن الاکسیر" - کپورتھلہ ، پندرہ روزہ

اجرا : یکم اکتوبر ۱۸۸۵ء ، مالک و ایڈیٹر : مولوی
حکیم چراغ الدین
علمی ، طبی رسالہ (صابری ۳)

۹۲۸ - "معدن حکمت" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا
ایڈیٹر : حکیم مولوی مہتاب الدین - (ج - ادارہ)

۹۲۹ - "معلم العلوم" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم مئی ۱۸۵۶ء
(بحوالہ : کوہ نور ، لاہور ۱۳ مئی ۱۸۵۶ء - ادارہ)

۹۳۰ - "معلم ہند" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم جولائی ۱۸۵۴ء ، ناشر : محمد حسن کلانوری
ایک تعلیمی رسالہ (صابری ۱ ، کتابیات ۲)

۹۳۱ - "معلومات دنیا" - ہفتہ وار

۱۹۳۴ء میں شائع ہوتا تھا - ایڈیٹر : گردھاری لال منعجم لھے - (ج - ادارہ)

۹۳۲ - "معین الاطبا"- لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۶ء ، ایڈیٹر : حکیم محمد یار خاں
علمی ، طبی رسالہ (ہمدرد)

۹۳۳ - "معین الطلباء" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : اپریل ۱۹۰۵ء ، مالک و ایڈیٹر :
منشی طالب علی پابند
علمی ، تعلیمی رسالہ (صابری ۳)

۹۳۴ - "مغلیہ گزٹ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۱۷ء ، ناشر : مرزا محمد بیگ ، پرنٹر :
گلزار محمدی اسٹیم پریس ، لاہور
(صابری ۵)

۹۳۵ - "مفتاح الاسرار"- جالندھر ، ماہنامہ

اجرا : اپریل ۱۹۱۳ء ، ایڈیٹر : حکیم محمد بخش ، پرنٹر
آریہ مشین پریس ، (جالندھر)
(صابری ۵)

۹۳۶ - "مفتاح الحکمت"۔ لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۹۱۴ء ، ایڈیٹر : حکیم مفتاح الدین

علمی و طبی رسالہ (صابری ۵)

۹۳۷ - "مفرح القلوب"۔ کراچی ، ---

اجرا : ۱۸۵۶ء ، مالک : مرزا محمد شفیع ، پرنٹر : مطبع مفرح القلوب ، کراچی

اس اخبار کا نام "مطلع خورشید مفرح القلوب" بھی آیا ہے (صابری ۱)

۹۳۸ - "مفید روزگار"۔ جالندھر ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۱۶ء

صنعت و حرفت اور تجارت کے فروغ کے لیے (صابری ۵)

۹۳۹ - "مفید عام"، لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۸۱ء ، پروپرائٹر منشی گلاب سنگھ (ادارہ)

ادبی رسالہ (کتابیات ۲)

۹۴۰ - "مقصود الاخبار"۔ گوڑ گاؤں ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۶۸ء ، مالک : قاضی قطب الدین احمد، پرنٹر : مطبع سحاب رحمت

(صابری ۲ و کیفی)

۹۳۱ - "ملاپ"- لاہور ، روزنامہ

اجرا : ۱۳ اپریل ۱۹۲۳ء ، مالک و ایڈیٹر : مہاشے خوش حال چند خورسند، ایڈیٹر : چودھری گوری شنکر ساگر۔ آزادی اور فرقہ وارانہ اتحاد کا ترجمان ۔ "افسانہ" ملاپ کا ماہانہ اور "بسنت "ملاپ کا سالانہ ایڈیشن تھے ۔ تقسیم ملک کے بعد دہلی اور حیدرآباد (دکن) سے نکلتا ہے ۔

(گاندھی ، صابری ۵ و خورشید)

۹۳۲ - "ملا دو پیازہ" ۔ لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۶ء ، مالک : منشی الہ دین ، ایڈیٹر : میاں علاء الدین ۔

(صابری ۳)

ملا دو پیازہ ۵ جنوری ۱۸۸۵ء کو کوچہ چابکسواراں لاہور سے شائع ہوا ۔ منشی الہ دین مہتمم اخبار نے اس کا پراسپکٹس ۲۰ دسمبر ۱۸۸۴ء کے ہفتہ وار رفیق ہند لاہور میں شائع کرایا ۔ (ادارہ)

۹۳۳ - "ملت" ۔ پشاور ، روزنامہ

اجرا : ۱۹۴۴ء ، مالک: سردار اورنگ زیب خاں، ایڈیٹر: مولانا رشید اختر ندوی ۔

مسلم لیگ کا ترجمان تھا ۔ ڈیڑھ سال زندہ رہا ۔ (اجمل)

۹۳۴ - "ملت" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۳ مارچ ۱۹۱۰ء ، ایڈیٹر : مولوی شجاع اللہ
گورنمنٹ کی پالیسی کا حامی (صابری ۴)

۹۳۵ - "ملکی شہدا" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۶ء ، مالک : مولوی فضل الدین
اس اخبار کا دوسرا نام "پولیٹیکل سپاہی" تھا - (صابری ۴)

۹۳۶ - "ملکی نامہ بر" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۶ء ، مالک و ایڈیٹر : سید جواد
علی شاہ ، پرنٹر : مطبع جعفری ، لاہور -
(صابری ۴)

۹۳۷ - "منادی" - فیروز والا (ضلع گوجرانوالہ) ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جولائی ۱۸۸۷ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی
محبوب عالم -
پیسہ اخبار کے ضمیمے کے طور پر شائع ہوتا تھا -
(صابری ۴)

۹۳۸ - "منروا" - امرتسر ، ماہنامہ

اجرا : اگست ۱۹۰۳ء ، ایڈیٹر : غلام قادر فرخ امرتسری ،
پرنٹر : ریاض ہند پریس ، امرتسر -
یہ رسالہ ایک علمی ، تعلیمی ، اصلاحی سوسائٹی "منروا
لاج" کا ترجمان تھا - (صابری ۴)

۹۴۹ - "منزل سرحد"۔ پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۷ء ، ایڈیٹر : غلام غوث صحرائی -
(اجمل و کتابیات ۲)

۹۵۰ - "موج بہار"۔ لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۲ء ، مالک و ایڈیٹر : لالہ رام ناتھ کپور ،
پرنٹر : دیوان پرنٹنگ پریس ، لاہور -
(گندھی و عاشق)

۹۵۱ - "مونس"۔ گوجرانوالہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۹ء ء ، ایڈیٹر : لالہ گردھاری
ادبی ، تفریحی رسالہ (صابری ۵)

۹۵۲ - "مہاجن سہا چار"۔ گورداسپور ، ہفتہ وار

۱۹۳۵ء میں جاری تھا - (ج - ادارہ)

۹۵۳ - "مہذب"۔ کپورتھلہ ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۵ جنوری ۱۸۸۴ء ، ناشر : جعفر علی بیمار ،
مہتمم : سردار بوٹا سنگھ ، پرنٹر : مطبع بہار جنت
انجمن حامی قوم کا ترجمان ، اتحاد قومی کا داعی اور صلح
کل کا حامی - (صابری ۳)

۹۵۴ - "میڈیکل ڈائرکٹر" - امرتسر ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۹۱۱ء ، ایڈیٹر : پروفیسر ایس - پی - نگم ، پرنٹر :
سناتن دھرم اسٹیم پریس ، امرتسر -
(صابری ۵)

۹۵۵ - "میونسپل گزٹ"۔ لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جولائی ۱۹۰۵ء ، ایڈیٹر : منشی دین محمد
جولائی ۱۹۰۷ء میں اسے "صدائے ہند" میں شامل کر دیا
گیا اور اس کا نام "میونسپل گزٹ صدائے ہند" رکھا گیا ۔
۱۹۱۲ء میں دوبارہ اس کا نام "میونسپل گزٹ" ہو گیا ۔
شہری انتظامیہ پر تنقید اور اصلاح کا خواہاں اور
فرقہ وارانہ اتحاد کا علم بردار ۔ (صابری ۴)

(ن)

۹۵۶ - "ناصح" - راولپنڈی ، ہفتہ وار

اخلاق ، سوشل اور تجارتی مضامین (نوق)

۹۵۷ - "ناصر الایمان"- لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۸۷۵ء ، مالک و ایڈیٹر : سید نادر علی شاہ سیفی، پرنٹر : مطبع سیفی ، لاہور (صابری ۲)

۹۵۸ - "ناظم الہند"- لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جولائی ۱۸۸۵ء ، مالک : سید ناظر حسین ناظم ، ایڈیٹر : منشی للتا پرشاد شاد ۔

اس اخبار کا دوسرا نام "سفیر گورنمنٹ" تھا ۔ حکومت کی حمایت اس کی پالیسی تھی (صابری ۳)

(یہ اخبار انارکلی لاہور سے شائع ہوتا تھا ۔ اس کا اشتہار ہفت روزہ رفیق ہند ۱۸ - جولائی ۱۸۸۵ء میں شائع ہوا ۔ (ادارہ)

۹۵۹ - "نالۂ بلبل"- لدھیانہ

اجرا : ۱۹۱۲ء ، نگران : مولانا محمد احسان اللہ خاں تاجور نجیب آبادی ، ایڈیٹر : خواجہ غلام احمد لدھیانوی ، پرنٹر : سول اینڈ ملٹری آرگن پریس ، لدھیانہ ۔

یہ ایک شعری گلدستہ تھا (صابری ۵)

۹۶۰ - "لاناولسٹ" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : نومبر ۱۹۱۱ء ، ایڈیٹر : غلام قادر فصیح

ایک شعری گلدستہ (صابری ۵) -

۹۶۱ - "نخلستان" - ملتان ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۷ء (جلد اول) ایڈیٹر : لالہ اندر بھان -

(پنجاب و عاشق) -

۹۶۲ - "نخلستان ادب" - بہاول پور

اجرا : ۱۹۱۲ء

صادق ایجرٹن کالج بہاول پور کا علمی و تعلیمی ترجمان -

اب تک جاری ہے -

۹۶۳ - "ندا" - پشاور ، ---

اجرا : ۱۹۳۹ء ، مالک : سید محمود زیدی ، ایڈیٹر :

رضا ہمدانی

ادبی رسالہ دو سال تک جاری رہا (اجمل و کتابیات ۲)

۹۶۴ - "ندائے حرم" - کراچی ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۴۱ء ، ایڈیٹر : ضیاء الدین احمد عثمانی

مدرسہ صولتیہ ، مکہ معظمہ کا ترجمان - مذہبی دینی رسالہ

(انجمن)

۹۶۵ - "نرگس" - لاہور ، —

اجرا : ۱۳۶۵ھ ایڈیٹر : مجید الملک، پرنٹر : گیلانی الیکٹرک پریس ، لاہور -

ادبی رسالہ (پنجاب و غالب)

۹۶۶ - "نسوانی دنیا"- لاہور ، ماہنامہ

اجرا : — ، ایڈیٹر : عنایت اللہ خاں ۱۹۳۵ء/عائشہ صدیقی ۱۹۴۶ء -

(عاشق و داؤدی)

۹۶۷ - "نسوانی دنیا" - کوئٹہ ، ماہنامہ

اجرا : قبل از ۱۹۴۷ء ، ایڈیٹر : مولوی محمد شریف

تقریباً ایک سال جاری رہا - (کمال)

۹۶۸ - "نسیم جنت"- لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۳ء میں شائع ہوتا تھا - ایڈیٹر :

منشی میراں بخش اپیل نویس - (ج - ادارہ)

۹۶۹ - "نسیم صبح"- لاہور ، روزنامہ

اجرا: یکم اکتوبر ۱۸۸۳ء ، ایڈیٹر : منشی سیف الحق ادیب، پرنٹر : مطبع وکٹوریہ ،

یہ اخبار صبح کے وقت نکلتا تھا - (صابری ۳ و خورشید)

۹۷۰ - "نشاط" - امرتسر ، ہفتہ وار

(کاندھی)

۹۷۱ - "نشاط" - حافظ آباد ، ماہنامہ

اجرا : جون ۱۹۳۹ء ، ایڈیٹر : کستوری لال سوری/ مجید لاہوری -

(کتابیات ۲)

۹۷۲ - "نشاط" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۹ء ، ایڈیٹر : کستوری لال سوری

معلوم ایسا ہوتا ہے کہ "نشاط" کے دونوں اندراجات میں کہیں کوئی تسامح کارفرما ہے - (عاشق)

۹۷۳ - "نشتر" - لاہور ، —

۱۹۰٦ء میں نکلتا تھا - (کتابیات ۲)

۹۷۴ - "نظارہ" - لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : لالہ لال چند فلک ،

۱۹۳۴ء میں جاری تھا - (ج - ادارہ)

۹۷۵ - "نظام" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : فروری ۱۹۱۹ء ، ایڈیٹر : منشی محمد دین فوق ، پرنٹر : گلزار محمدی اسٹیم پریس ، لاہور -

(صابری ۵ ، عاشق و پنجاب)

۹۷٦ - "نظام" - لدھیانہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۰۳ء ، ایڈیٹر : آزاد لدھیانوی - (صابری ۵)

۹۷۷ - "نظام الاخبار" - جھجر (ضلع رہتک) ، ہفتہ وار
اجرا : ۲۰ فروری ۱۸۸۴ء ، مالک : غلام احمد خان ،
پرنٹر : مطبع سلیمانی -
(صابری ۳)

۹۷۸ - "نظائر قانون ہند" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۰ء ، مالک : ہر سکھ رائے ،
مہتمم : جگت نرائن
یہ رسالہ عدالتوں کے مقدمات کے فیصلوں کے تراجم پر
مشتمل ہوتا تھا - مترجم : سید جواد علی شاہ ،
(صابری ۳)

۹۷۹ - "نعرہ حق" - سکھر ، روزنامہ
زمانہ اشاعت : ۱۹۴۵ء تا ۱۹۶۸ء
(کتابیات ۱)

۹۸۰ - "نغمۂ حیات" - پشاور ، ماہنامہ
اجرا: ۱۹۳۹ء ، مالک و ایڈیٹر: یوسف شاد و فارغ بخاری
ادبی رسالہ ، ایک سال جاری رہا -
(اجمل و کتابیات ۲)

۹۸۱ - "نغمۂ ہند" - لاہور ، ہفتہ وار
اجرا : یکم جولائی ۱۸۸۷ء ، مالک و ایڈیٹر : یوسف علی
خاں قزلباش ، پرنٹر : مطبع تحفۂ پنجاب -
(صابری ۳)

۹۸۲ - "نفیس الاخبار" - فتح گڑھ ، پندرہ روزہ
اجرا : یکم ستمبر ۱۸۸۲ء ، مالک : منشی صدیق حسن منت ، مہتمم : انبا پرشاد ، پرنٹر : مطبع منشی چنی لال -
(صابری ۳)

۹۸۳ - "نقاد" - لاہور ، ماہنامہ
اجرا : ۱۹۲۵ء ، ایڈیٹر : کوثر لکھنوی
ادبی و لغوی تحقیقات ، اس رسالے کی اشاعت کا مقصد تھا (صابری ۵) ۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر اثر لکھنوی اور حکیم اظہر تھے -

۹۸۴ - "نکارہ" - پشاور ، روزنامہ
اجرا : ۱۹۳۰ء ، ایڈیٹر : سید ضیا جعفری ، معاون : عبدالودود قمر
آزادی پسند اور برطانوی سامراج کا مخالف اخبار - (صابری ۵)

۹۸۵ - "نوائے مسلم" - بہاولپور ، ہفتہ وار
مالک و ایڈیٹر : پیرزادہ محمد سلیم اسلم
(شہاب)

۹۸۶ - "نوائے وقت" - لاہور - پندرہ روزہ/روزنامہ
اجرا : ۲۳ مارچ ۱۹۴۰ء - ۱۹۴۴ء میں روزنامہ ، ایڈیٹر: حمید نظامی
مسلم لیگ اور تحریک پاکستان کا ترجمان - (خورشید)

۹۸۷ - "نوبہار" - ملتان ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جنوری ۱۸٦۹ء ، مالک : منشی محمد حسین ، مہتمم : امین الدین ، پرنٹر : مطبع نوبہار ، ملتان (صابری ۲)

۹۸۸ - "نوجوان" - لاہور ، ہفتہ وار

مالک و ایڈیٹر : جی - این - بٹ ، معاون : ایم - آر - سرور (گاندھی)

۹۸۹ - "نوجوان افغان" - ہری پور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۳ء ، مالک و ایڈیٹر : تاج محمد خان طاہر خیلی ، محمد اکبر خان قریشی اور محمد سرور خان طاہر خیلی

۱۹۳۷ء میں بند ہو گیا تھا (اجمل)

۹۹۰ - "نوجوان سرحد" - ہری پور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۸ء ، ایڈیٹر : طاہر محمد خان طاہر خیلی ، بعدہ' غلام جان خان طاہر خیلی - ۱۹۴۸ء تک پرنٹر : عزیز الملک پریس ، ایبٹ آباد -

جنگ عظیم ثانی کے دوران میں روزنامہ ہو گیا تھا بعد میں پھر ہفتہ وار ہو گیا - اس کی ادارت سے عبدالرحمان ریا اور عبدالغفور آتش بھی منسلک تھے - ۱۹۵۲ء میں بند ہو گیا (اجمل)

۹۹۱ - "نوجوان سرفروش" ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۰ء ، چیف ایڈیٹر : مولانا عبدالرحیم پوپل زئی، ایڈیٹر : عبداللہ خنجر ۔

نوجوان بھارت سبھا کا ترجمان ۔ حریت پسند ، انقلابی ۔ صرف چند پرچے نکلے تھے کہ ایڈیٹر گرفتار اور اخبار بند ہو گیا ۔

(اجمل و صابری ۵)

۹۹۲ - "نور" ۔ جالندھر

اجرا : ۱۹۳۷ء ، مالک و ایڈیٹر : اسد اللہ خاں (کاندھی)

۹۹۳ - "نور" ۔ قادیان ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۹۱۰ء ، ایڈیٹر : شیخ محمد یوسف ، پرنٹر : اسلامیہ اسٹیم پریس ، لاہور

گورونانک کی تعلیم کی اشاعت اور احمدیت کے فروغ کا رسالہ ۔ (صابری ۴)

۹۹۴ - "نور افشاں" ۔ لدھیانہ ، ہفتہ وار

اجرا : یکم مارچ ۱۸۷۳ء ، ایڈیٹر : بابو سینی ، پرنٹر : مطبع امریکی مشن پریس ، لدھیانہ

عیسائی مذہبی تبلیغی اور علمی ، ادبی رسالہ ۔

(صابری ۲ ، فوق و کیفی)

۹۹۵ - "نورالتعلیم" - گکھڑ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۴ء ، ایڈیٹر : شیخ نور الٰہی

(عاشق)

۹۹۶ - "نور جہاں" - امرتسر ،

اجرا : جنوری ۱۹۲۶ء ، ایڈیٹر : سعادت سلطانہ ،

۱۹۲۹ء میں حمیدہ سلطان اور شرف سلطان

عورتوں کا تعلیمی ، اصلاحی ، معاشرتی رسالہ

(صابری ۵ و عاشق)

۹۹۷ - "نورٌ علی نور" - لدھیانہ ، ہفتہ وار

دورِ اول :

اجرا : جون ۱۸۵۱ء ، مہتمم : محمد حسین خان ، پرنٹر :
مطبع نور علی نور ، لدھیانہ

اواخر ۱۸۵۱ء میں بند ہوگیا - (صابری ۱)

دورِ ثانی :

اجرا : ۱۳۱۱ھ/۱۸۹۳ء ، مہتمم : مولوی نور محمد و
شیخ اللہ دین ، پرنٹر : مطبع حقانی
اسلامی تبلیغی رسالہ -
(صابری ۳)

۹۹۸ - "نورٌ علیٰ نور" - سیالکوٹ ، ماہنامہ

اجرا : ۳۰ جنوری ۱۸۵۶ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی دیوان چند ، پرنٹر : مطبع چشمہ فیض

علمی ، ادبی رسالہ - (صابری ۱)

۹۹۹ - "نوشیروان" - کوئٹہ ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۳۰ء ، ایڈیٹر : بلدیو رائے سہائے صحرائی سروری ، مدحت زبیری ، الماس -
علمی ، ادبی ، تعلیمی رسالہ - ۱۹۳۵ء میں بند ہو گیا -
(کمال)

۱۰۰۰ - "نیر اعظم" - انبالہ ، —

اجرا : ۲۲ - دسمبر ۱۸۵۴ء ، ناشر و مہتمم : منشی محمد بخش - (صابری ۱)

۱۰۰۱ - "نیرنگ خیال" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جولائی ۱۹۲۴ء ، مالک و ایڈیٹر : حکیم محمد یوسف حسن ، ایڈیٹر : سید فرید جعفری ، بدرالدین ، سلطان رشک وغیرہم (مختلف اوقات میں) پرنٹر : کریمی پریس/جیلانی الیکٹرک پریس ، لاہور -
علمی ، ادبی رسالہ - قیام پاکستان کے بعد راولپنڈی سے نکلنے لگا - اب بھی نکلتا ہے -
(گاندھی ، صابری ۵ ، انجمن)

۱۰۰۲ - "لیو گائیڈ" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم فروری ۱۸۸۶ء ، مالک : ماسٹر غلام حسین ،
مہتمم : شیخ کرم علی ،

اردو اور انگریزی میں نکلنے والا تعلیمی رسالہ
(صابری ۳)

(و)

۱۰۰۳ - "واعظ" لاہور ، ماہنامہ

ایڈیٹر : حفیظ اللہ ریسی

۱۹۳۶ء میں نکلتا تھا ۔

(عاشق)

۱۰۰۴ - "وزیر ہند" سیالکوٹ ، ہفتے میں دو بار

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۶ء ، مالک : مرزا غلام احمد ،

پرنٹر : مطبع ظفر المطابع ،

(صابری ۳)

۱۰۰۵ - "وزیر ہند" - سیالکوٹ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۸۴ء ، مالک : مرزا موحد جالندھری ، پرنٹر :

مرزا پریس ،

(صابری ۳)

۱۰۰۶ - "وصال یار" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا - ایڈیٹر : منشی عزیز الدین و

نجم دین ، (ج - ادارہ)

۱۰۰ - "وطن" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۲ جنوری ۱۹۰۱ء ، مالک و ایڈیٹر : مولوی انشاء اللہ ، ناشر : دفتر حمیدیہ ایجنسی ، لاہور - پرنٹر : — ، بعدہ حمیدیہ پریس ، لاہور -

بعض حضرات نے وطن کا سال اجرا ۱۹۰۰ء اور ۱۹۰۲ء لکھا ہے - ۱۹۰۷ء میں یہ اخبار روزانہ ہوگیا تھا - دوبارہ پھر ہفت روزہ ہوا - اخلاق ، تمدنی ، تعلیمی اور مسلمانوں کی اصلاح و ترقی کے تمام موضوعات و مباحث - ۱۹۳۰ء میں بند ہوگیا -

(فوق ، گاندھی ، صابری ۲ و خورشید)

۱۰۰/۱ - "وقت" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : فروری ۱۹۱۱ء ، ایڈیٹر : مرزا علی حسین

(صابری ۵)

۱۰۰۹ - "وکٹوریہ پیپر"- سیالکوٹ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۵۳ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی دیوان چند

دوبارہ :

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۰ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی گیان چند ، ایڈیٹر : برج لال ، پرنٹر : مطبع وکٹوریہ پیپر

اس دور میں پہلے روزنامے کی صورت میں جاری ہوا ، پھر ہفتے میں دو بار اور پھر ہفتہ وار کر دیا گیا - ۱۹۲۵ء میں بند ہوگیا - (فوق و صابری ۱ و ۳)

۱۰۱۰ - "وکیل" - امرتسر، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۵ء، مالک و مہتمم : شیخ غلام محمد، ایڈیٹر: مختلف حضرات مختلف اوقات میں، پرنٹر : روز بازار پریس، امرتسر -

پہلے دو پرچے مرزا حیرت دہلوی نے ایڈٹ کیے تھے - بعدہ، مرزا جالب دہلوی، مولوی انشا اللہ خاں، مولوی عبداللہ منہاس، مولوی محمد شجاع اللہ، حکیم فیروز الدین فیروز، مولانا ابوالکلام آزاد، مولانا عبداللہ عمادی وغیرہ ایڈیٹر رہے - وکیل مختلف اوقات میں ہفتہ وار، ہفتے میں دوبار اور ہفتے میں تین بار بھی نکلتا رہا -

(فوق - صابری ۳)

۱۰۱۱ - "وکیل اسلام" - لاہور، ماہنامہ

۱۹۳۴ء میں جاری تھا -

ایڈیٹر : منشی محمد الدین فوق (ج - ادارہ)

۱۰۱۲ - "وکیل ہندوستان" - امرتسر، ہفتہ وار

اجرا : یکم جنوری ۱۸۷۳ء، مالک و ایڈیٹر : پادری رجب علی، پرنٹر : مطبع وکیل ہند، امرتسر

(صابری ۲)

۱۰۱۳ - "وکیانی" - لاہور، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۵ء

صلح کل کی پالیسی کا رسالہ (صابری ۵)

۱۰۱۱ - "ویر بھارت - لاہور ، روزنامہ

اجرا : ۱۹۲۸ء ، سرپرست : پنڈت مدن موہن مالویہ ،

ایڈیٹر : دینا ناتھ آنس -

(گاندھی و کتابیات ۲)

(ہ)

۱۰۱۵ - "ہاتف" - پشاور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۲۴ء ، ایڈیٹر : مرزا نسیم بیگ چغتائی ، پرنٹر : خادم التعلیم پریس ، لاہور -

(اجمل و صابری ۵)

۱۰۱۶ - "ہادی حقیقت" - لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : ۱۸۷۳ء ، مہتمم : پنڈت مکند رام ، پرنٹر : مطبع متر بلاس ، لاہور -

برہمو سماج تحریک کا ترجمان ، مذہبی ، اصلاحی رسالہ - اردو اور ہندی میں شائع ہوتا تھا - (صابری ۴)

۱۰۱۷ - "ہتکاری" - امرتسر ، ہفتہ وار

علمی ، روحانی اور مجلسی ترقی و تہذیب کا نقیب (فوق)

۱۰۱۸ - "ہدایت" - لاہور ، پندرہ روزہ

۱۹۳۷ء میں نکلتا تھا (کنایات ۱)

۱۰۱۹ - "ہدایت"۔ لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جون ۱۸۸۴ء ، مالک : مولوی فضل الدین واعظ ، ایڈیٹر : مولوی غلام علی قصوری ، پرنٹر : مطبع گلشنِ رشیدی ، لاہور ۔

(صابری ۳)

۱۰۲۰ - "ہدایت" ۔ لاہور ، ہفتہ وار

ایڈیٹر : تاجر (کذا)

۱۹۴۶ء میں نکلتا تھا (داؤدی)

۱۰۲۱ - "ہردلعزیز" ۔ ڈیرہ اسماعیل خاں ، پندرہ روزہ / ہفتہ وار / ماہنامہ

اجرا : ۱۸۹۹ء ، مالک : صفت پرابھو دیال ، ۱۹۰۱ء میں تارا چند ، ۱۹۰۲ء میں باہو چرن جی لال ،

۱۹۰۱ء میں ماہوار کر دیا گیا ۔ ۱۹۰۳ء میں لاہور منتقل کر دیا گیا ۔

دور ثانی :

مقام اشاعت : لاہور ، مالک : تارا چند ، پرنٹر : سیوک رام پریس ، لاہور ۔

(اجمل و کتابیات ۲)

۱۰۲۲ - "ہر دلعزیز" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ٦ مارچ ۱۸۸۵ء ، مالک : دیوان آیا سنگھ ،

ایڈیٹر : رام سنگھ ،

(صابری ۳)

۱۰۲۳ - "ہریانہ اخبار" - جھجر (ضلع رہتک) ، ماہنامہ

اجرا : یکم جولائی ۱۸۸۴ء ، مالک : غلام محمد خاں بریاں،

پرنٹر : مطبع سلیمانی - (صابری ۳)

۱۰۲۴ - "ہریانہ پنچ" - جھجر ، ہفتہ وار

اجرا : ۲۰ فروری ۱۸۸۴ء ، مالک : غلام احمد خاں ،

پرنٹر : مطبع سیلمانی - (صابری ۳)

۱۰۲۵ - "ہریانہ تلک ، رہتک ، ہفتہ وار

مالک : پنڈت شری رام شرما ، ایڈیٹر : سی - ایچ -

بھارت سنگھ -

(گاندھی)

۱۰۲٦ - "ہزار داستان" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : ۱۹۱۹ء ، ایڈیٹر : حکیم احمد شجاع (حصہ نثر)

سید ممتاز حسین رسا مجددی (حصہ نظم) بعدہ، سید عابد علی
عابد اور محمد ہادی حسین قریشی ۔
(غالب ، عاشق و صابری ۵)

۱۰۲۷ - "ہلال پاکستان" ۔ پشاور ، روزنامہ
اجرا : ۱۹۴۳ء ، ایڈیٹر : اللہ بخش یوسفی
تحریک پاکستان کا ترجمان تھا ۔ تھوڑے ہی عرصے کے
بعد بند ہوگیا (اجمل) ۔

۱۰۲۸ - "ہمارا پاکستان" ۔ پشاور ، ہفتہ وار
اجرا : ۱۹۴۷ء ، ایڈیٹر : غلام غوث صحرائی
۱۹۵۳ء میں بند ہوگیا ۔ (اجمل)

۱۰۲۹ - "ہمارا ڈاکٹر" ۔ کراچی ، ماہنامہ
۱۹۴۱ء میں نکلتا تھا ۔ (کتابیات ۱)

۱۰۳۰ - "ہماری آواز" ۔ وزیر آباد ، روزنامہ
۱۹۴۷ء میں نکلتا تھا ۔ (کتابیات ۱)

۱۰۳۱ - "ہماری بہترین کوششیں" — ، سالانہ
اجرا : ۱۹۳۹ء ، ناشر: خالصہ ہائی سکول ، کوئٹہ

تعلیمی ، اصلاحی ، معلوماتی رسالہ ۔ اردو اور انگریزی میں نکلتا تھا ۔

(کمال)

۱۰۳۲ - "ہماری دنیا" (کذا) ۔ لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۴ء مالک و ایڈیٹر : ایم صلاح الدین ، پرنٹر : ہندوستان پریس

(گاندھی)

۱۰۳۳ - "ہمالہ" ۔ راولپنڈی ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۸۹۲ء مالک و ایڈیٹر : کرپا رام ، پرنٹر : ہمالہ پریس ۔

(صابری ۳)

۱۰۳۴ - "ہمالہ" ۔ لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۱۶ء بانی و ایڈیٹر: لالہ دینا ناتھ

آریہ سماج کی تحریک کی فروغ کے لیے ۔ ۱۹۲۴ء میں بند ہو گیا ۔

(صابری ۵ و خورشید)

۱۰۳۵ - "ہمائے بے بہا" ۔ لاہور ، پندرہ روزہ

اجرا : یکم جنوری ۱۸۵۳ء ، مالک و ایڈیٹر : منشی

دیوان چند ، پرنٹر : چشمۂ فیض ، لاہور

(کیفی و صابری ۱)

۱۰۳۶ - "ہمارے پنجاب" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : یکم اپریل ۱۸۷۰ء ، مالک : پنڈت مکند رام ، ایڈیٹر : مولوی محمد حسین آزاد ، محمد لطیف ، پنڈت گوپی ناتھ (مختلف اوقات میں) یہ اخبار "رسالہ انجمن پنجاب" کی جگہ جاری کیا گیا تھا -

(صابری ۲ و خورشید)

۱۰۳۷ - "ہمایوں" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جنوری ۱۹۲۲ء ، مالک و ایڈیٹر: میاں بشیر احمد، ایڈیٹر : مولانا تاجور نجیب آبادی ، پرنٹر : مرکنٹائل پریس ، لاہور -

علمی ، ادبی رسالہ اس کی ادارت سے حامد علی خاں اور یوسف ظفر بھی وابستہ رہے (بہ حیثیت جوائنٹ ایڈیٹر) اور ایک زمانے میں گیلانی الیکٹرک پریس میں بھی چھپتا رہا -

(گاندھی ، صابری ۵ ، انجمن و خورشید)

۱۰۳۸ - "ہمت" - گوجرانوالہ ، ہفتہ وار

اجرا : یکم جنوری ۱۸۸۷ء ، مہتمم : منشی محبوب عالم

پرنٹر : مطبع خادم التعلیم

(صابری ۳) ۔

۱۰۳۹ - "ہمدرد" ۔ لاہور ، ماہنامہ

اجرا : جون ۱۹۰۹ء ، مالک : لالہ اروڑا رام تاجر کتب ، لاہور ، ایڈیٹر : منشی طالب علی پابند قریشی

جنوری ۱۹۱۰ء میں بند کر دیا گیا ۔

(صابری ۴)

۱۰۴۰ - "ہمدردِ افغان" ۔ پشاور ، ہفتہ وار

اجرا : جنوری ۱۹۲۹ء ، مالک : خان میر ہلالی ، ایڈیٹر : عبدالحمید نشاط جالندھری

مسلم عوام کا حمایتی ، حکومت کا مخالف ۔ جون ۱۹۲۹ء میں بند ہوگیا (اجمل) ۔

۱۰۴۱ - "ہمدرد سرحد" ۔ بنوں ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۰ء ، (لگ بھگ) ، مالک : تلک چند چوپڑہ ، مدیر : ماسٹر کیول رام ۔

قیام پاکستان تک جاری رہا ۔

(اجمل)

۱۰۴۲ - "ہمدم" ۔ کوہاٹ ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۹ء ، مالک و ایڈیٹر : غلام اختر پراچہ

مسلم لیگ اور تحریک پاکستان کا ترجمان ۔ قیام پاکستان
کے بعد تک جاری رہا ۔

(اجمل)

۱۰۴۳ - "ہندو" ۔ لاہور ، روزنامہ

اجرا : ۱۹۲۲ء ، مالک : بھائی پرمانند ، ایڈیٹر : دھرم ویر
(گاندھی)

۱۹۳۴ء میں اس کے ایڈیٹر پنڈت ہری لال شرما تھے ۔

(ج ۔ ادارہ)

۱۰۴۴ - "ہندو" ۔ لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۱ ستمبر ۱۹۱۱ء ، ایڈیٹر : پنڈت ہری لال شرما،
پرنٹر : صبح پریس ، لاہور ۔

(صابری ۵)

۱۰۴۵ - "ہندو باندھو" ۔ لاہور ، ماہنامہ

اجرا : یکم اپریل ۱۸۷۵ء ، مالک : پنڈت شیو نرائن اگن
ہوتری ، پرنٹر : مطبع کوہ نور ، لاہور ۔

(صابری ۲)

۱۰۴۶ - "ہندو پرکاش" ۔ امرتسر ، ہفتہ وار

اجرا : قبل از نومبر ۱۸۷۳ء ، ایڈیٹر : پادری رجب علی،

پرنٹر : مطبع ہندو پرکاش ، امرتسر ۔
(صابری ۲)

۱۰۴۷ - "ہندوستان" ۔ لاہور ، ہفتہ وار
اجرا : ۲۶ اگست ۱۹۰۴ء ، ایڈیٹر : بابو دینا ناتھ اور بھج دت ، پرنٹر : ہندوستان پریس ، لاہور ۔
۱۹۰۹ء میں بند ہوگیا
(صابری ۴ و خورشید)

۱۰۴۸ - "ہندوستان" ۔ لاہور ، ہفتہ وار
اجرا : جنوری ۱۹۲۶ء ، ایڈیٹر: سردار سردول سنگھ کویشر ، آزاد خیال اخبار تھا ۔
(صابری ۵)

۱۰۴۹ - "ہنر مند" ۔ لاہور ، ماہنامہ
اجرا : جنوری ۱۹۲۸ء ، ایڈیٹر اعزازی: شیخ محبوب الٰہی ، تجارت ، صنعت و حرفت اور زراعت میں فنی و علمی رسالہ ۔
(صابری ۵)

۱۰۵۰ - "ہومیاپیتھی" ۔ لاہور
اجرا : ۱۹۱۹ء ، ایڈیٹر : ڈاکٹر کرم چند ہتہشی
اگست ۱۹۲۰ء میں جلد ۲ کا نمبر ۵ ہے (غالب)

۱۰۵۱ - "ہومیو پیتھک میگزین" ۔ لاہور ، ماہنامہ
اجرا : ۱۹۳۰ء ، مالک و ایڈیٹر : ڈاکٹر محمد مسعود ،

ایڈیٹر : محمد الیاس

(گاندھی)

۱۰۵۲ - "ہونہار" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۰ء ، مالک و ایڈیٹر : عبدالمجید بھٹی ،

ایڈیٹر : اکرام بی - اے -

(گاندھی و صابری ۵)

عبدالوحید بھی معاون رہے (ادارہ)

(ی)

۱۰۵۳ - "یادگار" - لاہور ، ماہنامہ

اجرا: ۱۹۳۰ء ، ایڈیٹر : نیّر بی - اے ، سید وحید بی - اے ،

منظور احمد عثمانی و سید فرید جعفری -

(گاندھی ، داؤدی و کتابیات ۲)

۱۰۵۴ - "یار شاطر" - پشاور ، ماہنامہ

اجرا : دسمبر ۱۹۰۹ء ، مالک و ایڈیٹر : سید مہدی علی

شاہ ، پرنٹر : افغان پریس ، پشاور -

مزاحیہ ، تفریحی رسالہ - مولانا امداد صابری نے مالک و

ایڈیٹر حکیم سید محمد عبداللہ احقر کو بتایا ہے -

(صابری ۲ و اجمل)

۱۰۵۵ - "یثرب" - لاہور ، ماہنامہ

۱۹۳۷ء میں نکلتا تھا -

(عاشق)

۱۰۵٦ - "ینگ پیپل" - لاہور ، ہفتہ وار

اجرا : ۱۹۳۲ء ، مالک و ایڈیٹر : خورشید اے عمر ، انگریزی اور اردو میں نکلتا تھا -

(گاندھی)

۱۰۵۷ - "ینگ ملت" - لاہور ، ماہنامہ

(گاندھی)